

SAAREMAA KALANDUSPIIRKONNA STRATEEGIA 2021–2029

Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia 2021–2029+

Koostaja: MTÜ Saarte Kalandus

Konsultant: OÜ Cumulus Consulting

Kinnitatud: 16.02.2024. a üldkoosoleku otsusega nr 1

Heaks kiidetud: Regionaalministri 30.05.2024. a kk nr 168

Muudetud: 13.09.2024. a üldkoosoleku otsusega nr 8 (sadamate nimistu täiendamine).

25.10.2024. a üldkoosoleku otsusega nr 13 (rahastamiskava muutmine)

Sisukord

Sissejuhatus	5
Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia 2021- 2029+ kokkuvõte	7
1. Lähteolukorra ülevaade	12
1.1. Piirkonna iseloomustus	12
1.1.1. Rahvastik	12
1.1.2. Tööhõive.....	16
1.1.3. Tööhõive ja elatusvõimalused rannakalanduses	16
1.1.4. Saaremaa rannakalurite vanuseline ülevaade	17
1.1.5. Kalurkonna koolituseis ja koolitusvajadus	18
1.1.6. Ettevõtluskeskkond	19
1.1.7. Uute teenuste väljaarendamine turismivaldkonnas.....	22
1.2. Kaitstavad loodusobjektid	23
1.3. Mereala planeering	24
1.4. Veekeskkonna seisund	25
1.5. Piirkonna loodusressursid	26
1.6. Kalapüük	27
1.6.1. Traalpüük.....	27
1.6.2. Harrastuspüük	28
1.6.3. Rannapüük	29
1.6.4. Kala esmakokkuostu hind.....	31
1.6.5. Vesiviljelus	32
1.7. Kalavarud	33
1.8. Kalalaevastik	36
1.9. Sadamad ja lossimiskohad	36
1.10. Kala töötlemine ja otseturustamine	39
1.11. Kala tarbimisharjumused ja selle muutused Eestis ning Saaremaal	41
1.12. Kalanduse kui tegevusala tuntus kalanduspiirkonnas.	42
2. Kalanduspiirkonna arenguvajaduste ja potentsiaali analüüs	44
2.2. Piirkonna SWOT ja TOWS analüüsid	44
2.2.1. SWOT analüüs	44
2.2.2. TOWS analüüs	45
3. Strateegia 2021 -2029+ vajalikkuse põhjendus, missioon ja visioon	48
3.1. Strateegia vajalikkuse põhjendus	48
3.2. Missioon	49
3.3. Visioon	50

3.4. Väärtused	50
4. Strateegia tegevussuundade eesmärgid ja toetatavad tegevused	51
4.1. Tegevussuund 1: Vee-elusressursside väärimine ja otseturustamine	51
4.2. Tegevussuund 2: Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine	53
4.2.1. Strateegiasse lisatavate sadamate analüüs ja sadamate nimistu koostamine	54
4.3. Tegevussuund 3: Majandustegevuse mitmekesistamine	55
4.4. Tegevussuund 4: Looduskeskkonna tingimuste parendamine	57
4.5. Tegevussuund 5: Kalanduse- ja merenduse kultuuripärandi edendamine kalanduspiirkonnas	58
4.6. Tegevussuund 6: Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine	60
4.7. Strateegia lõimitus ja uuenduslikkus	61
4.8. Strateegia seosed muude arengudokumentidega	63
4.8.1. Sidusus erinevate EL arengufondidega	63
4.8.2. Sidusus erinevate arenguprogrammidaga	64
4.8.3. Sidusus erinevate siseriiklike EL arengudokumentidega	64
4.8.4. Sidusus erinevate piirkondlike arengudokumentidega	65
5. Strateegia koostamise ja kogukonna kaasamise protsess	68
6. Strateegia elluviimist toetavad tegevused	69
6.1. Tegevusgrupi töökorraldus	69
6.2. Taotlejate võimekuse tõstmine	71
6.3. Ülevaade eelmise perioodi strateegia tulemustest	72
6.3.1. Ülevaade taotlustest	72
6.3.2. Toetuse jaotus	74
6.4. Taotlusvoorude korraldamine	76
6.5. Kommunikatsiooniplaan	76
6.6. Projektide seire ja strateegia tulemuslikkuse hindamine	77
6.7. Strateegia muutmine	79
7. Rahastamiskava	80
7.1. Tegevussuundade eelarve	80
7.1.1. Tegevussuundade eelarve muudatus 2024	81
Kasutatud allikad	83
LISA 1. Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia 2021–2029 + koostamise tegevuskava	87
LISA 2. Strateegia koostamises osalenud organisatsioonid	91
LISA 3. Strateegia koostamise käigus läbi viidud küsitlused	94
LISA 4. Strateegia sadamate nimistu	96

LISA 5. Hinnang EMKF perioodi 2016 - 2020 + tegevussuundade eesmärkide saavutamisele 106

Sissejuhatus

Saaremaa kalanduspiirkonna käesolev strateegia on koostatud aastani 2029+.

Strateegia koostamisel on olnud abiks erinevatelt huvigruppideelt ja sihtrühmadelt saadud ettepanekud ning sisendid. MTÜ Saarte Kalandus töörühm (juhatus, tegevmeeskond) töötas välja strateegilised valikud ja püstitas eesmärgid, mille abil on võimalik tagada Saaremaa rannakalanduse jätkusuutlik areng ning lõimida kalandus paremini teiste Saare maakonna ettevõtlusharudega.

Perioodil 2021–2027 toetab Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika ja integreeritud merenduspoliitika rakendamist Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond (EMKVF 2021–2027). EMKVF 2021 – 2027 peamised eesmärgid Eestis on:

- Soodustada kestlikku kalandust ja mere bioloogiliste ressursside kaitset.
- Aidata kaasa toiduga kindlustatuse tagamisele Euroopa Liidus läbi konkurentsivõimelise ja kestliku vesiviljeluse ja turgude.
- Võimaldada sinise majanduse kestlikku kasvu ning aidata saavutada rannapiirkondade jõukust.¹

Rakenduskava eesmärk on viia ellu Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi raames meetmeid ja tegevusi, mis toetavad Eesti kalandus- ja vesiviljelussektori peamiste eesmärkide saavutamist Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika rakendamisel. Kava elluviimisega aidatakse kaasa Euroopa roheline kokkuleppe, Euroopa Liidu strateegiate „Talust taldrikule“ ja „Euroopa Liidu elurikkuse strateegia aastani 2030“ ning riikliku „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ (PõKa 2030) eesmärkide täitmisele.

Saaremaa kalanduspiirkonna strateegiaga toetatavad tegevused annavad oma panuse nende eesmärkide täitmisesse.

Strateegia alusandmete ja sisendite kogumine ning analüüsimine ning strateegia koostamine toimus perioodil mai 2021 kuni detsember 2023. Jaanuaris ja veebruaris 2024 toimus strateegia lõplik redigeerimine Cumulus Consulting OÜ poolt, strateegia lõppversiooni avalik väljapanek ühingu kodulehele ja strateegia kinnitamine üldkoosolekul.

Strateegia koostamise ajendiks on olnud kalandusvaldkonna jätkusuutliku arengu tagamine Saaremaa kalanduspiirkonnas. Piirkonna kalanduse jätkusuutliku arengut aitab ellu viia EMKVF meetme 3.1.3. määruse “Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus” vahendid.

Strateegia alusandmete ja sisendite saamisel ning kogumisel osales läbi avalike kaasamiskoosolekute ja töörühma koosolekute kokku 123 eraisikut ja organisatsiooni esindajat,

¹ [Regionaal- ja Põllumajandusministeerium](#)

kellest 57 (46%) olid kalandussektori esindajad. Täpsemalt kajastab kaasamiskoosolekutel osalenud organisatsioonide strateegia lisa nr 2 „Strateegia koostamises osalenud organisatsioonid.“

Strateegia teksti kirjutasid kokku MTÜ Saarte Kalandus tegevjuht Heino Vipp ja referent Hille Tänäk- Helde.

Strateegia koostamise töörühm tänab kõiki, kes andsid oma panuse strateegia valmimisse.

Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia 2021- 2029+ kokkuvõte

MTÜ Saarte Kalandus tegutsemise aluseks on MTÜ põhikiri, mille alusel organisatsiooni eesmärgiks on oma liikmete koostööle, partnerlusele ja omaalgatusele tuginedes kalanduspiirkonna jätkusuutlik arendamine, kalanduse ja sellega seotud tegevusalade arendamise ning rannakülade elujõu kindlustamise strateegia väljatöötamise ja elluviimise kaudu.

Saare maakond hõlmab Saaremaa ja Muhu saart koos neid ümbritsevate väikesaartega ning Ruhnu saart Liivi lahes. Maakonna pindala on 2922 km² ehk 6,7 % Eesti pindalast. Saare maakonna kalanduspiirkond ühtib oma piiridelt Saare maakonna piiridega Peamised püügipiirkonnad on Liivi laht (püügiruut 28-1), Läänemere keskosa (püügiruudud 28-2 ja 29) ning siseveekogudest Nasva jõgi ning Mullutu laht.

Saaremaa rannikumeri on madal meri, mille sügavus jääb 10-25 m piiridesse. Viimane Eesti mereala keskkonnaseisundi uuring viidi läbi 2018/2019. a. Merekeskkonnas on eristatavad kaks üldist elupaika: pelaagilised (veesamba) elupaigad ja bentilised (merekõhja) elupaigad. Uuringus välja toodud hinnang Eesti mereala pelaagilistele elupaikadele on valdavalt ebasoodne, heas seisus on vaid osa Saare- ja Hiiumaa lääne- ning põhjarannikuga piirnevast rannikumerest ja väike osa Soome lahe idapoolsest rannikumerest.²

Ligi viiendik Saare maakonna maismaa territooriumist on kaitse all. Kalakaitselised piirangud on kahel looduskaitsealal, milleks on Vilsandi Rahvuspark ja Laidevahe looduskaitseala. Vilsandi Rahvusparki veealal on keelatud sügisene siiapüük, mis andis kaluritele olulist palgalisa. Laidevahe looduskaitseala on oluline ahvena, haugi ja särjepüügi veeala just kesksuvisel ajal.

Halduslikult jaguneb maakond 3 vallaks – Saaremaa, Muhu ja Ruhnu. Saaremaa valla koosseisu kuulub ka Kuressaare linn. Saare maakonnas on 1 linn, 9 alevikku ja 492 küla.

2023. a 1. jaanuari seisuga elas Saare maakonnas Statistikaameti andmetel 31 919 elanikku (10,9 elanikku km² kohta).³ Loomulik iive on maakonnas jätkuvalt negatiivne, rahvaarv kasvab valdavalt sisserändajate toel.

Statistikaameti andmetel oli Saare maakonnas 2023. a 1. jaanuari seisuga 23 445 tööealist elanikku (vanuses 15 -74). 2023. a I kvartalis oli Saare maakonna tööealisest elanikkonnast tööga hõivatud 11 255 inimest (4899 meest ja 6356 naist). Kalandussektoris töötab täistööajaga u 2,5% tööealisest maakonna elanikkonnast s.o. ligikaudu 580 inimest.⁴

Saare maakonna ettevõtluskeskkonna ja selle arendamise võimaluste analüüsis nähtub, et Saare maakonna majandust veavad töötleva tööstuse sektorid nagu toiduainete tootmine (sh kalatöötlemisega tegelevad ettevõtted AS Läätsa Kalatööstus ja OÜ Saare Kala Tootmine), metallitoodete ja transpordivahendite tootmine, arvutite ja elektroonikaseadmete tootmine,

² [Eesti mereala planeering](#)

³ [Statistikaamet](#)

⁴ Kalandussektori ettevõtjate suuline küsitlus

kummi- ja plastitoodete tootmine. Lisaks tootmisele on tugevatel positsioonidel kaubandus, turism ja majutus, põllumajandus ja ehitussektor, kasvamas on ka puidutööstus ja metsamajanduse sektor. Samast analüüsist nähtub, et kalapüügi ja vesiviljeluse sektor on Saare maakonnas analoogselt põllumajandusele kaotanud viimasel kahel kümnendil suuresti oma olulisusest. Samas on see sektor siiski eraldi välja toodud, kuna selles valdkonnas nähakse pikas perspektiivis olulist kasvupotentsiaali. Kalandusvaldkonna suurimateks tööandjateks on Osaühing Kaabeltau, Osaühing Monistico ning Aktsiaselts Saare Rand⁵.

Saaremaa kalanduspiirkonnas (Saaremaa, Muhu ja Ruhnu vald) oli 2022. a lõpu seisuga 240 kalapüügiloa omanikku (neist 8 naised), kellest omakorda 131 olid füüsilisest isikust ettevõtjad, 101 osaühingud, 3 aktsiaseltsid, 4 usaldusühingud ja 3 täisühingud⁶. Püügilubadele oli kantud 447 inimest. Loale kantud kalurite arv on püsunud aastate 2015-2022 lõikes üsna stabiilsena, jäädes 430-450 piirimaile (loale võib kanda ka mitu kalurit). Rannakalurite osakaal kogu maakonna tööealisest elanikkonnast (23 445 inimest) moodustas 2022. a 1,9 % (2015. a oli sama näit 1,2%).

Valdaval enamikul Saaremaa kalanduspiirkonna kutselistest kaluritest on kalapüük kujunenud täiendavaks sissetulekuallikaks muu teenistuse (palgatöö, pension jms) kõrvalt. Seda peamiselt seoses lühikese püügihooajaga (püük toimub aastas aprillist kuni novembrini, kalurite hinnangul toimub aktiivne püük isegi ainult neli kuud aastas). Rannakalurite seas domineerivad jätkuvalt kesk- ja vanemaalised töötajad, kõige enam on esindatud vanusegrupp 46-70 (2022. a 52 % kõigist loale kantud kaluritest). Noorte osakaal (vanus 15-30) on väga väike ja langustrendis (2022. a ainult 4% kõigist loale kantud kaluritest).

Traalpüügi osakaal Saare maakonna kalanduses aastatel 2016 - 2022 on olnud alates 2020. a langustrendis. Kui 2016 - 2019 püüti veel keskmiselt 10 000 - 11 000 tonni, siis alates 2020. a on püügiimahud jäänud 7000 - 8000 tonni kanti.

Rannakalanduse püütud kala kogused on olnud viimastel aastatel üsna stabiilsed kuigi ka kerges langustrendis: aastal 2016 püüti kokku 650 tonni kala, parim aasta oli 2017, kui püüti 736 tonni. Kehvem aasta oli 2021, mil väljapüük oli kõigest 482 tonni. Enim püütud kala on ahven, püük on aastate lõikes 140-206 tonni ringis. Järgnevad lest 60-100 tonni ja tuulehaug 30-50 tonniga.

Saaremaa kalanduspiirkonnas on ametlikus statistikas kajastatud harrastuskalurite väljapüügid võrreldes teistega üsna väikesed, jäädes aastatel 2016 - 2022 keskmiselt 30 ja 60 tonni juurde.

Aastatel 2016 - 2022, on kaluritele kala esmakokkuustu hindadest lähtuvalt enim tulu toonud ahvenapüük - 2 296 167 € väärtuses, mis moodustas 56% kõigist väljapüütud kalakogustest, järgnesid lest - 517 786 € väärtuses ehk 13% kõigist väljapüütud kalakogustest ja särg - 293 963 € väärtuses ehk 7% kõigist väljapüütud kalakogustest.

Saare maakonnas on 49 sadamat, kus lossitakse kala. Saaremaa on pikima rannajoonega kalanduspiirkond Eestis. Kokku on Saare maakonnas 159 lossimiskohta.

⁵ [Saare maakonna ettevõtluskeskkonna ja selle arendamisvõimaluste analüüs](#)

⁶ [PTA, Püügistatistika](#)

Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi poolt 2019. a koostatud kalavarude uuringu “*Eesti kalandussektori riikliku töökava täitmine ja analüüs, teadusvaatlejate paigutamine eesti lipu all sõitvatele kalalaevadele ning teadussoovituste koostamine kalavarude haldamiseks 2018-2019 aastal*,” hinnangul on kalavaru Saaremaa lõunarannikul Liivi lahes viimastel aastatel püsinud küllaltki stabiilsel tasemel.

EMKF 2014-2020+ rahastusperioodil pöörati suurt rõhku kohaliku kala tarbimisharjumuste väljakujundamisele. Saarlaste kala tarbimisharjumused langevad suuresti kokku kogu Eesti samade trendidega, valdavalt eelistatakse punast kala, eelkõige Pähkla forelli, oluliseks peetakse hinna ja kvaliteedi suhet. Kala tarbima harjunud inimesed eelistavad ka kvaliteetset kohalikku kala ja kalakulinaariat.

Kalalaevade registrisse on kantud Saare maakonnas 425 alla 12-meetrist kalalaeva (segment 4S2, seisuga 1.01.2023). Laevamasinate keskmine võimsus on 16,1 hj. 425 kalalaevast on 128 laeva kantud Kalalaevade registrisse sõudepaadina, mis on tingitud kilovattide puudusest. Segmenti 4S2 laevadest pooled on ehitatud enne 2000. aastat. Enim on amortiseerunud räimepüügiks mõeldud kakuam-tüüpi alused, uuendamist vajavad ka kalalaevade mootorid. Vähene kalapüük takistab omakorda investeeringuid kalapaatidesse. Investeeringud tuleb teha muude tegevuste arvelt, mis pikemas perspektiivis ei ole jätkusuutlik tegevus.

Põllumajandus- ja Toiduameti (PTA) kontrolli all Saaremaal on (seisuga 1.01.2023) 10 kalakäitlemisega tegelevat käitlejat erinevate ettevõtetega. Nendele lisanduvad: üks eraelamus käitleja; üks mikroettevõttena tegutsev käitleja; üks ladustamisega tegelev käitlemisettevõte.

Saaremaa kalanduspiirkonnas on olulisel kohal ka vesiviljelus. Vesiviljelusega tegelevaid tegevusloaga ettevõtteid on piirkonnas 15 (kuus kalakasvatust ja 9 vähikasvatust) liikidest kasvatatakse peamiselt vikerforelli ja vähesel määral jõevähki. Suuremad kaubakala tootjad Saaremaal on OÜ AquaMyk, OÜ Ösel Harvest ja OÜ Pähkla Vähi- ja Kalakasvatus.⁷ Suurem osa vikerforelli toodangust turustatakse kas eluskalana või töödeldud kujul nii kohalikul turul kui ka Mandri-Eestisse.

Kuigi maakonnas tervikuna loodetakse uute (avamere) kalakasvatuste rajamisest suurt tulu⁸, tuleb sellesse ettevõtmisesse suhtuda teatud ettevaatusega, kuna eelnevad praktikad ja tegevusanalüüsid on näidanud, et vaatamata suurtele investeeringutele ei ole suudetud planeeritud tegevusi soovitud tasemel ellu viia. Samuti võivad avamere kalakasvatused anda oma negatiivse panuse Läänemere keskkonnaseisundile.

Kalanduspiirkonna hetkeolukorra, SWOT ja TOWS analüüsides tulenevalt on kalanduspiirkonna jätkusuutliku tegevuse tagamiseks vajalikud eelkõige järgmised tegevused:

- kalurkonna teadmiste ja oskuste edendamisele kaasaaitamine (kala väärindamise alased koolitused, lisaeriala õppimine kaluri tegevuste mitmekesistamise ja lisisissetulekute saamise võimaluse kontekstis, riigisisestel ja piiriülestel kalanduskoolitustel osalemine, messidel vms kalandusvaldkonnaga seotud sündmustel osalemine jne);

⁷ [Vesiviljelus Eesti merealal](#)

⁸ [Saare maakonna ettevõtluskeskkonna ja selle arendamisvõimaluste analüüs](#)

- kohaliku kala, rannakalanduse ja kohaliku merekultuuri traditsioonide populariseerimisele kaasaaitamine (erinevad valdkonda tutvustavad, esiletoovad sündmused/ ettevõtmised piirkonnas);
- kalurkonna ühtekuuluvustunnet ja identiteeti suurendavate tegevuste toetamine;
- kalurkonna tegevuste mitmekesistamisega seotud tegevuste (soetused, investeeringud, koolitused jms)
- väärindamise ja otseturustamise ning nendega seotud soetuste/ investeeringute toetamine;
- hüljeste ja kormoranide arvukuse ohjamine;
- kalavarude jätkusuutlikkuse tagamisele kaasaaitamine;
- piirkonna looduskeskkonna tingimuste parendamine;
- sadamate taristu parendamine ja tegevuste mitmekesistamine kalasadamas;
- innovaatiliste s.h. sinimajanduse, taastuenergia jms kasutuselevõtmise toetamine;
- valdkonda reguleerivas õigusloomes kaasarääkimine.

Käesoleva strateegia visiooniks on see, et ranna- ja kalanduskogukonnad on Saaremaal elujõulised ja arenevad – kalurite aastaringne, tegevuste mitmekesistamise abil suurenev sissetulek võimaldab neil rannakalurina töötamist ja nii kohalikel kui külastajatel pakutavast kalasaagist ning kalatoodetest osa saada.

MTÜ Saarte Kalandus oma tegevuses lähtub kalanduspiirkonna hetkeolukorra ja SWOT/ TOWS analüüsi tulemusel ilmsiks tulnud arenguvajadustest. Strateegia eesmärgid on suunatud peamiste kalanduspiirkonna kitsaskohtade lahendamisele. Samuti aitavad eesmärgid säilitada olemasolevaid töökohti sektoris. Eesmärgid on püstitatud kuues tegevusvaldkonnas (täpsem teave peatükis nr 4 Strateegia eesmärgid ja toetatavad tegevused).

Eesmärgid on struktureeritud vastavalt Regionaalministri määruses “Perioodi 2021- 2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus” käsitletud tegevussuundadele.

Toetatavad tegevused on püstitatud strateegiliste eesmärkide ja visiooni täitmiseks, võttes arvesse nii hetkeolukorda kui ka püstitatud eesmärgid. Iga tegevussuuna juures on ära toodud tegevussuuna rakendamise lühike põhjendus ja seejärel peamiste toetatavate tegevuste kirjeldus. Kalanduspiirkonnale määratud projektitoetuste eelarve piirmäär on 3 538 977,22 € (eelarvejaotust tegevussuundade vahel täpsemalt kajastab strateegia peatükk nr 7 Rahastamiskava).

Taotlusvoore korraldatakse üks kuni kaks korda aastas (vajadusel ka rohkem). Enne iga taotlusvooru toimub ka teabepäev. Projekte hindab „MTÜ Saarte Kalandus projektitoetuse taotluste menetlemise ja hindamise korras“⁹ sätestatu alusel üldkoosoleku poolt valitud üheksaliikmeline hindamiskomisjon.

MTÜ Saarte Kalandus peab oluliseks kestlikku kalandust, mis tagab nii kalandusvaldkonna konkurentsivõime kui ka kalavarude jätkusuutliku majandamise. MTÜ Saarte Kalandus käesoleva strateegia kaudu tegutseb selle nimel, et Saaremaa elanikele ja külastajatele oleks

⁹ [MTÜ Saarte Kalandus projektitoetuse taotluste menetlemise ja hindamise kord](#)

aastaringselt kohalik värsket kala kättesaadav, et kohalik rannakalanduse traditsioon ei hääbuks ja, et kalanduskogukonnad oleksid aktiivsed ja märgatud.

1. Lähteolukorra ülevaade

Selles peatükis antakse ülevaade kalanduspiirkonnast üldiselt s.h. kajastatakse piirkonna rahvastiku, tööhõive, ettevõtluskeskkonna olulisemaid näitajaid. Samuti antakse ülevaade piirkonna looduskaitsealadest ja veekeskonna seisundist ning mereala planeeringust.

Siin peatükis analüüsitakse ka piirkonnale iseloomulikke kalapüügi ja kalalaevastiku olukorda. Antakse ülevaade vesiviljeluse keskkonnast ja kalavarude olukorrast ning kala esmakokkuostu hindadest. Samuti annab peatükk ülevaate, milline on tööhõive ja elatumisvõimalused piirkonna kalandusvaldkonnas. Analüüsitakse sadamate ja lossimiskohtade olukorda ja arendamise vajadusi/ võimalusi. Antakse ülevaade Eesti ja Saaremaa kalanduspiirkonna kala tarbimisharjumustest ning kalanduspiirkonda tutvustavatest sündmustest.

1.1. Piirkonna iseloomustus

Saare maakond hõlmab Saaremaa ja Muhu saart koos neid ümbritsevate väikesaartega ning Ruhnu saart Liivi lahes. Maakonna pindala on 2922 km² ehk 6,7 % Eesti pindalast. Saare maakonna kalanduspiirkond ühtib oma piiridelt Saare maakonna piiridega. Peamised püügipiirkonnad on Liivi laht (püügiruut 28-1), Läänemere keskosa (püügiruudud 28-2 ja 29) ning siseveekogudest Nasva jõgi ning Mullutu laht.

Halduslikult jaguneb maakond 3 vallaks – Saaremaa, Muhu ja Ruhnu. Saaremaa valla koosseisu kuulub ka Kuressaare linn. Saare maakonnas on 1 linn, 9 alevikku ja 492 küla. Saare maakonna inimeste elu oluline mõjutaja on meri. Maakonna eripäraks on kõigi kolme omavalitsuste puhul saarelisus, mis on positiivses vaates soodustanud piirkonna omapära säilitamist ja teatud probleemidest hoidumist (nt kuritegevus). Saarelisus loob samas ka väljakutseid nii majanduse arengu kui rahvastiku jätkusuutlikkuse kontekstis, mida tugevuste abil lahendada. Maakonna konkurentsieelisteks on:

- looduslik ja puhas elukeskkond – säilinud traditsioonid ja looduslähedus;
- turvaline elukeskkond;
- tugev kogukond.¹⁰

1.1.1. Rahvastik

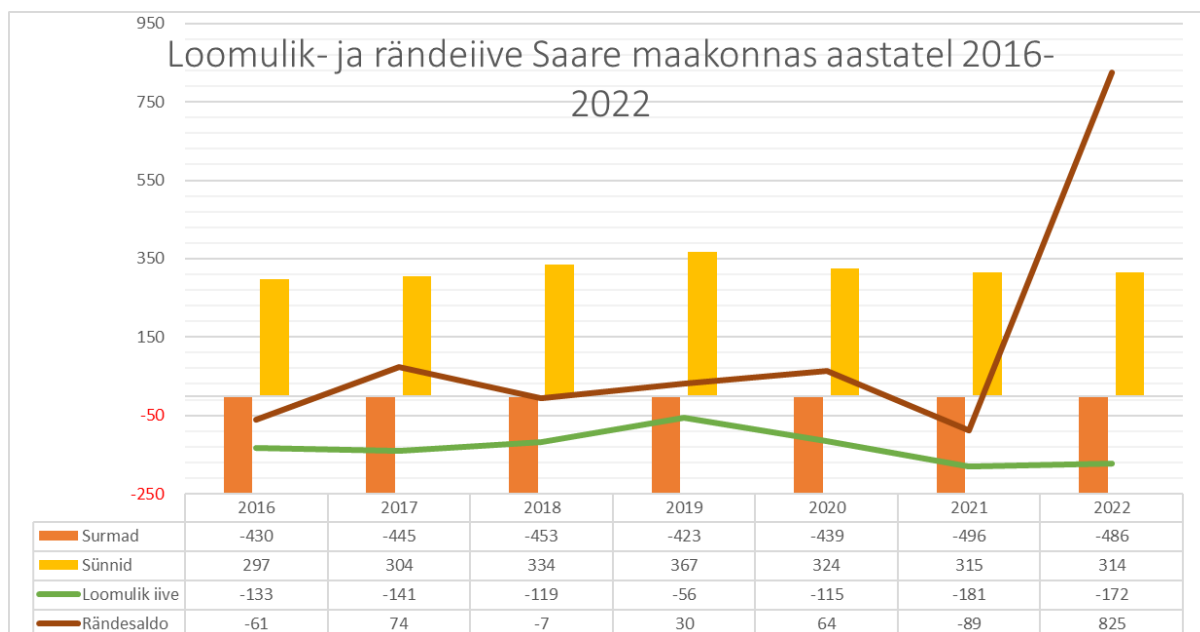
2023. a 1. jaanuari seisuga elas Saare maakonnas Statistikaameti andmetel 31 919 elanikku (10,9 elanikku km² kohta).¹¹ Loomulik iive on maakonnas jätkuvalt negatiivne, rahvaarv kasvab valdavalt sisserändajate toel.

Keskmise eluea tõusu ning sündide väiksema arvuga kaasneb ühiskonna vananemine. Rahvaloenduse andmetel on Saare maakonnas 2021. a võrreldes 2011. a rahvaloendusega 65+

¹⁰ [Saare maakonna arengustrateegia 2019-2023](#)

¹¹ [Statistikaamet](#)

elanike hulk 608 inimese ehk 9,4% võrra suurenenud, samal ajal kui tööelisi on jäänud 769 inimese ehk 4% võrra vähemaks. Maakonna elanike keskmine vanus on kasvanud 10 aastaga 38,6-lt 44,1 aastani.¹²

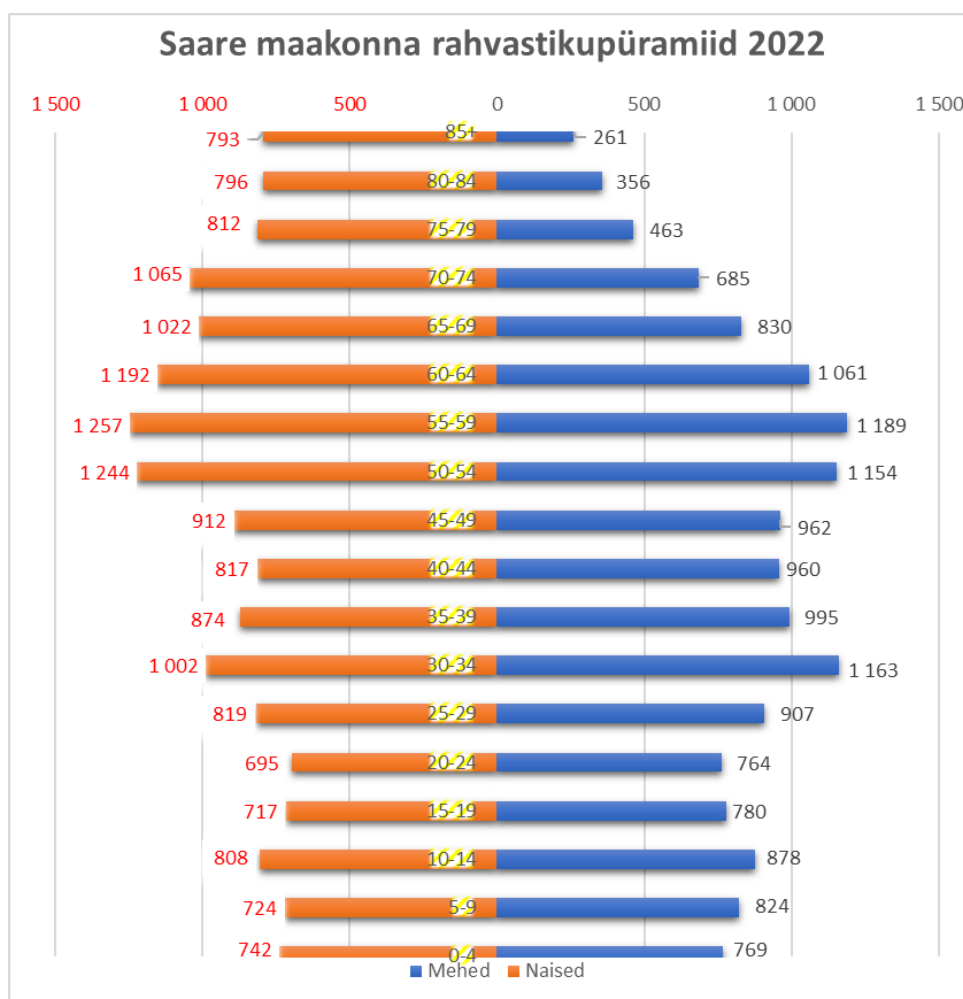
Joonis 1: Loomulik - ja rändeiive Saare maakonnas aastatel 2016-2022 (allikas: Statistikaamet)

Statistikaameti rahvastikuprognosi järgi saab eeldada, et Saare maakonna rahvaarv on jätkuvalt langustrendis. Näiteks prognoositav rahvaarv Saare maakonnas on aastaks 2045 on 27 532 elanikku.¹³ Aastatel 2011–2015 oli elanike arvu vähenemise peamiseks põhjuseks negatiivne rändesaldo, 2016 - 2021 aastatel aga eelkõige negatiivne iive.¹⁴ 2022. a järsult tõusnud rändeiibe põhjuseks on Ukraina pagulaste sisseränne maakonda.

¹² [Saare maakonna arengustrateegia 2022-2035](#)

¹³ [Statistikaamet](#)

¹⁴ [Saare maakonna arengustrateegia 2019-2030](#)

Joonis 2: Saare maakonna rahvastikupüramiid 2022 (allikas: Statistikaamet)

Saaremaa elanikud moodustavad 2,3% kogu Eesti elanikest. 20% elanikkonnast on nooremad, kui 20 aastat, 57% on tööealised ehk 20-64-aastased ning 23% 65-aastased või vanemad. Eestis keskmiselt on 65-aastaseid ja vanemaid inimesi osatähtsusest veidi vähem – 20%. Naisi on Saaremaal kokku 52%, kuid vanuserühmiti on nende osatähtsus erinev. Naiste osatähtsus võrreldes meestega on väiksem alla 50- aastaste hulgas, 70-aastaste ja vanemate hulgas on naiste osatähtsus üle 60%. Sellise soovanusjaotuse kujunemise on põhjustanud mitmed rahvastikuprotsessid nagu noorte rände sooline erinevus ja naiste pikem eluiga. Samas tulevikus peaks need erinevused vähenema, sest meeste keskmine eluiga kasvab juba paarkümmend aastat naistest kiiremini.¹⁵

Rahvastikupüramiidi tuleks suhtuda siiski teatud reservatsiooniga, kuna registrijärgne elukoht ja tegelik elukoht ei pruugi kattuda, Saare maakonda registreerituks jäädakse erinevatel põhjustel (nt soodustused praamipiletite ostmisel).

Saare maakonnas elavad inimesed enamasti maalistes asustuspiirkondades. Kui Eestis keskmiselt elab linnalistes asustuspiirkondades (linnades ja nende ümbruse suurema

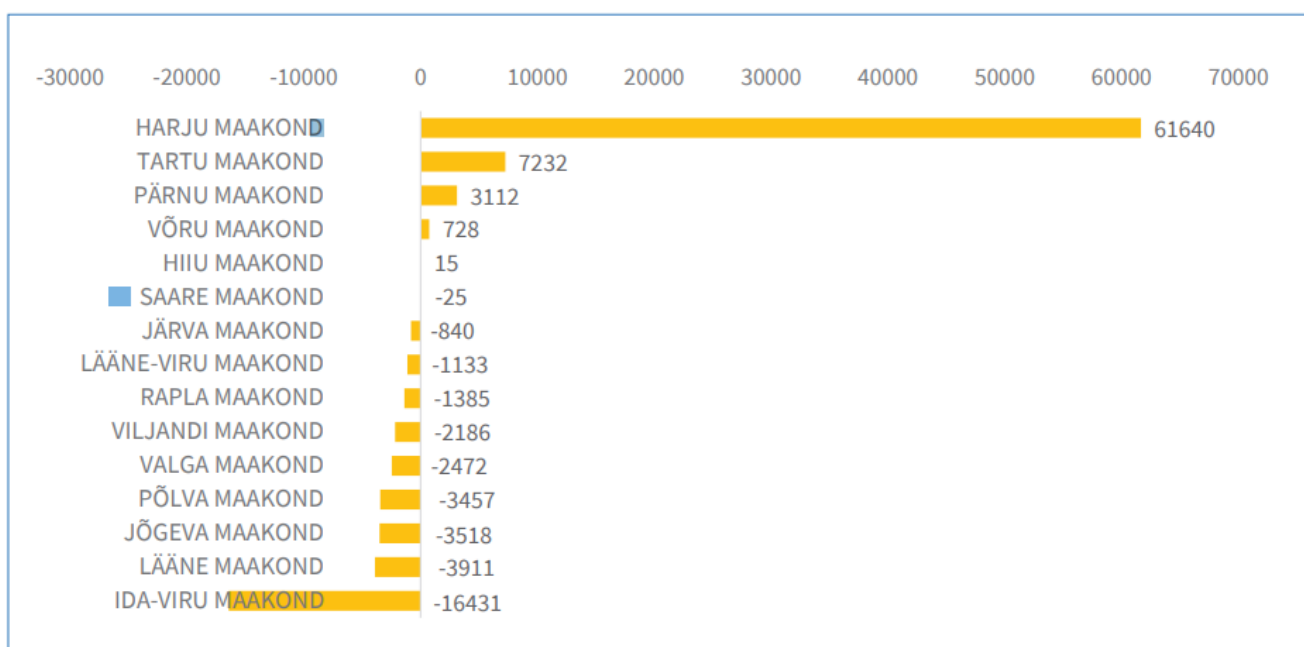
¹⁵ [Saaremaa rahvastik ja rahvastikuprognosis 2022 - 2052](#)

rahvastikutihedusega asulates) 70% inimestest, siis Saaremaal vaid 44%. See väljendub ka asustustiheduses – kui Eestis keskmiselt elab ühel ruutkilomeetril 31 inimest, siis Saaremaal 11.¹⁶

Saare maakond paistab silma moonutustega rahvastiku statistikas. Selle põhjusteks on:

- küllaltki suur suvilaomanike või mitme elukohaga inimeste hulk;
- küllaltki suur omavalitsust oma maksudega toetada soovivate kuid füüsiliselt mujal elavate inimeste osakaal;
- praamisoodustus püsielanikele, mille saamiseks kirjutatakse end tihti sisse isegi juhul, kui enamik aega elatakse tegelikult mujal.

2021. a rahvaloenduse ja rahvastikuregistri andmed erinesid rahvaarvu osas näiteks Saaremaa vallal 4,5%, Muhu vallal 14% ja Ruhnu vallal koguni 36% võrra. Seetõttu ei pruugi kõik rahvastikuprotsessid Saare maakonna andmestikus selgelt ilmned. 2011-2021 aastatel on Saare maakonna rahvaarv sisuliselt püsinud stabiilsena. Kahanemine 25 inimese võrra 31 292ni ei ole märkimisväärne, pigem on see Eesti mõistes hea tulemus.¹⁷

Joonis 3: Rahvaarvu muutus Eesti maakondades 2011 vs 2021 (Rahva ja eluruumide loendused)¹⁸

Saare maakonna elanikud on oma eluga üldiselt rahul, eriti Muhus. Siin on turvaline olla, kogukonnad hoiavad üksteist ning kes soovib, see reeglina ka huvipärase töö leiab.¹⁹

¹⁶ [Saaremaa rahvastik ja rahvastikuproгноos 2022-2052](#)

¹⁷ [Saare maakonna arengustrateegia 2022-2035](#)

¹⁸ [Saare maakonna arengustrateegia 2022-2035](#)

¹⁹ [Saare maakonna arengustrateegia 2022-2035](#)

1.1.2. Tööhõive

Statistikaameti andmetel oli Saare maakonnas 2023. a 01. jaanuari seisuga 23 445 tööealist elanikku (vanuses 15 -74). 2023. a I kvartalis oli Saare maakonna tööealisest elanikkonnast tööga hõivatud 11 255 inimest (4899 meest ja 6356 naist). Sama allika andmetel oli 2022. a Saare maakonna tööealisest rahvastikust tööga hõivatud 70,5 %, mis on kõrgem kui Eesti tööhõive määr, mis oli samal aastal 69,2 %²⁰. Kalandussektoris töötab täistööajaga u 2,5% tööealisest elanikkonnast.²¹

Statistikaameti palgarakendus näitab, et Saare maakonna täistööajaga töötajate 2023. a I kvartali ühe kuu keskmine töötasu oli 1316 €, kusjuures mehed teenisid keskmiselt 130 € kuus rohkem kui naised. Kogu Eesti keskmine töötasu samal ajal oli 1741 € (mediaantöötasu Saare maakonnas oli 1150 €, kogu Eesti mediaantöötasu 1424 €). Samale allikale tuginedes võib öelda, et aastate 2016 - 2022 on Saare maakonnas täistööajaga töötajate brutopalk Eesti keskmisest umbes 400 € võrra väiksem, kasvades küll vähehaaval aga jäädes ikkagi alla Eesti keskmisele.

Töölane pendelränne maalt Kuressaarde on intensiivistunud ja ulatub ka kaugeimate äärealadeni. Üleriigilise planeeringu 2030+ analüüsis on välja toodud, et Saare maakonnas on tekkinud uued töövormid, nt kaugtöö; aina rohkem töötajaid osaleb igapäevases tööalases pendelrändes linna ja maa vahel ehk, siis Saare maakonna mõistes ka saarte ja Mandri-Eesti vahel²². Pikki aastaid kestnud väljaränne ning ulgutööl käimine viitavad sellele, et Saare maakonna töökohtade valik pole kvalifitseeritud inimeste jaoks piisavalt atraktiivne, mis omakorda tekitab tööjõupuuduse maakonnas.

Saare maakonna ettevõtluskeskkonna ja selle arendamisvõimaluste analüüsis on maakonna tööjõu ja palkade osa kokku võetud järgnevalt:

“Lähiaastatel jätkuvad või süvenevad trendid nii Eestis aga ka Saare maakonnas:

- *tööealise elanikkonna arvu järsk langus, tööjõuturule siseneb igal aastal 30% vähem tööikka jõudnuid;*
- *kvalifitseeritud tööjõule on atraktiivsem mandri või välismaa kõrgem palgatase ja kvalifikatsioonile vastav töö;*
- *madal kolmanda taseme hariduse osakaal Saare maakonna tööjõulise elanikkonna hulgas.”*

1.1.3. Tööhõive ja elatusvõimalused rannakalanduses

Kutseliste rannakalurite all on mõeldud isikuid, kellele on väljastatud kaluri kalapüügiluba. Kutselise kalapüügi võimalused kaluri kalapüügiloa alusel on jaotatud maakonniti. Sellest tulenevalt väljastatakse kaluri kalapüügiloa maakonniti, kutselise kalapüügilubade ja püügiandmete arvestust omavalitsuse lõikes ei peeta.

²⁰ [Statistikaameti palgarakendus](#)

²¹ Kalandussektori ettevõtjate suuline küsitlus

²² [Saare maakonna arengustrateegia 2019-2030](#)

Rannapüügil püüti kogu Eestis 2022. aastal umbes 9300 tonni kala, mis koguliselt moodustab ligi 13% kogu kutselisest kalapüügist ning rannapüügi saagiväärtus oli 2022. aastal umbes 5,2 miljonit eurot.

Kalanduses tegutseva ettevõtja sissetulekud on suures sõltuvuses püügi hooajalisusest, kalaressursist, ilmastikuoludest ja kala hinnast.

Suurima väärtusega on ahvena-, räime- ning meritindi saagid. Kokku tegutseb Läänemere rannapüügis 1178 kaluri kalapüügiloa omanikku ning 1924 kutselist kalurit. Kõige enam kalureid on Saaremaal, järgnevad Pärnumaa, Hiiumaa, Harjumaa, Läänemaa, LääneVirumaa ja Ida-Virumaa. Suurele osale kalureist on kalapüük vaid hooajaline sissetulekuallikas, hinnanguliselt saab põhisissetuleku kalapüügist umbes 10% rannakalureist. Püügi alustena kasutatakse kuni 12 m pikkuseid kalalaevu, mida oli 2022. aasta lõpu seisuga registrisse kantud 1984.²³

Saaremaa kalanduspiirkonnas (Saaremaa, Muhu ja Ruhnu vald) oli 2022. a lõpu seisuga 240 kalapüügiloa omanikku (neist 8 naised), kellest omakorda 131 olid füüsilisest isikust ettevõtjad, 101 osaühingud, 3 aktsiaseltsid, 4 usaldusühingud ja 3 täisühingud²⁴. Püügilubadele oli kantud 447 inimest. Loale kantud kalurite arv on püsinud aastate 2015-2022 lõikes üsna stabiilsena, jäädes 430-450 piirimaile (ühele kalapüügiloale võib kanda mitme kaluri nime). Rannakalurite osakaal kogu maakonna tööealisest elanikkonnast (23 445 inimest) moodustas 2022. a 1,9 % (2015. a oli sama näit 1,2%).

Saare maakonna kalandusvaldkonnas täistööajaga töötavate inimeste keskmist palka täpselt välja tuua on raske, kuna ametlik statistika on esitatud koos põllumajandusvaldkonna näitajatega. Esitatud andmetest lähtudes võib öelda, et kalandusvaldkonna töötajate keskmine töötasu jääb tublisti alla Eesti keskmist, varieerudes vahemikus 971 - 1181 €²⁵.

Valdaval enamikul Saaremaa kalanduspiirkonna kutselistest kaluritest on kalapüük kujunenud täiendavaks sissetulekuallikaks muu teenistuse (palgatöö, pension) kõrvalt. Seda peamiselt seoses lühikese püügihooajaga (püük toimub aastas aprillist kuni novembrini, kalurite hinnangul toimub aktiivne püük isegi ainult 4 kuud aastas). Ainult kalapüügist elatab ennast piirkonnas vaid kuus (6) kutselist kalurit.

1.1.4. Saaremaa rannakalurite vanuseline ülevaade

Rannakalurite seas domineerivad jätkuvalt kesk- ja vanemaalised töötajad, kõige enam on esindatud vanusegrupp 46-70 (2022. a 52 % kõigist loale kantud kaluritest). Noorte osakaal (vanus 15-30) on paraku väga väike ja langustrendis (2022. a ainult 4% kõigist loale kantud kaluritest). Noorte huvi kaluri kutse omandamise vastu on küll kasvanud, aga paljudel juhtudel saab takistuseks see, et püügilubade ja varustuse soetamine nõuab suuri investeeringuid.

²³ [Põllumajanduse, kalanduse, maaelu ja toiduainetetööstuse ülevaade 2022](#)

²⁴ [PTA, Püügistatistika](#)

²⁵ [Statistikaamet](#)

Tabel 1. Loale kantud kalurite arv ja rannakalurite vanuseline jaotus ja keskmine vanus Saare maakonnas, 2015-2022 (allikas: PTA)

Vanuse-grupp	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
15-30	34	33	31	24	22	21	20	18
31-45	111	99	101	91	99	99	104	110
46-70	227	243	247	241	248	246	240	231
70+	76	70	72	77	86	94	90	87
Loale kantud kalurite arv	448	445	451	433	455	460	454	447
Keskmine vanus	54,03	54,03	54,11	54,89	55,24	55,80	55,69	55,82

Rannakalurid on seisukohal, et kui noorte seast järelkasvu ei tule, ei ole rannakalandus jätkusuutlik. Oluliseks peetakse jätkuvalt rannakaluri kutse propageerimist, et muuta kalandus noortele atraktiivsemaks. Vaja on luua noorkaluritele soodsamad võimalused kalurikutsega alustamisel ja toetada noortele mõeldud kalandusalaseid huviringe ning õpet.

1.1.5. Kalurkonna koolitusesis ja koolitusvajadus

Tänapäeva muutuv maailm nõuab ettevõtelt igapäevast arengut. Ettevõtte saab areneda siis, kui arenevad tema töötajad.

Saaremaa kalanduspiirkonnas ei ole hetkel kalurite ja kalandusettevõtjate koolitamise valdkond otseselt ühegi organisatsiooni poolt koordineeritud v.a. kaluri kutsekoolitus, mis on seadusega reguleeritud ja mida korraldab Hiiumaa Ametikool. Võimaluste piires on Saarte Kalandus korraldanud kaluritele ja teistele kalandussektori esindajatele erinevaid üldharivaid ja kalandusvaldkonnaga haakuvaid koolitusi. Samuti on koolitusi korraldanud Kalanduse teabekeskus. Seni on piirkonna kalurite koolitus- ja enesetäiendamise võimalused olnud suuresti seotud nende endi võimaluste ja enesetäiendamise sooviga. EMKVF meetme 3.1.3. tegevussuuna nr 6 „Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine“ vahendite toel on võimalik kalurkonna koolitamisega alustada organiseeritult ja sihipärasaelt.

1.1.6. Ettevõtluskeskkond

Saaremaa ettevõtluskeskkonna ja innovatsiooni võimaluste hetkeolukorda on põhjalikult käsitletud 2019. a koostatud „Saare maakonna ettevõtluskeskkonna ja selle arendamisvõimaluste analüüsis“²⁶ ja ka samal aastal läbi viidud „Saare maakonna ettevõtjate rahulolu uuringus“²⁷. Samuti annab põhjaliku ülevaate piirkonna ettevõtluskeskkonnast „Saare maakonna arengustrateegia 2022-2035“²⁸.

EMTA andmetel oli Saare maakonnas 2023. a juunis 2083 tegutsevat ettevõtet, neist töötajatega ettevõtteid 1415 (juriidilisi isikuid oli maakonnas kokku 6680). Kõige rohkem ettevõtteid tegevusvaldkonna järgi oli ehituses (325), hulgi- ja jaekaubanduses (324), kutse-, teadus- ja tehnikaalases valdkonnas (231) ja töötlevas tööstuses (212), põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi valdkonnas (208). Nende valdkondade ettevõtted on ka piirkonna suuremad tööandjad.²⁹

Statistikaameti andmetel (2022. a) on sarnaselt kogu Eestile ka Saare maakonnas kõige rohkem vähema kui 10. töötajaga ettevõtteid, moodustades 95,5% kogu ettevõtete arvust (kogu Eesti sama perioodi näit 94,7 %, Hiiumaa 97,3 %, Lääne maakond 94,0 %).³⁰

Saare maakonna ettevõtluskeskkonna üheks probleemiks on kvalifitseeritud tööjõu puudus, seda eriti oskustöölise osas.

Saare maakonna ettevõtluskeskkonna ja selle arendamise võimaluste analüüsist nähtub, **et Saare maakonna majandust veavad tugevad töötleva tööstuse sektorid:**

- toiduainete tootmine (sh kalatöötlemisega tegelevad ettevõtted AS Läätsa Kalatööstus ja OÜ Saare Kala Tootmine);
- metallitoodete ja transpordivahendite tootmine;
- arvutite ja elektroonikaseadmete tootmine, kummi- ja plastitoodete tootmine.

Lisaks tootmisele on tugevatel positsioonidel kaubandus, turism ja majutus, põllumajandus ja ehitussektor, kasvamas on ka puidutööstus ja metsamajanduse sektor.

Samast analüüsist nähtub, et kalapüügi ja vesiviljeluse sektor on Saare maakonnas analoogselt põllumajandusele kaotanud viimasel kahel kümnendil suuresti oma olulisusest. Samas on see sektor siiski eraldi välja toodud, kuna selles valdkonnas nähakse pikas perspektiivis olulist kasvupotentsiaali.

Kalandusvaldkonna suurimateks tööandjateks on Osühing Kaabeltau, Osühing Monistico ning Aktsiaselts Saare Rand³¹.

²⁶ [Saare maakonna ettevõtluskeskkonna ja selle arendamisvõimaluste analüüs](#)

²⁷ [Saare maakonna ettevõtjate rahulolu uuring](#)

²⁸ [Saare maakonna arengustrateegia 2022-2035](#)

²⁹ [EMTA: Ettevõtluse statistika 2023](#)

³⁰ [Statistikaamet](#)

³¹ [Saare maakonna ettevõtluskeskkonna ja selle arendamisvõimaluste analüüs](#)

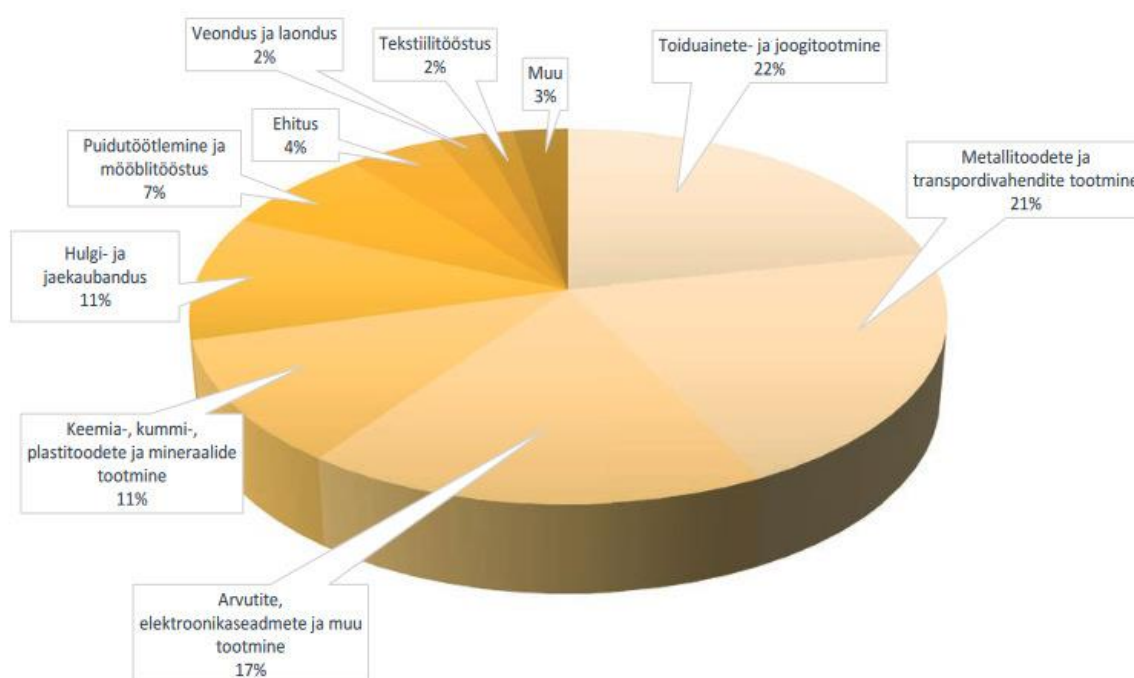
Vaatamata COVID-19 tingitud piirangutele on kalatöötlemisettevõtete netokäive püsinud viimastel aastatel stabiilselt 2,4 miljoni € juures ja töötajate arv on olnud ca 50 töötaja juures.

Vaatamata keerulistele oludele terves maailmas on maakonna ettevõtted suutnud ekspordi kasvatada. Kui 2018. aastal moodustas ekspordi osakaal Saare maakonna ettevõtete müügitulust 26,43%, siis 2019. a 26,92% ning 2020. a 28,01%.

Suuremate ekspordimahtudega sektorid olid:

- toiduainete (s.h. kalatoodete)- ja joogitootmine;
- metallitoodete ja transpordivahendite tootmine;
- arvutite, elektroonikaseadmete ja muu tootmine;
- ning keemia-, kummi-, plastitoodete ja mineraalide tootmine.

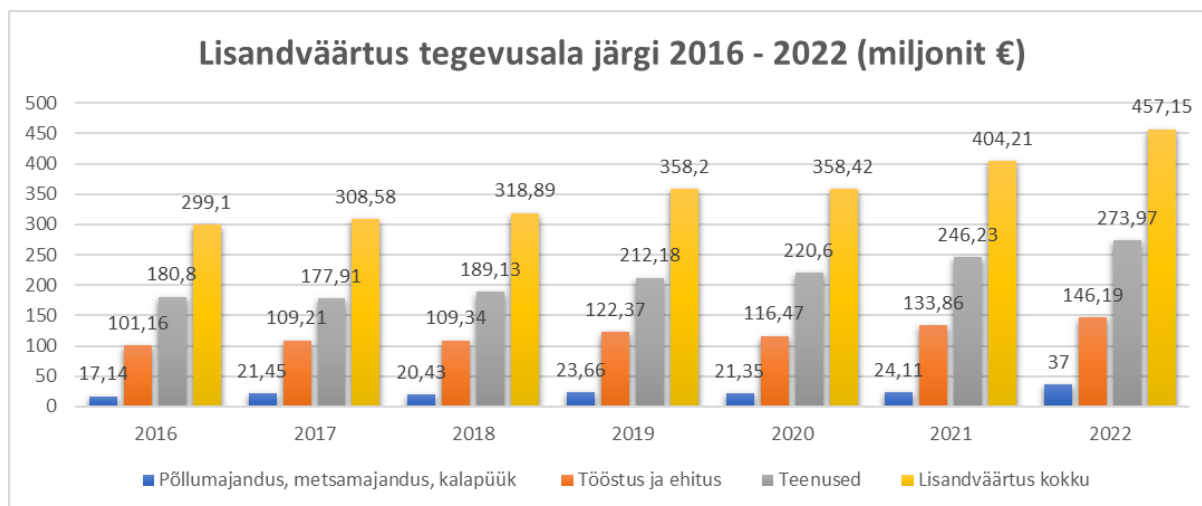
Ekspordi kogumaht püsis 2018-2020. aastatel 706-717 miljoni euro juures.³²

Joonis 4: Saare maakonna ettevõtete ekspordi struktuur sektorite kaupa 2020. a (Allikas: Saare maakonna arengustrateegia 2022-2035)

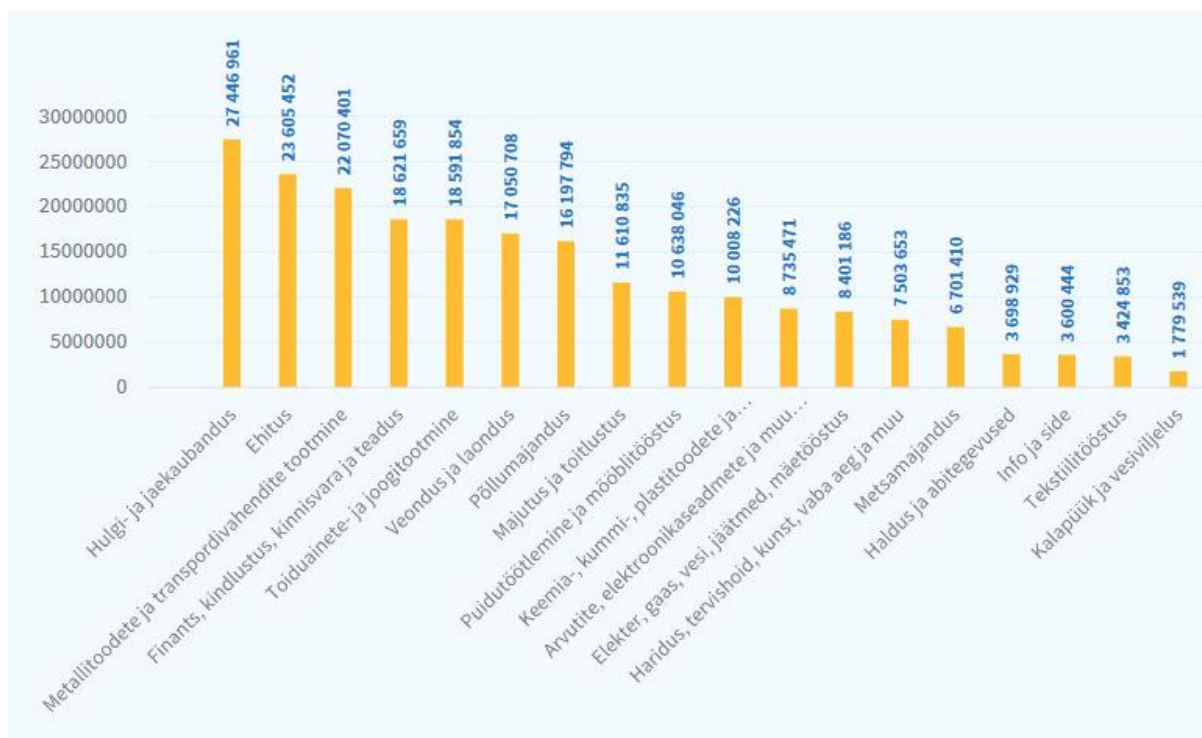
Allolevalt jooniselt on näha Saare maakonna ettevõtete poolt loodud lisandväärtus tegevusalade järgi aastate 2016-2022 lõikes.

³² [Saare maakonna arengustrateegia 2022-2035](#)

Joonis 5: Ettevõtete poolt loodud lisandväärtus tegevusalade järgi 2016 - 2022 (Allikas: Statistikaamet)

Saare maakonna majanduselu iseloomustab laiapõhjalisus, kuna ükski tegevusala ei domineeri ning nii kogukäive kui ka loodav lisandväärtus jagunevad erinevate sektorite vahel küllatki ühtlaselt.

Joonis 6: Lisandväärtus majandussektorite kaupa Saare maakonnas 2020 (Allikas: Saare maakonna arengustrateegia 2022-2035)

Saare maakonna ettevõtjate rahulolu-uuringus on kokkuvõtvalt välja toodud, et Saare maakonna ettevõtluskeskkonna peamine tugevus on Saaremaa väiksus ning kogukond, millele järgnes Saaremaa hea kuvand ja saareline eripära. Väikese kogukonna puhul nähti positiivsena suuremat kokkuhoidmist ning kogukondlikke suhteid kui olulist

kontaktivõrgustikku nii eraelus kui ka ettevõtluses. Saareline eripära tekitab teatava eksootilisuse kuvandi ning mõjub samas ka usaldusväärseks. Sama trend tuleb välja ka käesoleva arengustrateegia SWOT analüüsist.

1.1.7. Uute teenuste väljaarendamine turismivaldkonnas

Saare maakonnas pööratakse suurt tähelepanu uute turismiteenuste väljaarendamisele. „Maakonna kestliku turismi arengustrateegia 2022-2030“ peaesmärk on tagada Saare maakonna konkurentsivõime ja atraktiivsus turismisihtkohana läbi jätkusuutliku sihtkoha arendamise, eristumise, digitaliseerimise ja külastaja vajadustele vastavate uuenduslike turismitoodete ja -teenuste väljaarendamise.³³

Selle valdkonnaga tegelemine annaks kalandussektorile võimaluse lississetulekute saamiseks. Ranniku- ja mereturism on ajalooliselt üks pikaajalisemaid Eesti turismiliike, kuid selles peitub veel hulgaliselt kasutamata võimalusi. Rannaäärset elukeskkonda iseloomustavad kaunis looduskeskkond, traditsioonilised huvitava ajaloo ja kultuuripärandiga rannakülad ning kogemustega kalurid, kes on rannapüügi traditsioonide kandjaks.

Väikesadamaid pidi kulgev mereturism on kasvutrendis ning riik panustab sadamate arengusse nii aluste teenindamise infrastruktuuri loomise kaudu kui ka investeerides vaba aja teenustesse sadamas ja lähipiirkonnas – avatakse söögikohti, pakutakse põnevat aktiivset puhkust, korraldatakse üritusi jne. Sadamate ja infrastruktuuri kõrval on maismaal pakutavad tooted ja teenused väga olulised, sest rahvusvahelised reisijad teevad sihtkohavalikuid suures osas just selle järgi. Ka väikelaeva- ja rekreatsiooniturismil on mereturistide arvu suurendamisel suur potentsiaal.³⁴

Eesti merenduspoliitika üheks prioriteediks on, et rannaäärne elu- ja külastuskeskkond on atraktiivne, soodustades mereturismi ja kohaliku ettevõtluse arengut, merekultuuripärandit kantakse edasi. Kitsaskohana on välja toodud, et:

- Turismiteenused ja pakutavad turismipaketid vähe seotud kalapüügi ja kalatöötlemisega, mis võib olla tingitud ettevõtjate vähesest omavahelisest koostööst.
- Mereturismi potentsiaali kasutatakse vähe, mida mõjutab infrastruktuuri ebapiisavus ja kohati halb seisukord (sadamad/lautrid ja sadamarajatised, turismiasutuste materiaalne baas).
- Arengut pärsib ka tarbijate ja teenindajate nappus, atraktsioonide vähesus ning puudulik infrastruktuur.³⁵

³³ [Saare maakonna kestliku turismi arengustrateegia 2022-2030](#)

³⁴ [Saare maakonna kestliku turismi arengustrateegia 2022-2030](#)

³⁵ [Saare maakonna kestliku turismi arengustrateegia 2022-2030](#)

1.2. Kaitstavad loodusobjektid

Kaitstavad loodusobjektid on kaitsealad (looduskaitsealad, maastikukaitsealad ja rahvuspargid), hoiualad, kaitsealused liigid ja kivistised, püsielupaigad, kaitstavad looduse üksikobjektid ning kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid. Kaitstavate alade ja objektide eesmärgiks on hoida kõige iseloomulikumat ja väärtuslikumat Eesti ja Saaremaa looduses. Keskkonnaregistri andmetel on Saare maakonnas kaitstavaid alasid (erinevate kategooriate kaitsealad, hoiualad ja püsielupaigad) kokku 54180 ha ehk 19% maakonnast Tärne ja ajakohane info kaitstavate loodusobjektide ja nende kaitse kohta on Keskkonnaregistris.³⁶

Saaremaa kaitsealad iseloomustavad sellised märksõnad nagu merelinnud, haruldased taimeliigid, pangad, kurisud, loolad, allikasood, puisniidud.

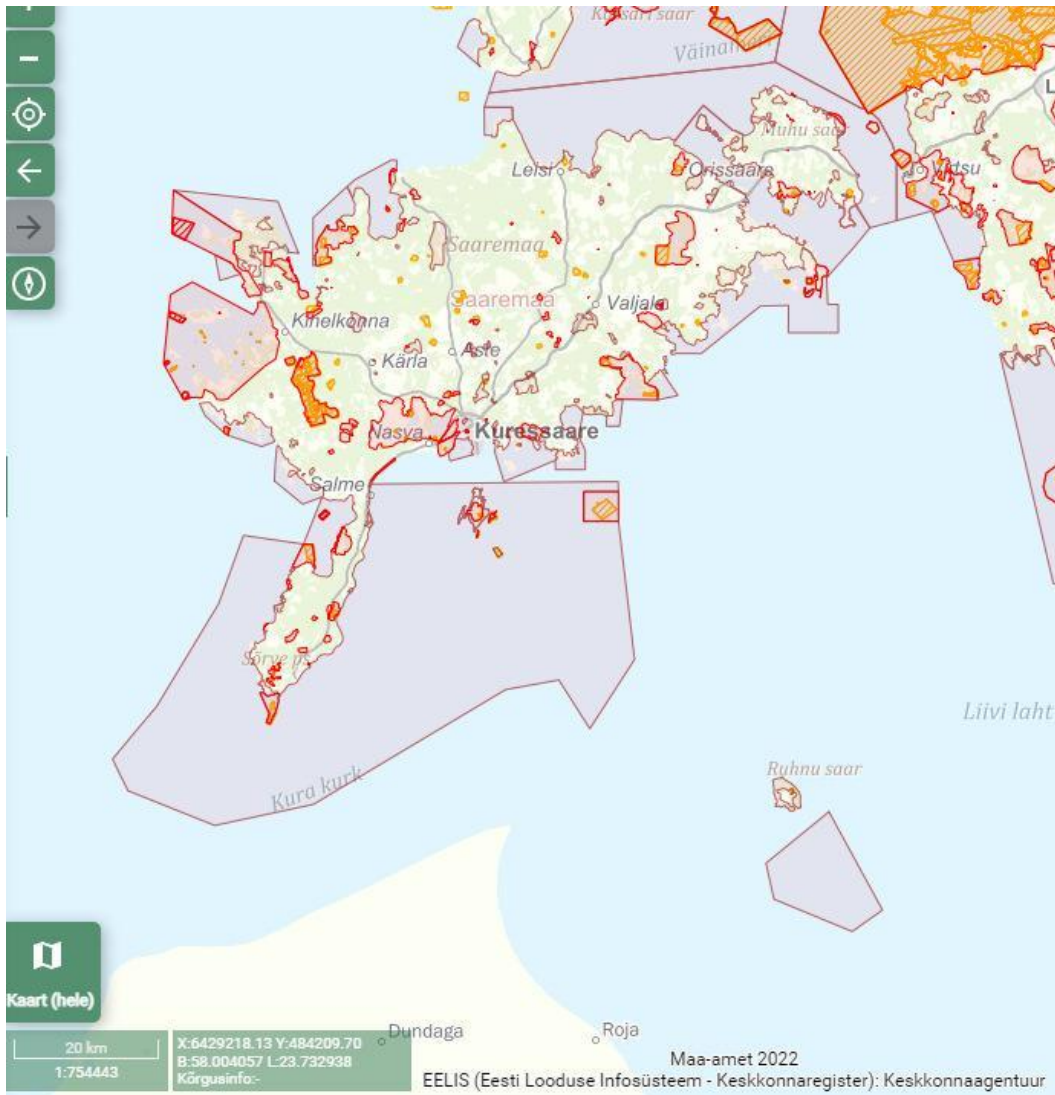
Natura 2000 alade võrgustiku tarvis loodi Saare maakonnas 73 ajutise piiranguga ala, kogupindalaga 317 700 ha, millest suurem osa on rannikumeri. Need alad hõlmavad ligikaudu 13% maakonna maismaast. Võrgustikku haarati näiteks Mullutu ja Suurlaht ning selle ümbrus (umbes 6300 ha) linnustiku ja märgala koosluste kaitseks, Koigi raba (2300 ha) hoidmaks Saaremaa suurimat raba, Karujärv (400 ha), Tagamõisa poolsaare põhjaosa koos merealaga (8300 ha) liigirikaste koosluste kaitseks, suurem osa Ruhnu saarest (800 ha) hoidmaks sealseid niitusid ning luite- ja metsakooslusi.³⁷

Võib öelda, et ligi viiendik Saare maakonna maismaa territooriumist on kaitse all, Maa-ameti looduskaitse kaardirakendusest nähtub, et merega piirneb 20 looduskaitse- ja hoiuala.

Kalakaitsepiirangud on kahel looduskaitsealal, milleks on Vilsandi Rahvuspark (16 551 ha vett) ja Laidevahe looduskaitseala (927 ha vett). Vilsandi Rahvuspargi veealal on keelatud sügisene siiapüük, mis andis kaluritele olulist palgalisa. Laidevahe looduskaitseala on oluline ahvena, haugi ja särjepüügi veeala just kesksuvisel ajal.

³⁶ [Saare maakonnaplaneering 2030+](#)

³⁷ [Saare maakonna kestliku turismi arengustrateegia 2022-2030](#)

Joonis 7: Saare maakonna looduskaitse ja hoiualad (allikas: Maa-ameti looduskaitse geoportaal)

1.3. Mereala planeering

Mereala planeerimise eesmärk on leppida kokku Eesti mereala kasutuse põhimõtetes pikas perspektiivis, et panustada merekeskkonna hea seisundi saavutamisse ja säilitamisse ning edendada meremajandust. Planeeringuga määratakse kindlaks, millistes piirkondades ja millistel tingimustel saab merealal tegevusi ellu viia. Mereala planeeringu koostamise käigus käsitleti merealal juba toimuvate ja alles kavandatavate tegevuste koosmõju. Samuti hinnati nendega kaasnevat mõju merekeskkonnale ja majandusele ning tegevuste sotsiaalset ja kultuurilist mõju. Mõjude hindamise tulemused kajastuvad seletuskirjas, koostatud on ka eraldiseisev mõjude hindamise aruanne. Kehtestatud mereala planeering on aluseks erinevate mereala kasutamist lubavate otsuste langetamisel nii ministriumidele kui ametitele ning suunab ka ettevõtjate, investorite, kohalike omavalitsuste ning rannikukogukondade tegevust. Mereala planeeringuga tuleb arvestada planeeringute, mereala kasutust mõjutavate otsuste,

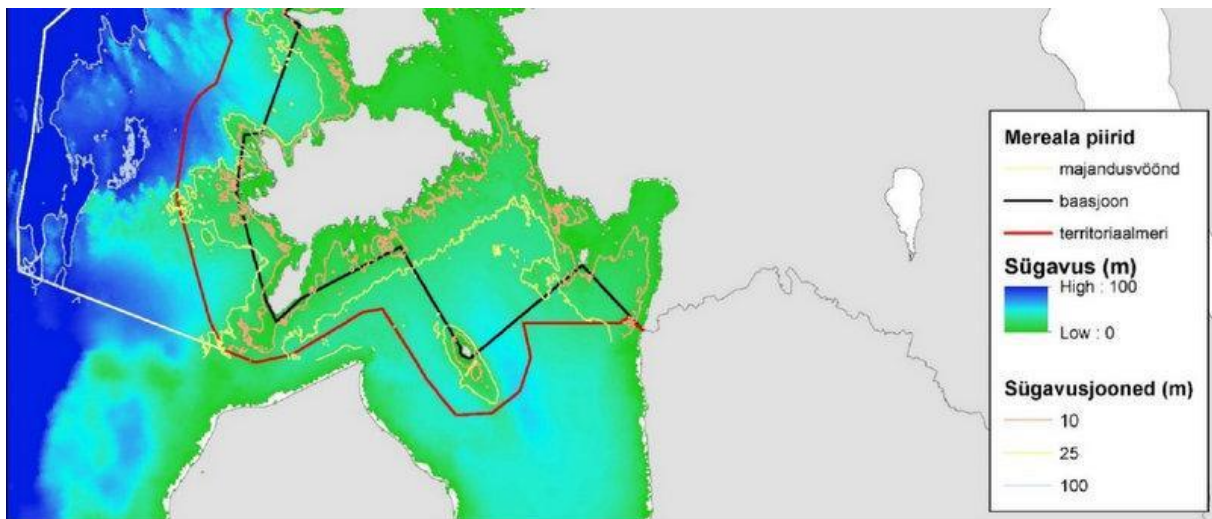
merekasutuseks väljastatavate lubade ning riigi ja kohaliku omavalitsuse strateegiliste arengudokumentide koostamisel (allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium).³⁸

Merealade planeeringu alad hakkavad kindlasti mõjutama rannakalandust. Saaremaa läänerannikul on lestapüügi alad, püütakse praktiliselt kõiki samu kalu, mis mujalgi Saaremaa rannikumeres. Kala lossimine Saaremaa läänerannikul moodustab 8% kogu rannakalanduse püügist

Kõige suurem mure on kaluritel tuleviku suhtes, sest keegi ei ole, ega saagi uurida ette tuuleparkide kumulatiivset mõju. Sellise mahuga tuuleparki nii madalasse merre ei ole maailmas veel ehitatud.

1.4. Veekeskkonna seisund

Eesti mereala on jagatud kolmeks (vastavalt merealapiiride seadusele): sisemeri, territoriaalmeri ja majandusvöönd. Nagu allolevalt jooniselt nähtub, on Saaremaa rannikumeri madal meri, mille sügavus jääb 10-25 m piiridesse.

Joonis 8: Mereala piirid ja sügavusjooned Saaremaa rannikumeres (allikas: Eesti Veeteede Amet)

Mere ökosüsteemi seisundit mõjutavad nii maismaal kui Läänemeres toimuvad protsessid ja mõjurid, olulisim neist on inimtegevus. Oma mere kaitse ja kasutamise korraldamisel lähtub Eesti sarnaselt teistele EL-i riikidele merestrateegia raamdirektiivist (2008/56/EÜ; lüh. MSRD). Viimane Eesti mereala keskkonnaseisundi uuring viidi läbi 2018/2019. a. Merekeskkonnas on eristatavad kaks üldist elupaika: pelaagilised (veesamba) elupaigad ja bentilised (merepõhja) elupaigad. Uuringus välja toodud hinnang Eesti mereala pelaagilistele elupaikadele on valdavalt ebasoodne, heas seisus on vaid osa Saare- ja Hiiumaa lääne- ning põhjarannikuga piirnevast rannikumerest ja väike osa Soome lahe idapoolsest rannikumerest. Põhjaelupaikadest hinnatakse karide, laugmadalike ja liivamadalaate seisundit. Kõik need kolm elupaigatüüpi on

³⁸ [Eesti mereala planeering](#)

soodsas seisundis. Lisaks hinnati põhjaelupaikade hapnikuvaegust ja pehmepõhjaliste alade makrofauna kooslusi. Nende hinnang Eesti merealal on valdavalt soodne, kuid Väinameres, Pärnu lahes ning Soome lahe ida- ja avaosas head seisundit ei saavutatud. Eutrofeerumine ongi Läänemere üks suurimaid keskkonnaprobleeme, eutrofeerumist põhjustab toitainete (eelkõige lämmastik- ja fosforiühendite) kuhjumine merekeskkonda. Eesti riikliku merekeskkonna seire andmed näitavad ka, et nii talvised anorgaanilise lämmastiku ja fosforiühendite kontsentratsioonid kui ka suvised keskmised üldlämmastiku ja -fosfori sisaldused on kaugelt üle soovitud taseme. Sama probleemi võib täheldada ka Liivi- Lahes ja Väinameres.³⁹

1.5. Piirkonna loodusressursid

Kui räägitakse Saare maakonna looduseressursist, siis mõeldakse eeskätt ilusatele rannamaastikele, poolsaartest liigestatud linnurikastele lahtedele, väikestele laidudele, kadastikele. Järgmisena meenuvad paesed pangad, liivaluited ja Kaali meteoriidikraater, sügavama loodushuviga inimestele loomulikult ka liigirikas ja sageli värvikirev taimestik.

Pehme merelise kliima ja lubjarikka pinnase tõttu on Saaremaa taimestik liigirohke. Seda kinnitab tõsiasi, et siin leidub 80% kõigist Eestimaal leitud taimeliikidest. Nad kasvavad liigirikastel loopealsetel, ranna- ja puisniitudel ning laialehistes metsades. Kuigi meri tõkestab paljude loomaliikide levikut saartele, on Saaremaale siiski jõudnud suur osa Eesti faunast.

Järvi on Saaremaal üle 80, eriti palju saare loodesopis. Soodest on Saaremaale kõige rohkem kuulsust toonud Viidumäe allikasoo, mis jääb praeguse Viidumäe Looduskaitseala koosseisu.⁴⁰

Avalik huvi on maakonna tasandil on suunatud eelkõige ehitusmaavarade varustuskindluse vastu.

Tänapäeval on Muhu peamine loodusvara sealsed maastikud – nii külamiljööd kui rannad ja poollooduslikud maastikud, kus loodus ja ajalooline pärand on ühte põimunud, omades esteetilist, kultuuriajaloolist, ökoloogilist kui ka identiteediväärtust. Eriti kõrge maastikuväärtusega alasid on Eestis hakatud eristama nn väärtuslike maastikena. Väärtuslik maastik on mitmekesise maakasutuse ja taimestikuga ilus maastik, kus leidub nii kohalikku identiteeti loovaid ajaloolisi elemente kui sobivaid elupaiku erinevatele taimedele, loomadele ning teistele elusolenditele.

Ruhnu on klindisaar, mis kuulub Balti klindi aluspõhja kivimitesse murrutatud astangute süsteemi ja on üks väheseid selle klindi äratuntavaist, silmaga nähtavaist moodustistest. Saare suurimaks siseveekoguks on Haubjerre soos suurvee aegu tekkiv järv. Ruhnu loodust on kujundanud erilised kliimaatilised ja hüdrooloogilised tingimused. Tuultel on Ruhnu saarele väga suur mõju, palju on tormipäevi, mis on Ruhnut aegade jooksul laastanud. Kliima on mereline ja mandri-Eestist mõnevõrra pehmem. Ruhnus on registreeritud üle 180 linnuliigi ja umbes 540 kõrgema taime liiki.⁴¹

³⁹ [Eesti mereala keskkonnaseisund 2018](#)

⁴⁰ [Saare maakonna kestliku turismi arengustrateegia 2022-2030](#)

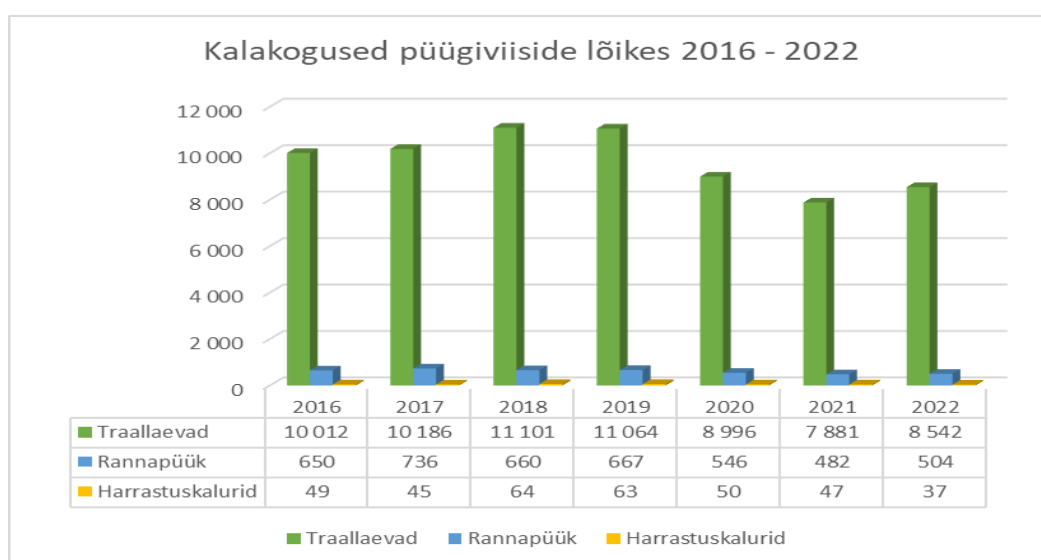
⁴¹ [Saare maakonna kestliku turismi arengustrateegia 2022-2030](#)

1.6. Kalapüük

Kalapüük jaguneb kalurkonna alusel traalpüügiks, rannapüügiks ja harrastuspüügiks.

Kalurkonnast rääkides tuleb vahet teha kalapüügiõiguse omanikul ja kutselisel kaluril. Kalapüügiõiguse omanikud on need, kelle vahel igal aastal jagatakse ära püügivõimalused (kui palju püügivahendeid kasutada võib) ning neile väljastatakse kaluri kalapüügiluba. Kalapüügiõiguse omanik ei pea ise tingimata kalur olema ja kaluri kutsetunnistust omama. Kaluri kalapüügiloale kantakse kalurid, kes omavad kaluri kutsetunnistust (rannakaluri IV astme kutsekvalifikatsioon kutseseaduse tähenduses) ning kes realselt teostavad püüki.

Allolevalt jooniselt on näha, et välja püütud kala kogused on teatavas langustrendis, seda eriti traalpüügis. Kõigis kalapüügi valdkondades on parimad aastad olnud 2018 ja 2019.

Joonis 9: Püütud kalakogused püügiviiside kaupa Saare maakonnas, 2016-2022, tonnides (allikas: Põllumajandus- ja Toiduamet, Keskkonnaministeerium, Maaeluministeerium)

1.6.1. Traalpüük

Traalpüügi osakaal Saare maakonna kalanduses aastatel 2016-2022 on olnud alates 2020. a langustrendis. Kui 2016 - 2019 püüti veel keskmiselt 10 000- 11 000 tonni, siis alates 2020. a on püügi mahud jäänud 7000 -8000 tonni juurde. Traallaevadel on firmade kaupa ostetud ajalooline püügiõigus, mis väljendub kilu-räime ja tursa kvoodis. Ajalooline püügiõigus tagab kindluse investeerimisel ja kogu firma ülesehitamisel. Traallaevu on Saare maakonnas 5, ajalooline püügiõigus kokku 11 000 tonni (kvoot). Kogutulu kalapüügil koosneb traalpüügi ja kutselise kaluri tuludest. Traalpüügi peamisteks püügikaladeks on kilu ja räim. Väga vähesel määral ka tursk ning püügi piirkonnad asuvad nii Läänemere avaosas kui Liivi lahes. Siseriiklikult on kokku lepitud, et räimekvoot on jaotatud järgmiselt:

- Liivi lahes 46% rannapüük ja 54% traalpüük

- Läänemeres 11% rannapüük ja 89% traalpüük.

Enim kasutatavad lossimiskohad traalpüügil on Mõntu, Roomassaare, Veere ja Paldiski sadamad.

1.6.2. Harrastuspüük

Harrastuspüügi ja kutselise kalapüügi üheks olulisemaks erinevuseks võib pidada seda, et harrastuspüügiga on lubatud püüda kala vaid enda tarbeks. Vastavalt kalapüügiseadusele on Eestis keelatud müüa või osta harrastuspüügil või õngepüügil püütud kala. Seega ei ole võimalik kasutada harrastuspüüki rahalise tulu teenimiseks. Olenevalt kasutatavast püügivahendist, püügikohast ning -ajast eristatakse kolme liiki harrastuskalapüüki:

- Õngepüük (tasuta).
- Harrastuskalapüük kuni kolme õngpüünisega (tasuline).
- Püük kalastuskaardi alusel (tasuline).⁴²

Harrastuspüügiga tegelevad väga erineva tausta ning vanusega inimesed.

Et tõhustada püügiandmete esitamist, jõustus 2018. a kalapüügiseaduse muudatus, millega kehtestati kalastuskaardi ostmise automaatne keeld nendele kalastajatele, kes jätsid eelnenud aasta püügiaruande esitamata. Enne seda oli aruannete esitamine olnud üsna loid – umbes 40% kalastajatest jättis oma saagist teatamata. Muudatus oli väga tõhus, sest juba samal aastal langes esitamata jäetud aruannete protsent 13ni.

Eesti oli Euroopa Liidus esimene riik, kes siseriiklikult selle nõude jõustas. Koheselt peale seda võttis ka uue seaduse muudatuse üle Euroopa Liit. Põhjus on selles, et harrastuspüük sai paljudele sissetuleku allikaks, püüti ja müüdi palju alamõõdulist kala. Selline tegevus ei ole pikas perspektiivis kalavarudele jätkusuutlik.

Eesti kalapüügiseaduses on enim püütud kaladele kehtestatud väljapüügi piirnormid päevas. Antud meede aitab kaasa kogu kalavarude säästlikule kasutamisele. Saaremaa kalanduspiirkonnas on ametlikus statistikas kajastatud harrastuskalurite väljapüügid võrreldes teistega üsna väikesed, jäädes aastatel 2016 - 2022 keskmiselt 30 ja 60 tonni ringi. See võib olla tingitud ka sellest, et püügiandmed jäetakse esitamata.

⁴² [Kliimaministeerium](#)

Tabel 2. Saare maakonna kalastuskaartide arvudest ja saakidest aastatel 2016-2022 (allikas REM, Kalavarude osakond)

Aasta	Kalastuskaartide arv (sh jõevähi kalastuskaardid)	Kalasaagid (t)	Mõõdulised jõevähid (tk)
2016	2917	49	11 912
2017	3464	45	17 450
2018	3332	64	17 993
2019	3997	63	10 431
2020	8362	50	9527
2021	6896	47	7014
2022	6574	37	11 737
Kokku	35 542	354	86 064

Kuni 2019. a (k.a) müüdi nakkevõrgu kalastuskaarte kalendrikuu ja kalendrinädala kaupa. 2020. aastal müüdi nakkevõrgu kalastuskaarte ainult kalendrinädala kaupa ning alates 2021. aastast müüakse nakkevõrgu kalastuskaarte 7 päeva kaupa. Nende asjaolude tõttu ongi kalastuskaartide ostmise hulk suurenenud. Eelpool kirjeldatu ei puuduta püüasustusega väikesaartele müüdavaid kalastuskaarte.

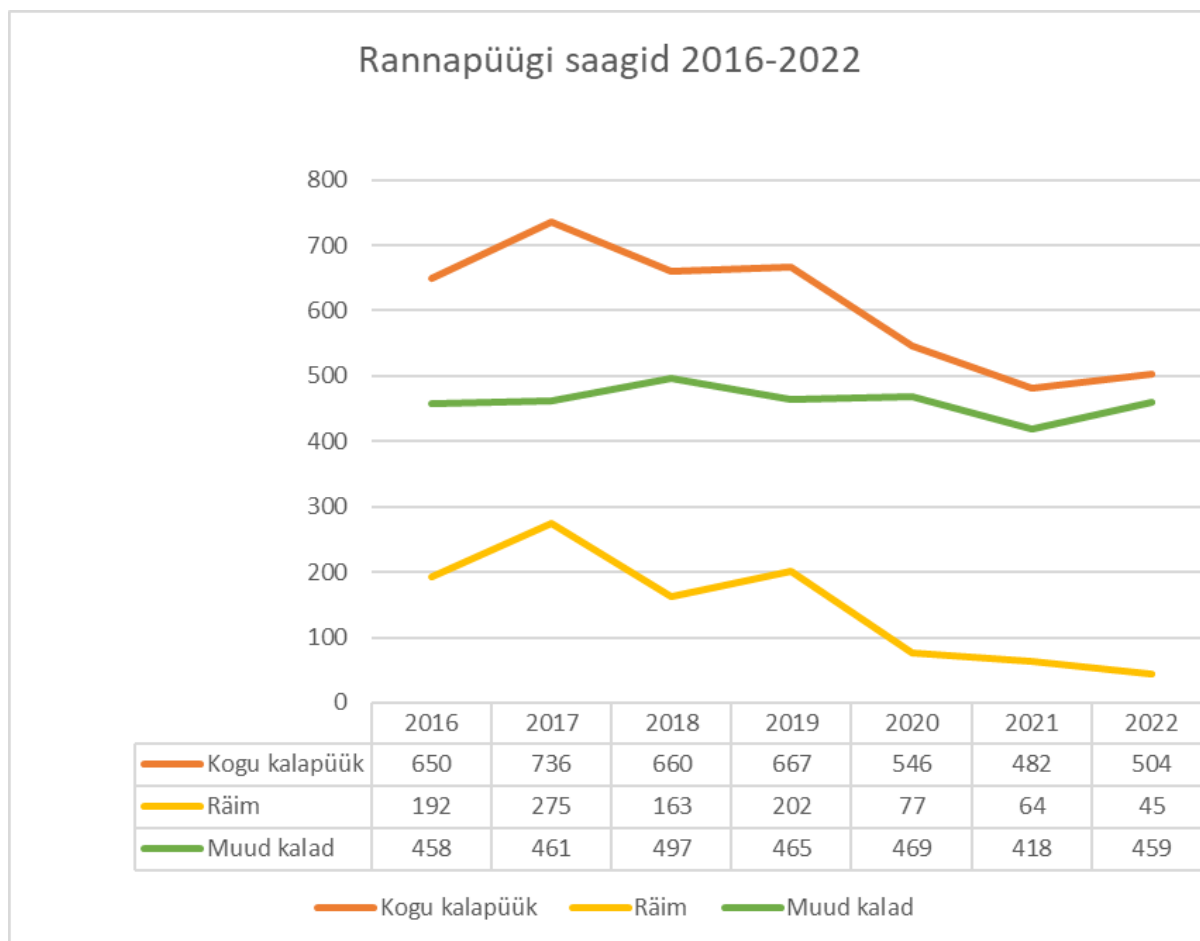
Mõõduliste jõevähkide kontekstis tuleb arvestada asjaolu, et alates 2019. aastast on jõevähile kehtestatud ööpäevane väljapüügi limiit ning selle tõttu on jõevähi saagid kukkunud.

Kalastuskaarte on küll välja antud rohkem aga saagid ei ole olulisel määral tõusnud, võib öelda, et seis on viie aasta tagusel tasemel. Sama trend on näha ka jõevähkide osas. Harrastuspüügi osakaal rannapüügist on 8% (aastate 2016 -2022 kogused kokku tonnides).

1.6.3. Rannapüük

Rannapüük Eestis toimub 12 meremiili ulatuses rannikust või kuni 20 m samasügavusjooneni (Kaluri kalapüügiluba annab õiguse kalapüügiks kutselise kalapüügi vahendiga merel kuni 20 meetri samasügavusjooneni. Peamisteks püügipiirkondadeks on Saaremaa lõunarannik (Liivi laht), Väinameri, Küdema laht ja Tagalaht. Vähesel määral on lisandunud Papissaare ümbrus, Vilsandi lähimeri ja Harilaiu läänerannik.

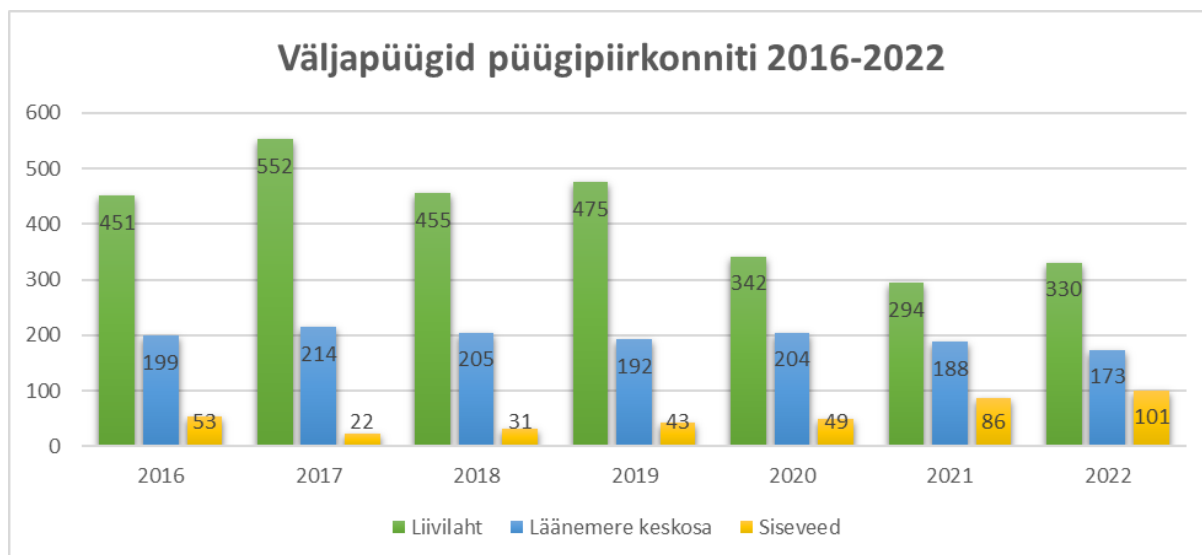
Kasutatavad püügivahendid on mõrrad ja võrgud. Kõigist väljaostetud püügiõigustest ca 40% püügivahendeid ei ole püügile asetatud. Räime saagid on drastiliselt vähenenud, seetõttu on ka seisevnootade arv püügil kümnetes kordades vähenenud. Lubatud püügivahendite arv on püsinud stabiilsena, v.a rivimõrd, mille piirarvu 2013. a Euroopa Nõukogu määrusega 50% vähendati. Lähiaastail on TÜ Eesti Mereinstituudi ettepanekul kavatsus kuni 50% rannakalurite püüniseid vähendada, mida aga kalurid õigeks ei pea. (allikas: TÜ Eesti Mereinstituut)⁴³

Joonis 10: Rannapüügi saagid Saare maakonnas, 2016-2022, tonnides (allikas: Põllumajandus- ja Toiduamet)

Viimase seitsme aasta jooksul on Saaremaa kalanduspiirkonnas rannapüügil püütud kala kogused olnud kerges langustrendis: aastal 2016 püüti kokku 650 tonni kala, parim aasta oli 2017, kui püüti 736 tonni. Kehvem aasta oli 2021, mil väljapüük oli kõigest 482 tonni. Saare maakonna olulisim püügipiirkond on Liivi laht (püügipiirkond 28-5), kust püütakse üle poole kogu saagist. Ülejäänud kolme püügipiirkonna (Läänemere keskosa - 28-2, 29-2, 29-3 ja siseveed - Nasva jõgi ja Mullutu laht) osakaal püügist on tunduvalt väiksem. Enim püütud kala on ahven, püük on aastate lõikes 140-206 tonnini. Ahvenapüük on ka majanduslikult kalurile soodus. Järgnevad lest 60-100 tonni ja tuulehaug 30-50 tonni. Kahanevas trendis on räimepüük kuna räime Saaremaa rannikumeres lihtsalt ei ole enam.

⁴³ [Projekti Püügikoormuste kohandamine lõpparuanne](#)

Joonis 11: Rannakalanduse väljapüükide jaotus Saare maakonnas püügipiirkonniti, 2016-2022, tonnides (allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ja Põllumajandus- ja Toiduamet)

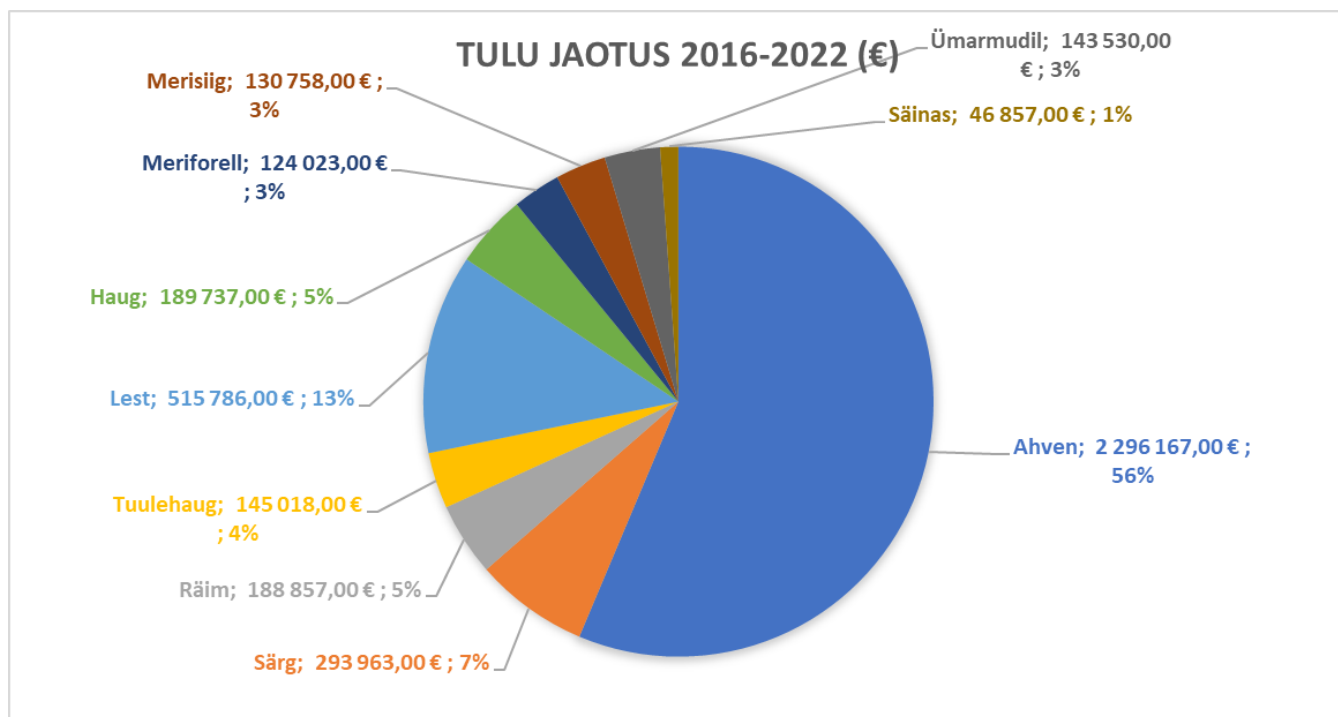
1.6.4. Kala esmakokkuostu hind

Kala esmakokkuostu hind kujuneb nõudluse ja pakkumise suhtest. Kaladele nagu ahven, koha, haug - ületab nõudlus pakkumise.

Tabel 3. Püütud kalakoguste rahaline väärtus 2016-2022 (allikas: Põllumajandus- ja Toiduamet)

Aasta	Käive
2016	496 304 €
2017	559 952 €
2018	726 019 €
2019	647 950 €
2020	549 825 €
2021	473 652 €
2022	620 863 €

Ametlik statistika näitab, väljapüügi mahtude tugevat tõusu 2022. a. Allolevalt jooniselt on näha rannapüügist saadud tulu kalaliikide lõikes aastatel 2016-2022, enim tulu on kaluritele toonud ahvenapüük. Võrreldes eelmise perioodiga on üsnagi arvestatavas mahus püügikalana juurde tulnud ka säinas. Need on kalad, mis toovad kalurile põhisissetuleku.

Joonis 12: Rannakalanduse püügist saadud tulu jaotus Saare maakonnas kalaliikide lõikes 2016-2022, protsentides (allikas: Põllumajandus- ja Toiduamet)

1.6.5. Vesiviljelus

Saaremaa vesiviljeluse põhisuunaks on jätkuvalt kaubakala kasvatus. Vesiviljelusega tegelevaid tegevusloaga ettevõtteid on piirkonnas 15 (kuus kalakasvatust ja 9 vähikasvatust) liikidest kasvatatakse peamiselt vikerforelli ja vähesel määral jõevähki. Suuremad kaubakala tootjad Saaremaal on OÜ AquaMyk (veeloas toodud kasutada lubatud sööda kogus 200 t), OÜ Ösel Harvest (veeloas toodud kasutada lubatud sööda kogus 150 t) ja OÜ Pähkla Vähi- ja Kalakasvatus (veeloas toodud kasutada lubatud sööda kogus 120 t).⁴⁴ Suurem osa vikerforelli tootangust turustatakse kas eluskalana või töödeldud kujul nii kohalikul turul kui ka Mandri-Eestisse. Saaremaa vesiviljelejad plaanivad suurendada tootmisvõimsusi, kasvatada ise rohkem asustusmaterjali, suurendada töödeldud kaubakala osakaalu müügis ja parendada tootmistehnoloogiaid.

Kuigi maakonnas tervikuna loodetakse uute (avamere) kalakasvatuste rajamisest suurt tulu⁴⁵, tuleb sellesse ettevõtmisesse suhtuda teatud ettevaatusega, kuna eelnevad praktikad ja

⁴⁴ [Vesiviljelus Eesti merealal](#)

⁴⁵ [Saare maakonna ettevõtluskeskkonna ja selle arendamisvõimaluste analüüs](#)

tegevusanalüüsid on näidanud, et vaatamata suurtele investeringutele ei ole suudetud planeeritud tegevusi soovitud tasemel ellu viia. Samuti võivad avamere kalakasvatused anda oma negatiivse panuse Läänemere keskkonnaseisundile. Eestimaa Looduse Fondi säästliku kalanduse ekspert Joonas Plaan on oma ettekandes *“Avamere kalakasvatuste võimalik keskkonnamõju”* juhtinud tähelepanu kalafarmide loomisega kaasnevatele võimalikele negatiivsetele keskkonnamõjudele.⁴⁶

Vesiviljelussektori investeringute toetamiseks on välja töötatud EMKVF 2021-2027 alusel eraldi toetusmeetmed.

1.7. Kalavarud

Eesti vetes elutseb hinnanguliselt 75 kalaliiki, kellest enamik on mageveekalad, poolsiirdekalad (näiteks vimb, säinas) või siirdekalad (lõhe, meriforell, angerjas). Merekalu on Eesti rannikuvees umbes 30 liiki, kuid kuna Eestit ümbritsev meri on riimveeline, sobib see elukeskkonnana hästi ka paljudele mageveekaladele.

Suurem osa kutselisest kalapüügist on rahvusvaheliselt reguleeritud. Läänemere püügimahtude arvestamisel tehakse vahet rändavate ja paiksemate kalade vahel. Rändavatele kalaliikidele (kilu, räim, tursk, lõhe) kehtestab püügikvoodid Euroopa Liidu Nõukogu, paiksemad kalaliigid (ahven, koha jt) on riigi enda majandada.

Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi poolt 2022. a koostatud kalavarude uuringu *„Eesti kalandussektori kohta andmete kogumise riikliku töökava täitmine 2022-2024 aastal“* hinnangul on kalavaru Saaremaa lõunarannikul Liivi lahes olnud viimastel aastatel küllaltki stabiilsel tasemel, ilma suuremate muutusteta.

Liivi lahe ahvena tööndussaagi langus jõudis 2019. a ka nendesse Liivi lahe osadesse, mis jäävad väljapoole Pärnu lahte. 2020. a saak oli eelneva aasta saagist madalam, kuid 2021. a saak oli eelnevast pisut kõrgem. Juba kolmandat aastat on ahvenasaak jäänud allapoole 2007-2021 keskmist väljapüügikogust. Ahven on kudealade suhtes siiski vähem nõudlik kui mitmed teised töönduslikult olulised mageveeliigid (säinas, haug, särg jt.). Nimetatud liikidele on kudealadena väga olulised merega seotud lõukad nagu Mullutu laht, Suurlaht, Linnulaht, Vägara laht, Laidevahe laht, Oessaare laht, Poka laht, Aenga laht, Põldealune laht jt. Tõenäoliselt on ökoloogilised tingimused mõnedel neist kudealadest muutunud osadele liikidele paljunemiseks ebasoodsamaks. Võimalikke limiteerivaid faktoreid võib olla mitmeid, nagu marja, vastsete või noorkalade ellujäämus kiskluse või toidukonkurentsi tõttu, vastsetele vajaliku toidu puudumine jms. Viimaste aastate andmed näitavad siiski positiivseid trende mõnede mageveeliikide arvukuses ja saakides nagu särg, samas kui haugi- ja säinasaak on hakanud vähenema.⁴⁷

⁴⁶ [Avamere kalakasvatuste võimalik keskkonnamõju](#)

⁴⁷ [Eesti kalandussektori kohta andmete kogumise riikliku töökava täitmine 2022-2024 aastal](#)

Saaremaa lääneranniku rannäärsetes vetes domineerib iktüoloogiliste seirepüükide saagis ülekaalukalt lest. Teised olulisemad liigid on ahven ja särp, mõnel aastal on olnud kõrge ka räime arvukus. Avamerega piirneval läänerannikul langes töönduslik lesta saak 2021. aastal aastaterega 2007-2021 madalaimaks. Endiselt on kesises seisus ahvenavarude, kuigi viimastel aastatel on tekkinud tugevamaid ahvenapõlvkondi ja töönduslik saak on pisut suurenenud ning kasvu on oodata ka 2023. aastal. Teistest rannakaluritele olulisematest liikidest on kasvanud tuulehaugi, säina- ja särjesaak. Haugi, merisiia jt. oluliste töönduskalade varud on endiselt madalseisus, kuigi siial on tekkinud viimastel aastatel ka tugevamaid põlvkondi. Rannakalanduse tulususe olulist tõusu kalavarude suurenemise läbi ei ole lähiaastatel oodata. Ilmselt tuleks selles piirkonnas ka edaspidi pöörata eelkõige tähelepanu mageveekalade koelmudel toimuvale, kuna arvestatavaid ahvena-, haugi- ja säinapõlvkondi moodustub väga harva. Merisiia saak 2021. aastal langes, kuid jäi endiselt kõrgemaks aastate 2007-2021 keskmisest. Ilmselt on keskmisest kõrgem saak kohaliku mereskuudeva merisiia arvukuse suurenemise tulemus. Selle liigi jaoks on ilmselt üheks olulisemaks probleemiks sigimiseks sobilike alade vähesus: ajalooliste kudealade täiskasvamise (s.t. marja arenguks sobilike alade vähenemine), aga loomulikult on probleemiks ka intensiivne püük. Üldiselt domineerivad ka selles piirkonnas suvistes püükides Soome päritolu siiad.⁴⁸

Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi poolt 2023. a koostatud kalavarude uuringu „Eesti kalandussektori riikliku töökava täitmine 2022.-2024. aastal. Osa: lõhe ja meriforell“ hinnangul on Saaremaa kalanduspiirkonna forellipopulatsioonide olukord võrreldes teiste piirkondadega oluliselt parem. Alates 2014. a on aga enamikes Saaremaa jõgedes forelli arvukus tõusnud. 2022. a., kui põlvkonnad olid enamikes jõgedes arvukad, võib meriforelli seisundit lugeda isegi heaks. Saaremaa peamised forelli kudejõed paiknevad loode- ja põhjarannikul. Tähtsamad on Punapea jõgi, Pidula oja (koos haru ojadega), Kiruma peakraav ja Jämaja oja. Vähem oluline on Leisi jõgi, kus katsepüüke on tehtud ainult jõe alamjooksult 2010. a registreeriti forelli esinemine ka Muhu saarel asuvas ning Liivi lahte suubivas Soonda ojas. 2012. a oli Soonda ojas forelli arvukus varasemaga võrreldes suurem. Hilisemal perioodil pole Soonda ojas kontrollpüüke tehtud. Saaremaa lõunarannikul on teada, et meriforell elutseb ainult Põduste, Risti ja Kuusiku ojas.⁴⁹

Kalavarude jätkuvas langustrendis ei saa süüdistada ainult kutselist kalapüüki, vaid seda mõjutavad ka muud faktorid nagu hallhülged, kormoranid, parasiidid, merekeskkonna reostus jms.

Kalurite hinnangul on Saaremaa kalanduspiirkonnas suurimaks probleemiks hallhüljeste populatsiooni järjepidev kasv ja nende poolt tekitatud kahju kalavarudele ja püügivahenditele. Eestis ei ole kahjuks läbi viidud uuringuid, mis annaksid tõese hinnangu lindude ja merekiskjate poolt tekitatud kahjude ulatusest kalavarudele.

Rootsis ja Soomes läbiviidud uuringud viitavad aga sellele, et hallhüljeste ja kormoranide poolt tekitatud kahju Läänemere kalavarudele on märkimisväärne.⁵⁰

⁴⁸ [Eesti kalandussektori kohta andmete kogumise riikliku töökava täitmine 2022-2024 aastal](#)

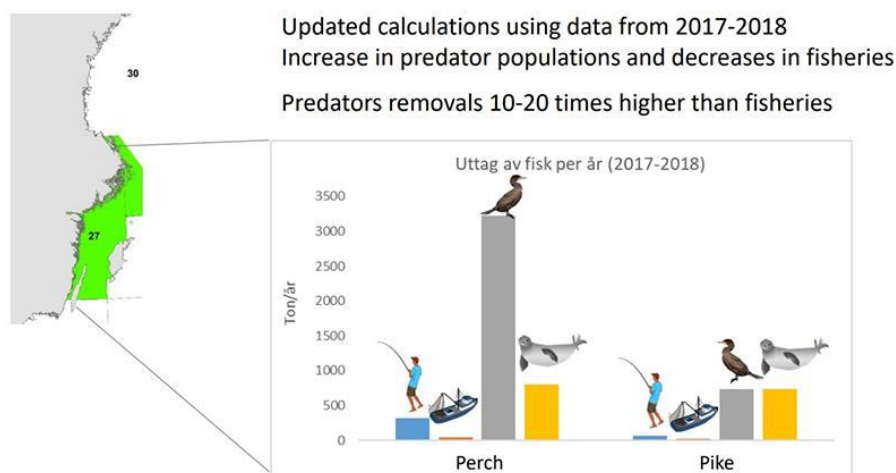
⁴⁹ [Eesti kalandussektori riikliku töökava täitmine 2022.-2024. aastal](#)

⁵⁰ [“Development of northern pike \(Esox lucius\) populations in the Baltic Sea, and potential effects of grey seal \(Halichoerus grypus\) predation” \(Swedish University of Agricultural Sciences\), 2021](#)

Soome kalanduse algatusrühmade eestvedamisel on Rootsi, Saksamaa ja Eesti viinud läbi Läänemere hülge- ja kormorani koostööprojekti („*The Baltic Sea Seal and Cormorant TNC project*“, 2021). Ka selle projekti tulemused rõhutavad, et hüljeste ja kormoranide arvukuse järsk suurenemine mõjutab tugevalt Läänemere väikekalapüügi sektorit, vähendades kohaliku püüki, tekitades lisakulusid ning vähendades seeläbi sektori kasumlikkust. Lisaks põhjustavad hülged otseselt kahju kalapüügivahenditele ja levitavad parasiite, mis on kalavarudele kahjulikud.⁵¹

Alloleval joonisel, mis on koostatud Rootsi Põllumajandusteaduste Ülikooli (SLU) teadlaste poolt ja, mida tutvustati avalikkusele Helcom Fish Pro koosolekul 24.03.2021. a, on näha, et hülged ja kormoranid hävitavad 10-12 korda rohkem haugi ja ahvena varusid kui kalurid.⁵²

Removal of perch and pike in Swedish SD 27-29

Joonis 13: Hülged ja kormoranid hävitavad kordades rohkem ahvena ja haugi varusid kui kalurid (allikas: [Helcom](#))

Kalavarude seisukorra parandamise ainsaks regulatsiooni hoovaks ei ole kutselist kalapüüki mõjutavate piirangute kehtestamine. Ära ei tohi unustada hüljeste ja kormoranide poolt põhjustatud kahjusid. Hallhüljeste ja kormoranide poolt tekitatud kahjud on tänasel päeval reaalsus, mille all kannatavad kõik Läänemere väikekalurid. EL-i tasandil on kiiresti vaja kooskõlastatud tegevust, et vältida Läänemeres väikepüügiga tegelevate rannakalurite kadumist.

⁵¹ [Kormoranide ja hüljeste mõju Läänemere väikekalapüügile: Üleskutse Euroopa Liidu ja riiklike otsustajate koheseks tegutsemiseks](#)

⁵² [Effects of seals and birds on coastal fish, Helcom Fish Pro 2021-03-24](#)

1.8. Kalalaevastik

Kalalaevad on jaotatud alajaotustesse ehk segmentidesse. Laevad kantakse segmenti nende üldpikkuse ja püügipiirkonna järgi. Ühte segmenti kantakse laevad, mille üldpikkus jääb samasse vahemikku, kasutavad kalapüügil samasuguseid või sama tüüpi püügivahendeid või püüavad samas püügipiirkonnas.

Kalalaevade registrisse on kantud Saare maakonnas 425 alla 12-meetrist kalalaeva (segment 4S2, seisuga 1.01.2023). Laevamasinate keskmine võimsus on 16,1 hj. 425 kalalaevast on 128 laeva Kalalaevade registris 128 sõudepaadina (kilovattide puudus).⁵³ Segmenti 4S2 laevadest pooltel on ehitusaasta enne 2000. aastat. Enim on amortiseerunud räimepüügiks mõeldud kakuam-tüüpi alused, uuendamist vajavad ka kalalaevade mootorid. Vähene kalapüük takistab omakorda investeerimist kalapaatidesse. Investeeringud tuleb teha muude tegevuste arvelt, mis pikemas perspektiivis ei ole jätkusuutlik.

Suureks probleemiks rannapüügis on uute kalalaevade registreerimine kalalaevade registrisse. EL on määratletud igale liikmesriigile eraldi kilovatid (paadimootori võimsus). Kui Eestis räägitakse rohepöördest ning sinimajandusest, siis on kõigepealt vaja kaaluda uute ning kaasaegsete laevade soetamise võimalust rannakalanduses, millega saavutatakse nii kütuse kokkuhoid kui ka vähendatakse keskkonna jalajälge.

1.9. Sadamad ja lossimiskohad

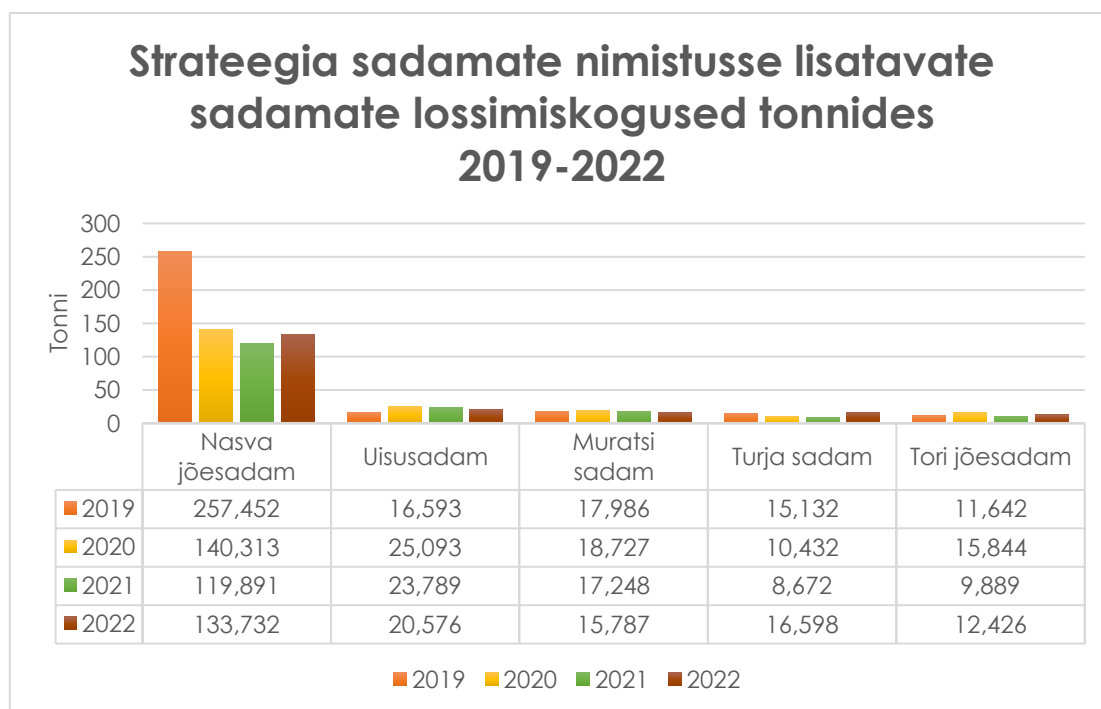
Saare maakonna arengustrateegia sedastab, et sadamaid arendatakse multifunktsionaalsetena, pöörates ka rohkem tähelepanu sinimajanduslike ja süsinikneutraalsete lahenduste juurutamisele sadamates. Riigi väikesadamate võrgustikku täiendavad maakondliku tähtsusega kogukonna sadamad. Saare maakonnas on 49 sadamat, kus lossitakse kala. Saaremaa on pikima rannajoonega kalanduspiirkond Eestis ja kalanduspiirkonda iseloomustab suur lossimiskohtade arv. Kokku on Põllumajandus- ja Toiduameti kutselise rannapüügi püügistatistika andmetel Saare maakonnas 159 lossimiskohta (Muhus 14, Ruhnus 2 ja Saaremaal 143)⁵⁴. Lossimisandmeid töödeldes võib öelda, et aktiivses kasutuses on 128 lossimiskohta.

Aastal 2022 oli kala lossimisi Nasva Jõesadamas (4866 lossimist), Tori Jõesadamas (2941 lossimist), Orissaare Uisusadamas (2850 lossimist) ning Muhus Vörkaia sadamas (1774 lossimist). Enim püütud kalad on ahven, lest, tuulehaug. Rannakalanduses kasutatavad väikesadamad on oma sadama funktsioone parandanud ja on kantud sadamaregistrisse.

Täielikult on renoveeritud Muhu saarel 3 kalasadamat (Kallaste sadam, Koguva sadam ja Vörkaia sadam). Täisrahastuse ehk 400 000 € eest renoveeritud Nasva jõesadam on kalakoguste kui lossimise kordade arvuga kindlalt esikohal.

⁵³ [Põllumajandus- ja Toiduamet. Kalalaevade riikliku registri seis 1. 01. 2023](#)

⁵⁴ [Põllumajandus- ja Toiduamet: püügistatistika](#)

Joonis 14: Strateegia sadamate nimistusse lisatavate sadamate lossimiskogused 2019-2022 (allikas: Põllumajandus- ja Toiduamet)

Strateegia sadamate nimistu koos sadamate detailsete andmetega on leitav strateegia lisast nr 4 „Strateegia sadamate nimistu.“

Täpse ülevaate kõigi kalanduspiirkonna lossimiskohtade lossimiskogustest annavad ühingu kodulehel olevad lossimiskoguste tabelid⁵⁵ ja graafikud.⁵⁶ Lossimiskoguste tabelleid ja graafikuid täiendatakse jooksvalt. Lossimise andmete koondinfo kogumine on kalanduspiirkonna sadamate ja laurite arendamise seisukohast oluline kuna annab täpse ülevaate lossimiskogustest ja selle näitaja muutustest aastate lõikes.

Lossimiskohtade suur arv on tingitud ahvenapüügist, püügile minnakse paat treileril sinna, kus on kala ehk siis lossimiskoha olulisust on raske välja tuua kuna erineval ajal on olulised erinevad lossimiskohad. Räimepüük on Saaremaal katastroofiliselt vähenenud, sellest tulenevalt on mõnede sadamate osatähtsus väljapüügil vähenenud.

Uue perioodi sadamate tuleviku, Saaremaa kui terviku vaates, kindlustab multifunktsionaalsete sadamate renoveerimine. Sadam peab suutma tagada kalurile lossimiskoha, seda nii kutselisele kalurile kui harrastuspüüdjatele.

2022. a sügisel ja 2023. a kevadel sadamapidajate seas läbi viidud arenguvajaduste kaardistamise küsitlusest tulid välja peamised investeringuvajadused, milleks enim mainiti:

- kala lossimiseks paremate tingimuste loomist;
- väikepaadi kaide ehitus ja renoveerimine;
- kalurite olmetingimuste parandamine (sadamahoonete ehitamine ja renoveerimine jms);

⁵⁵ [Lossimisandmed 2016- ... tabel](#)

⁵⁶ [Lossimisandmed 2016 - ... graafikud](#)

- muu sadama tegevuseks vajaliku infrastruktuuri väljaehitamine ja parendamine;
- kaitsemuulide väljaehitamine ja parendamine;
- faarvaatri puhastamine;
- keskkonnasäästlike (taastuvenergia) lahenduste kasutusele võtmine;
- sadama virgestusala loomine;
- erinevate lisateenistust võimaldavate sadamateenuste spektri laiendamine kalasadamates.

Küsitluse tulemuste analüüsist nähtus ka, et oluline on toetada investeeringuid, mis mitmekesistavad kalasadamates pakutavaid teenuseid, pakuvad kaluritele kala lossimise ja hoiustamise teenuseid ning võimaldab sadamates hoida kalapüügi-aluseid. Sadamapidajad peavad oluliseks ka investeeringuid, mis keskenduvad mere ja tööohutusele väikesadamates ja vähendavad ekstreemsetest ilmastikuoludest tulenevaid kahjustusi sadamataristule.

Kalasadamate arenguvajaduste läbivaatamisel analüüsiti lossimiskoguseid sadamas ning sadamat kasutavate kaluri kalapüügiloa omanike arvu, mõlemaid komponente vaadeldi koosmõjus.

Kohaliku tähtsusega kalasadamate arendamine ja multifunktsionaalsuse suurendamine loob juurde lisateenused, mis võimaldavad sadama omanikel katta halduskulusid. Laia teenusspektriga sadamate olemasolu piirkonnas on eelduseks ranniku ja mereturismi hoogsamaks arenguks ning muude sinimajanduse harude kasutuselevõtmiseks. Väikesadamate arendamine on oluline ka kohaliku rannaelu identiteedi säilitamiseks ja suurendamiseks. Väikesadamad on tihti kohalikule kogukonnale oluline maamärk ja kogunemiskoht, kus korraldatakse erinevaid sündmusi. Investeeringud väikesadamate taristusse vähendavad ka kliimamuutustest (ekstreemsed tormid, veetaseme tõus, üleujutused jms) tulenevaid riske. Senine praktika on näidanud, et väljaarendatud väikesadam ei täida ainult kalanduslikku eesmärki vaid aitab kaasa ka teiste majandusharude arengule piirkonnas.⁵⁷

24.10.2023. a toimunud juhatuse koosolekul jõudis strateegia koostamise töögrupp sadamate kutselise kalapüügiga seotud majandusnäitajate analüüsi käigus seisukohale, et Saaremaa kalanduspiirkonna üldistest kalasaakidest tulenevalt peab toetust saavate kalasadamate lossimiskogus aastas olema vähemalt 5 tonni.

Kui kalasadama pidaja soovib saada toetus EMKVF meetme sadamate arendamise tegevussuunast perioodil 2021-2029+, peab ta töötama selle nimel, et tema sadam on üks piirkonna olulisematest kalasadamatest oma lossimiskoguste ja muude kutselist rannapüüki iseloomustavate näitajate poolest.

Väikesadamate haldamist ja korrastamist juhib tugev kogukond, kuhu on koondunud kutselised kalurid, harrastuspüüdjad, vabaaja aluste omanikud. Oma abikäe on ulatanud kohalikud omavalitsused, kellel on piisav kompetents projektide kirjutamisel. Projektide elluviimine ja edasine sadama areng jääb kohalikule kogukonnale.

⁵⁷ EMKF 2021-2027 Eesti rakanduskava

1.10. Kala töötlemine ja otseturustamine

Põllumajandus- ja Toiduameti (PTA) kontrolli all Saaremaal on (seisuga 01.01.2023) 10 kalakäitlemisega tegelevat käitlejat erinevate ettevõtetega. Nendele lisanduvad: üks eraelamus käitleja; üks mikroettevõttena tegutsev käitleja; üks ladustamisega tegelev käitlemisettevõte. Kala püüki traallaevadega teostavad kokku 3 ettevõtet. Kalakäitlemise ettevõtete valdkonnad on erinevad ja pidevalt muutuvad. Suure osa moodustavad külmutatud tooted (kalast ja krevetist) ja erinevad kalast valmistatud tooted (preservid, kulinaartooted, jne.) Saaremaalt eksporditakse põhiliselt külmutatud kala, erinevaid tooteid kalast külmutatult ning preserve. Osad käitlejad tegelevad lisaks (lemmik)loomadele mõeldud toodete tootmise, turustamise ja ekspordiga, olles samuti PTA kontrolli all sööda käitlemise valdkonnas.

Täpsed andmed Saaremaal registreeritud käitlemisettevõtete ja nende tegevuste kohta andmed on leitavad PTA järelevalve infosüsteemist: Põllumajandus- ja toiduameti järelevalve infosüsteem.⁵⁸ Kuna tegemist on hooajatööga, on töötajate arv varieeruv.

Otseturustamine (jahutatud kala) turustamine käib veebis läbi erinevate sotsiaalmeedia kanalite ning isiklike tutvuste kaudu. Kuna rannakalurid on pikka aega olnud selles ametis, siis otsekontaktid on põhiline otseturustamise viis. Otseturustamise abil saavad värsket ja jahutatud kala kohalikud kalasuitsutajad, seda eriti räime ja lesta puhul. Väikeste kalakoguste turustamisele aitab kaasa jahutuskambrite soetamine, mis võimaldab kala hoida värskena jää sees kuni 72 tundi. Uuel perioodil on vaja juurde väljapüütud kalale jahutuskambreid ja jahutusega autosid, et tagada parema kvaliteediga jahutatud kala turule tulek.

EMKF perioodil oli Saaremaal kolm jahutusega autot, mis varustavad Saaremaad värsket kalaga.

Selles valdkonnas on kahtlemata soov jätkata kala töötlemise/väärindamise ja otseturustamise võimalusi mitmekesistavate tegevuste toetamisega.

Saare maakonna kalatöötlemise ettevõtete ja suuremate kalapüügiga tegelevate ettevõtete 2022. aasta käive oli 29 395 271 € (2021. a käive oli 34 914 967 €).⁵⁹ Üks suurimaid kalatööstusi on AS Läätsa Kalatööstus, mille tooteportfellis on hetkel ca 60 kalatoodet (kalakulinaaria osas pakutakse 32 erinevat toodet, vinnutatud tooteid on sortimendis 9 ja sügavkülmutatud tooteid on 19). Suure osa käibest annab kreveti ringi pakendamine ja müük. Punasele kalale on orienteerunud OÜ Saare Kala Tootmine (Eesti parim kalatood 2023 - Saare Kala leegitatud lõhefilee).⁶⁰ Oma toodangut väärindab ka OÜ Pähkla Vähi- ja Kalakasvatus, kelle tootesortimendis lisaks toorkalale on aastaringsest ligi 10 forellist valmistatud kalatoodet. Traallaevade omanike tööstused müüvad kilu- räime, külmutatuna kui ka erisoolas. Veel väärindatakse väheväärtuslikku kala nagu ümarmudil, koger ja särg. Kohalike kalurite võtab

⁵⁸ [PTA järelevalve infosüsteem \(JVIS\)](#)

⁵⁹ Ettevõtete majandusaasta aruanded ja www.teatmik.ee seireandmed

⁶⁰ Ettevõtete kodulehed

kala ja väärindab Öselfish OÜ. Pereettevõtetest üks edukamaid enda püütud ja otseturustamise läbi saadud kalast erinevate kalatoodete valmistaja ja kalasuitsutaja on Tihemetsa Kala OÜ.

Valdkonna kitsaskohaks on kindlasti kalurite vähesed teadmised ja oskused enda püütud kala väärindamisel, oluline on toetada investeeringuid, mis panustavad nende oskuste ja teadmiste parendamisse. Samuti on oluline toetada investeeringuid seadmetesse ja vahenditesse, mis lihtsustavad kalatöötlemist ja värsket kala transporti.

1.11. Kala tarbimisharjumused ja selle muutused Eestis ning Saaremaal

Kala on kasulik toiduaine, sisaldades mitmeid inimorganismile vajalikke aineid ja vitamiine. Kala on kergesti seeditav, temas leidub vähe kaloreid, ent ohtralt toitained. Pidevalt on räägitud kala söömise kasulikkusest.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (endine Maaeluministeerium) tellis 2022. aastal Eesti Konjunkturiinstituudilt kala ja kalatoodete tarbimise uuringu. Selle eesmärk oli teada saada, kuidas on muutunud Eesti elanike kala ja kalatoodete tarbimise harjumused perioodil 2020–2023 ning mida peab tarbija silmas kalatooteid valides.

Ressursipõhiste arvutuste kohaselt võimaldas Eesti turul olev kalaressurss (püük, kalakasvatus ja import, millest lahutatud eksport) tarbida 2020. aastal kala ja mereande elaniku kohta 18 kg ja 2021. aastal 15 kg (toorkala kaalus). See kogus hõlmab nii elanike oste, mittekaubalist tarbimist kui ka toitlustust (sh koolid jm). Eesti näitaja on madalam Euroopa Liidu keskmisest, mis oli 23 kg elaniku kohta (2020. a).⁶¹

Kala tarbijad eelistavad toidulaual endiselt värsket ja jahutatud kalast valmistatud kalaroogi, eelkõige lõhest ja forellist tehtud toite, soola- ja vürtsikala ning värsket räimest ja kilust valmistatud kalaroogi. Kala ostmisel hindasid vastajad kõige tähtsamaks kala värskust, maitset, müügikoha puhtust ja hinda. Hinnaküsimus on tähtsustunud seoses järskude hinnamuutustega. Uuringust ilmsel, et Eestis on kalatoodete ja mereandide hinnamuutus aastatel 2015-2022 EL ja EFTA riikide kõrgeim (2022. a hinnatõus 49,9%, EL keskmine 29,4%).⁶²

Samast uuringust nähtub, et 2020. a kulutati Saare maakonnas leibkonna kohta kala ja kalatoodete ostmisele keskmiselt 84,3 € (sellest 33,5 € värsket kala), mis on kogu toidukulude osakaalust 6,2%. Täpsema ülevaate 2020. a kalale ja kalatoodetele tehtud kulutuste kohta leibkonniti maakondade lõikes annab allolev tabel.

Tabel 4: Kulutused kalale ja kalatoodetele leibkonniliikmete kohta 2020.a (Allikas: Eesti Konjunkturiinstituut)

⁶¹ [Kala ja kalatoodete tarbimine, 2022](#)

⁶² [Kala ja kalatoodete tarbimine, 2022](#)

Kulutused kalale ja kalatoodetele maakonniti

	Kulutused, eurot	Osakaal toidukuludes, %	sh värske kala	
			kulutused, eurot	värsk kala osakaal, %
Harjumaa	71.5	5.5	24.8	35.9
.. Tallinn	75.3	5.6	26.6	36.6
.. muu Harjumaa	61.5	5.2	20.1	33.9
Hiiumaa	110.5	7.1	48.7	45.7
Ida-Virumaa	65.1	5.2	25.2	40.1
Jõgevamaa	57.5	4.3	21.6	38.9
Järvamaa	66.6	4.8	29.0	45.1
Läänemaa	70.0	4.7	21.7	32.1
Lääne-Virumaa	64.7	5.1	26.3	42.1
Põlvamaa	69.1	5.3	20.8	31.2
Pärnumaa	68.2	5.1	19.2	29.2
Raplamaa	82.7	5.8	31.7	39.7
Saaremaa	84.3	6.2	33.5	41.2
Tartumaa	52.3	4.2	18.2	36.0
Valgamaa	51.1	4.3
Viljandimaa	67.4	4.9	24.1	37.1
Võrumaa	67,5	5.3

Laias laastus Saare maakonna elanike kala tarbimisharjumused langevad kokku kogu Eesti samade trendidega. Valdavalt eelistatakse punast kala, eelkõige Pähkla forelli, oluliseks peetakse hinna ja kvaliteedi suhet. Kala tarbima harjunud inimesed eelistavad ka kvaliteetset kohalikku kala ja kalakulinaariat. Turismihooajal on nõudlus kohaliku kala, eriti suitsukala osas suurem kui pakkumise võimekus ehk turg oleks olemas.

1.12. Kalanduse kui tegevusala tuntus kalanduspiirkonnas.

EMKF perioodil 2014-2020+ pöörduti suurt tähelepanu kala tarbimisharjumuste kujundamisele laste ja noorte seas. EMKF toetuse abil korraldati erinevaid kalandust tutvustavaid praktilisi koolitusi Saaremaa koolide õpilastele (õpituba “Kena kala”, “Merelised õpiretked ja merendusosalased õpitoad”, “Kalaõpi Majakas” jms), mille tulemusena tõusis kala tarbimise harjumus laste ja noorte seas üsna tugevalt. Kalakoolituste korraldajate väitel on paljud koolitustel osalenud lapsed, kes varem peale kalapulga muud kala ei söönud, hakanud kala sööma ja see on omakorda parandanud ka perede kala tarbimise harjumusi. Kala söödaks palju rohkem kui selle hind oleks madalam.

Saaremaa, Muhu ja Ruhnu saared oma ajaloolisest kuvandist tulenevalt on alati olnud seotud kalandusega ehk kalandus kui tegevusala on olnud piirkonnale üheks olulisemaks tegevusharuks. Rannakalanduse traditsioonide säilitamisele ja kalanduse kui tegevusala populariseerimisele on kindlasti kaasa aidanud Saaremaa Kalurite Päeva korraldamine, mida

on tähistatud juba alates 1922. a. Väga menukaks osutusid Kuressaare Merapäevade raames korraldatud Saaremaa väikesadamate kontserdid, kus lisaks meelelahutusele tutvustati ka kohaliku rannakalanduse traditsioone ja mereohutust. Samuti on kalanduse kui tegevusala tuntusele piirkonnas kaasa aidanud EMKF meetme 3.4. “Algatusrühma koostöötegevused” toel korraldatud Avatud Kalasadamate päevad.

2. Kalanduspiirkonna arenguvajaduste ja potentsiaali analüüs

Siin peatükis antakse ülevaade Saaremaa kalanduspiirkonna arenguvajadustest, mis tulenevad kalanduspiirkonna üldanalüüsi ja SWOT ning TOWS analüüsides koostööst.

2.2. Piirkonna SWOT ja TOWS analüüsid

SWOT analüüsi käigus, mille sisendid saadi valdavalt kaasamiskoosolekutelt, mis toimusid 21.05.2021. a ja 11.02.2022. a, kaardistati Saaremaa kalanduspiirkonna olukord, koosolekutel toodi välja piirkonna tugevused, võimalused, nõrkused ja ohud.

2.2.1. SWOT analüüs

Tugevused

- **T1:** pikaajalise praktilise kogemuse ja ajalooliste püügiõigustega kalurkond on vaatamata sektorit tabanud raskustele tegus ja hoiab ja edendab kohalikku rannakultuuri (strateegia punktid 1.1.3, 1.1.7, 1.6, 1.6.1- 1.6.3, 1.4, 1.7.);
- **T2:** kohaliku tegevusrühma meeskond on strateegia elluviimise ja projektide läbiviimise kogemusega ning aktiivne (strateegia punktid 6.1, 6.2, 6.3, 6.4);
- **T3:** kohaliku tegevusrühma liikmeskond on otsuste tegemisse kaasatud (strateegia punktid 5, 6.5, strateegia lisa nr 1);
- **T4:** peamised sadamad on korras, olemas on lossimise ja esmase töötlemise tingimused (strateegia punkt 1.9, strateegia lisad nr 4 ja 5);
- **T5:** Saaremaal on jätkuvalt olemas kalatööstus, vesiviljelus, kalurite oskused väärtustamisel on tänu eelmise strateegiaperioodi tulemustele mõnevõrra paranenud (strateegia punktid 1.1.6, 1.6.5, 1.10);
- **T6:** Saaremaa kuvand on jätkuvalt positiivne (strateegia punktid 1.1, 1.1.6, 1.1.7.).

Nõrkused

- **N1:** kalurid on jätkuvalt vananev põlvkond, noorte juurdekasvu on vähe (strateegia punkt 1.1.4);
- **N2:** kaluriametiga alustamine on raske ja kulukas (püügiõiguse saamine, -vahendite soetamine), (strateegia punktid 1.1.2, 1.1.3);
- **N3:** kalapüük ei taga aastaringset stabiilset sissetulekut (sessoonsus) (strateegia punkt 1.1.3);
- **N4:** kalurite väärtustamise, turunduse ja müügi oskused on tagasihoidlikud ega soosi väärtusahelas ülespoole liikumist (strateegia punkt 1.1.3, 1.10);
- **N5:** kaluritel puuduvad rahalised vahendid omafinantseeringu tasumiseks (strateegia punktid 1.6.4, 1.1.3);

- **N6:** kalurite ja Keskkonnaameti vahel toimub pigem vastandumine mitte koostöö (strateegia punkt 4).

Võimalused

- **V1:** kohaliku kala ja sellest valmistatud toodete populaarsus kasvab (strateegia punktid 1.11, 1.12);
- **V2:** kalavarud suurenevad, sh reguleeritakse riiklikult hüljeste ja kormoranide arvukust, rannikumere keskkonnaseisund paraneb (strateegia punkt 1.7);
- **V3:** kalurite teadlikkuse tõstmine ja täiendõpe - teadmiste ja oskuste edendamise kaudu on võimalik sissetulekuid suurendada (strateegia punktid 1.1.5, 4.6);
- **V4:** hoogustub sadama-, ranniku- ja mereturism, mis suurendab piirkonda külastavate inimeste hulka ja annab kalurile võimaluse lississetulekute saamiseks (strateegia punktid 1.1.7,1.5,1.9, 4.5).

Ohud

- **O1:** kalavarud on ebastabiilsed, vähenemisele on kaasa aidanud hüljeste ja kormoranide arvukuse kiire tõus (strateegia punkt 1.7);
- **O2:** merekeskkonna seisund halveneb (strateegia punktid 1.4, 1.7);
- **O3:** (välis)poliitiline ja majanduslik olukord on ebastabiilne (sanktsioonid ekspordile jms), (strateegia punktid 1.1.6);
- **O4:** suureneb välismaalt odavama kala import, nõudlus kohaliku kala järele väheneb (strateegia punkt 1.11);
- **O5:** kliimamuutus muudab ebasoodsad ilmastikuolud sagedasemaks (strateegia punkt 1.1.3);
- **O6:** reeglid karmistuvad sh võimalik uus pandeemia ja bürokratia võimendub (strateegia punktid 1.1.3, 4);
- **O7:** meretuuleparkide rajamine võib kalavarudele mõjuda halvasti (uurimata on nende mõju rände) ja tuua kaasa täiendavaid püügipiiranguid kalurkonnale (strateegia punkt 1.3).

2.2.2. TOWS analüüs

SWOT analüüsis väljatoodu alusel on koostatud Saaremaa kalanduspiirkonna TOWS analüüs, milles tuuakse välja Saaremaa kalanduspiirkonna peamised probleemid ja strateegilised arenguvajadused kombineerides erinevaid SWOT analüüsi tegureid.

Tugevuste ja võimaluste kombinatsioonist esilekerkivad probleemid

Rannakalurid (V1) ja teised kalandussektori esindajad (T5) saavad läbi teadlikkuse tõstmise ja täiendõppe (V3) ning kohaliku kala ja kalatoodete populaarsuse kasvu (V1), seda eriti juhul kui

kalavarud suurenevad ja rannikumere seisund paraneb (V2), võimaluse muuta oma majandustegevus jätkusuutlikumaks. Kombinatsioonist kerkib esile ka piirkonna positiivne kuvand (T6), mis peaks kaasa aitama sadama-, ranniku- ja mereturismi arendamisele ning loob sellega võimalused kaluritele lisaissetulekute saamiseks (V4). Peamistes sadamates (T4) on olemas lossimise ja esmase töötlemise tingimused (T4) ja sadamateenuste (V4) mitmekesistamise teel on võimalik sadamal end ise ära majandada. Samuti annab see kombinatsioon tegevusrühmale (T2) ja ühingu liikmetele (T3) võimaluse kaasa rääkida hüljeste ja kormoranide ohjamise teemadel (V2). Nõudlus kohalikust kalast valmistatud toodete järele (V1) peaks looma hea pinnase sellele, et kalurid (T1) panustaksid rohkem enda püütud kala väärindamisele (V3).

Peamised arenguvajadused: kalurkonna teadmiste ja oskuste edendamine s.h. täiendõppe, tegevuste mitmekesistamise, väärindamise ja otseturustamise valdkonnas, kalavarude jätkusuutlikuse tagamisele kaasaaitamine.

Tugevuste ja ohtude kombinatsioonist esilekerkivad probleemid

Tugevuste ja ohtude kombinatsioonidest kerkib enim esile see, et odavama imporditud kala osakaalu suurenedes (O4) võib väheneda nõudlus kohaliku kala ja sellest valmistatud kalatoodete järele (T5). Kalavarude jätkuva vähenemise (O1), merekeskkonna seisundi halvenemise (O2) ja meretuuleparkide rajamisega (O7) seonduva tõttu ning ebasoodsate ilmastikuolude (O5), mis takistavad merele minekut, sagenemisel, võib kalurkond (T1) kaotada püügist saadava tulu. Valdkonda reguleerivate reeglite karmistumise, liigse bürokraatia (O6) ja ebastabiilse majanduskeskkonna (O3) tõttu võivad kalurid (T1) oma tegevuse lõpetada, mis oleks ohuks rannakalanduse traditsioonide säilimisele piirkonnas (T1).

Peamised arenguvajadused: kohaliku kala ja rannakalanduse traditsioonide populariseerimine s.h. kogukonna ühtekuuluvustunnet suurendavate tegevuste toetamine, kaasarääkimine valdkonda reguleerivate õigusaktide koostamisel. Kaluri tegevuste mitmekesistamine kalandusvälistel tegevusaladel.

Nõrkuste ja võimaluste kombinatsioonist esilekerkivad probleemid

Nõrkuste ja võimaluste kombinatsioonidest väärivad enim tähelepanu vajadus toetada selliseid tegevusi, mis aitaksid edendada kalurite väärindamise ja turundamise alaseid oskuseid (N4) ning mitmekesistada kalurite tegevusi (V3), (V4), et ka püügivälisel perioodil oleks tagatud sissetulekud (N3). Kui nõudlus kohalike kalatoodete järele piirkonnas suureneb (V1) peavad kalurid hakkama rohkem tähelepanu pöörama enda püütud kala väärindamisele (N4) ehk

kombinatsioon peaks looma võimaluse kalurite väärindamise, turustamise ja müügioskuste parendamisele (V3).

Peamised arenguvajadused: mitmekesistamise ja väärindamise toetamine (kala väärindamise, otseturustamise jms alased koolitused, lisaeriala õppimine kaluri tegevuste mitmekesistamise ja lississetulekute saamise võimaluse kontekstis, riigisisestel ja piiriülestel kalanduskoolitustel osalemine, messidel vms kalandusvaldkonnaga seotud sündmustel osalemine jne

Nõrkuste ja ohtude kombinatsioonist esilekerkivad probleemid

Nõrkuste ja ohtude kombinatsioonist ilmneb see, et kalurid on vananev põlvkond (N1) ja noortel on kaluriametiga alustamine majanduslikult raske (N2). Valdkonda reguleerivate reeglite karmistumise (O6), merele minekut takistavate ebasoodsate ilmastikuolude sagenemise (O5) jms tegurite (O1), (O2), (O3), (O4) ja (O7) võimendumisel, ei ole rannakalandusega tegelemine enam otstarbekas (N3) ja (N6).

Nõrkuste ja ohtude kombinatsioon on olemuslikult vältimise strateegia. Sektori arengule need kombinatsioonid reeglina kaasa ei aita. Vältida tuleks esmajoones seda, et stabiilset aastaringset sissetulekut mitte tagav rannakalandus välja ei sureks bürokraatia, reeglite karmistumise ja selle tõttu, et noorkalurite juurdekasv on väike. See lõppkokkuvõttes võib võimendada kõiki ohte kui need realiseeruma peaksid – pole kalureid, pole ohte, pole kalanduspiirkonda.

Peamised arenguvajadused: kalurkonna teadmiste ja oskuste edendamisele kaasaaitamine, kalurkonna tegevuste mitmekesistamise toetamine, väärindamise ja otseturustamise toetamine, kalurkonna ühtekuuluvustunde suurenemisele kaasaaitamine, rannakalanduse ja kohaliku merekultuuri populariseerimine, sadamate taristu parendamine ja tegevuste mitmekesistamine kalasadamas, piirkonna looduskeskkonna tingimuste parendamine, valdkonda reguleerivas õigusloomes kaasarääkimine.

3. Strateegia 2021 -2029+ vajalikkuse põhjendus, missioon ja visioon

Siin peatüki all põhjendatakse strateegia elluviimise vajalikkust ja tutvustatakse organisatsiooni visiooni, missiooni ja väärtuseid.

3.1. Strateegia vajalikkuse põhjendus

Kalanduspiirkonna hetkeolukorra, SWOT ja TOWS analüüsides tulenevalt on kalanduspiirkonna jätkusuutliku tegevuse tagamiseks vajalikud eelkõige järgmised tegevused (strateegilised eesmärgid):

- kalurkonna teadmiste ja oskuste edendamisele kaasaaitamine (kala väärindamise alased koolitused, lisaeriala õppimine kaluri tegevuste mitmekesistamise ja lisisissetulekute saamise võimaluse kontekstis, riigisisestel ja piiriülestel kalanduskoolitustel osalemine, messidel vms kalandusvaldkonnaga seotud sündmustel osalemine jne);
- kohaliku kala, rannakalanduse ja kohaliku merekultuuri traditsioonide populariseerimisele kaasaaitamine (erinevad valdkonda tutvustavad, esiletoovad sündmused/ ettevõtmised piirkonnas);
- kalurkonna ühtekuuluvustunnet ja identiteeti suurendavate tegevuste toetamine;
- kalurkonna tegevuste mitmekesistamisega seotud tegevuste (soetused, investeeringud, koolitused jms)
- väärindamise ja otseturustamise ning nendega seotud soetuste/ investeeringute toetamine;
- hüljeste ja kormoranide arvukuse ohjamine;
- kalavarude jätkusuutlikkuse tagamisele kaasaaitamine;
- piirkonna looduskeskkonna tingimuste parendamine;
- sadamate taristu parendamine ja tegevuste mitmekesistamine kalasadamas;
- innovaatiliste s.h. sinimajanduse, taastuenergia jms kasutuselevõtmise toetamine;
- valdkonda reguleerivas õigusloomes kaasarääkimine.

Äärmiselt oluline on tõsta kalatoodete lisandväärtust, mis tähendab, et kala ei müüdaks toorelt edasi, vaid selle töötlemise tulemusena tekiks tooted, mille eest on võimalik küsida kõrgemat hinda ja, mis vastaksid turunõudlusele. Siinkohal tuleb tähelepanu pöörata ka seni vähekasutatud liikide töötlemisele. Seega on oluline toetada kala väärindamisele kaasaaitavate seadmete/ vahendite soetamist, teadmiste ja oskuste parendamist kuna ilma avaliku sektori rahalise panuseta muutuks nende tasuvusaeg ebamõistlikult pikaks .

Varasematel aastatel keskenduti piirkonna kalasadamates peamiselt kutselist kalandust ja sadamataristu loomist toetavatele tegevustele, siis praegu on kalandussektori jätkusuutlikkuse tagamise seisukohalt oluline toetada kalasadamates erinevate sadama ülalpidamiseks vajalike teenuste ning meelelahutuse võimaluste loomist. Mida rohkem erinevaid teenuseid sadam suudab kogukonnale ja külalistele pakkuda, seda atraktiivsem ja toimivam see on. Kohalikest kalasadamatest peavad välja kujunema kogukonna kooskäimise kohad, see on vajalik, et säilitada kohaliku rannakalanduse traditsioonid ja kultuuripärand. See parandab ühest küljest

kalurkonna olmetingimusi, teisest aga suurendab pakutavate sadamateenuste hulka, kalasadam multifunktsionaalse sadamana suudab ennast pakutavate teenuste toel ise ära majandada ja väheneb KOV-ide finantskoormus kalasadamate ülalpidamiseks. Lisaks sellele mängivad sadamad olulist rolli ümberkaudes majanduselus – neid on võimalik kasutada näiteks turismis, merendusõppes, väikelaevaehituses ja mujal. Ühesõnaga, sadam on rannaküla arengumootoriks. Eesmärgiks on piirkonnas optimaalse arvu ja tihedusega kalasadamate väljaarendamine.

Ainult kalapüügist elatuvate kalurite hulk on väga väike. See tähendab, et lisaks kalapüügile vajatakse aastaringsete sissetulekute kindlustamiseks lisategevusalasid. Uute, lississetulekut võimaldavate toodete ja teenuste välja arendamiseks toetuse andmine on väga vajalik. Toetada tuleb iga soetust, mis annab kalurile potentsiaalse võimaluse lississetulekute saamiseks.

Samuti on oluline toetada rannakülade ettevõtjaid, kes ei ole kalurid, kuid kes võiksid pakkuda täiendavaid valdkonnaga seotud tooteid ning teenuseid, rikastades sel viisil kalanduspiirkonda.

Kaluritele on väga oluline stabiilse ja jätkusuutliku kalavaru olemasolu. Üheks võimaluseks seda tagada on koelmualade taastamine ja/või rajamine. Saaremaal on vooluveekogusid ja järvi, mis on kalade kudemiseks sobivad. Eelmisel strateegia perioodil, 2014- 2020+, toetati koelmualade parendamist ja angerjamaimude eksperimentaalset asustamist 229 149 € vääringus, mis prognoositavalt annab ka positiivseid tulemusi. Seega on oluline toetada koelmualade taastamist ja rajamist, tagamaks kalanduspiirkonnas piisavat kalavarude juurdekasvu. Oluline on ohjata piirkonna kalavarudele suurt ohtu tekitavate hallhüljeste ja kormoranide arvukust.

Lisaks nn “kõvadele tegevustele” aitavad piirkonna arengule kaasa ka sotsiaalsema alatooniga ettevõtmised. Kalandus- ja merendussektor üldiselt on oma traditsioonide ja töekspidamisega küllalt spetsiifiline. Nende säilitamiseks ja ka edendamiseks on tarvilik toetada rannarahva ja kalanduskogukondade omavahelist lävimist, s.h. kooskäimiskohtade loomist, erinevaid kohalikku kala, kalandust ja merendust populariseerivaid sündmusi, õpitubasid, laagreid, meelelahutusüritusi jms. Oma roll on ka ajaloolistel lautrikohtadel, mistõttu tuleks nende korrastamist toetada. Oluline tähtsus on jätkata noorema põlvkonna kalandusele ja merendusele lähemale toomise traditsiooni, et hoida ja säilitada kala püüdmise ja söömise kultuuri.

3.2. Missioon

MTÜ Saarte Kalandus tegutseb selle nimel, et Saaremaa elanikele ja külastajatele oleks aastaringsetelt kohalik värsket kala kättesaadav.

3.3. Visioon

Ranna- ja kalanduskogukonnad on Saaremaal elujõulised ja arenevad – kalurite aastaringne, tegevuste mitmekesistamise abil suurenev sissetulek võimaldab neil rannakalurina töötamist ja nii kohalikel kui küllastajatel pakutavast kalasaagist ning kalatoodetest osa saada.

3.4. Väärtused

- **avatus ja usaldusväarsus;**
- **võrdväärne partnerlus;**
- **initsiatiivikus ja omaalgatus;**
- **meeskonnatöö;**
- **ranna- ja kalanduskogukondade aktiivne kaasatus MTÜ tegevusse.**

Strateegia elluviimiseks on püstitatud valdkondlikud eesmärgid, mis vastavad meetme määruses väljatoodud tegevussuundadele. MTÜ Saarte Kalandus plaanib rakendada kõiki määrusega toetatavaid tegevussuundi.

4. Strateegia tegevussuundade eesmärgid ja toetatavad tegevused

MTÜ Saarte Kalandus tegevuse eesmärgid lähtuvad piirkonna hetkeolukorra ja SWOT/TOWS- analüüsil baseeruvast strateegiast.

6.04.2022. a toimunud strateegia koostamise töörühma koosolekul toodi välja kalandussektorile enim muret tekitavad kitsaskohad. Püügipiirangud ja reeglid valdkonnas karmistuvad pidevalt, koostöö kalurkonna ja KKA on halb ja toimub pigem vastandumine. Hüljeste populatsiooni pidev kasv mõjub hävitavalt kalavarudele. Valdav osa piirkonnas püütavast kalast omab madalat kokkuostuhinda ja realiseeritakse enamasti väärindamata kujul, kaluritel puudub võimekus tasuda omaosalust investeeringute elluviimiseks.

Eesmärgid on suunatud peamiste TOWS analüüsi tulemusel ilmnenud kalanduspiirkonna kitsaskohtade lahendamisele. Samuti aitavad eesmärgid säilitada olemasolevaid töökohti sektoris. Eesmäärke on püstitatud kuues tegevusvaldkonnas.

Eesmärgid on struktureeritud vastavalt Regionaalministri määruses “Perioodi 2021-2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus” käsitletud tegevussuundadele.

Toetatavad tegevused on püstitatud strateegiliste eesmärkide ja visiooni täitmiseks, võttes arvesse nii hetkeolukorda kui ka püstitatud eesmäärke. Iga tegevussuuna juures on ära toodud tegevussuuna rakendamise lühike põhjendus ja seejärel peamiste toetatavate tegevuste kirjeldus (tegemist ei ole kindla loeteluga vaid taotlejat suunava toetusvaldkonna kirjeldusega).

Iga eesmärgi mõõtmist võimaldab vastav indikaator, määratletud on nii tulemus- kui ka väljundtasemed.

4.1. Tegevussuund 1: Vee-elusressursside väärindamine ja otseturustamine

Rakendamise põhjendus: piirkonna rannakalurite sissetulekud vajavad tõstmist, väärindamise ja otseturustamisega seotud vahendite, seadmete, teadmiste ja oskuste parendamine aitab kaasa lisa-sissetulekute saamisele ja suurendab konkurentsivõimet kalandustoodete turul.

Eesmärk: Saaremaa rannakalurite valmistatud kalatooted on turul kättesaadavad ja nende sortiment on mitmekesine, tagades kalurile lisa-sissetuleku.

Mõõdik	Tulemusnäitajad 2029	Väljundnäitajad 2029
--------	----------------------	----------------------

Saaremaa rannakalanduse valdkonnas tegutsevate ettevõtete müügitulu (sissetulekute suurenemine)	Ettevõtja sissetuleku suurenemine (siht: olenevalt investeeringust, kasv vähemalt 10% kaks aastat peale projekti lõppu)	Toetust saanud ettevõtjate arv
Uute või parendatud teenuste/ toodete kasutuselevõtmine s.h. töövõtteid nutikamaks/ lihtsamaks tegevate lahenduste kasutuselevõtmine	Uute või parendatud teenuste/ toodete/ tegevuste arv (siht: 30)	Teenuste, toodete/ tegevuste mitmekesistamise/ arendamise projektide arv
Keskkonnasäästlike (taastuv)energia lahenduste kasutuselevõtmine	Kasutusele võetud kW-d	

Toetatavad tegevused:

Tegevussuuna alt toetatakse kalatoodete töötlemise ja/ või turustamise võimalusi parendavate projektide elluviimist suurema lisandväärtuse loomiseks. Toetatakse värske kala säilitamise ja transpordivõimaluste parendamisele kaasaaitavaid projekte. Toetatakse kalurkonna kala väärindamise, otseturustamise jms teadmiste ja oskuste edendamisele kaasa aitavad projekte.

Investeeringute näited:

- Tootmishooned sh roostevaba sisustus, kuivatuskambrid, käitlusseadmed, laoseadmed (tõstuk, rokla, kaalud jms), lao sisustuse, tootmis ja käitlemishoonete küttesüsteemid, mõrra ja võrgukuurid (hooned) väljaspool sadamat jms.
- Väärindamise ja esmatöötlemise vahendid tööprotsesside hõlbustamiseks - suitsuahjud, grillid, kiirkülmad, autoklaavid, fileerimisseadmed, vaakumpakendajad, vaakumpumbad, roostevaba sisustus ja muud lisandväärtuse andmiseks vajalikud seadmed.
- Teenuse sisseostmine tootekvaliteedi parendamise eesmärgil sh toodete arendamiseks - enesekontrolli plaani koostamine, kestvuskatsed uue toote turule toomiseks, tootmisega alustamiseks esmaste vajalike analüüside paketi soetamise jms.
- Otseturustamise võimaluste edendamine – külmikveokid, sh külmikhaagised, müügikioskid, kalakastid, konteinerid, taarapesu vahendid, pakkeseadmed jms soetused, mis võimaldavad kala kvaliteedi säilimist ja tõstmist.
- Kala kvaliteedi tagamine jäämasinad jms

- Keskkonnasõbralike energialahenduste kasutuselevõtmine ja kohaliku vähekasutatud meretoorme (vetikad, pilliroog jms) väärimine - taastuenergia seadmete soetamine (päikesepaneelid, tuulegeneraatorid jms).
- Kalandusettevõtte turvalisuse tagamine - videovalve süsteemid, välisvalgustus jms.

4.2. Tegevussuund 2: Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine

Rakendamise põhjendus: Jätkusuutlik kalasadam peab olema suuteline end ise ära majandama, seetõttu on oluline toetada investeringuid tegevustesse, mis sellele kaasa aitavad.

Eesmärk: Saaremaa rannikujoonel on optimaalse arvu ja tihedusega kalasadamad, kus on mitmekesised teenused nii kaluritele kui küllastajatele, mis aitavad sadamal end ise ära majandada.

Möödik	Tulemusnäitajad 2029	Väljundnäitajad 2029
Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine	Tegevuste mitmekesistamiseks toetust saanud sadamate sissetuleku suurenemine (siht: olenevalt investeringust, kasv vähemalt 15% kaks aastat peale projekti lõppu). Uute/parendatud teenuste arv (siht: 10)	Toetust saanud sadamate arv Sadamateenuste mitmekesistamise projektide arv sh taastuenergia lahendused
Keskkonnasäästlike (taastuv)energia lahenduste kasutusele võtmine	Kasutusele võetud kW-d	

Toetatavad tegevused: tegevussuuna alt toetatakse investeringuid, mis mitmekesistavad kalasadamates pakutavaid teenuseid, pakuvad kaluritele kala lossimise ja hoiustamise teenuseid ning võimaldavad sadamates hoida kalapüügi-aluseid. Investeringute toetamine, mis keskenduvad mere ja tööohutusele väikesadamates ja vähendavad ekstreemsetest ilmastikuoludest tulenevaid kahjustusi sadamataristule.

Investeeringute näited:

- Optimaalse arvu ja tihedusega kalasadamate väljaarendamine – ujukaid, parklad, videovalve, reovee puhasti, navigatsioonimärgistus, joogivesi, valgustus, kaitsemuulid, slipid, jäämasinad, jäätmemajandus, kalurite olmehooned, pesemisvõimalused, WC-d, seadmete hoiustamise võimaluste parendamine, püügivahendite hoiustamise parendamine, tõsteseadmed, reostustõrje vahendid, sadamatesse juurdepääsuteed jms.
- Sadama tugitaristu väljaarendamine - mõrra- ja võrgukuurid, paadikuurid talvehoiuks ja paadiremondiks, paviljon värske kala ja kalatoodete sh kohaliku käsitöö jne müügiks, grillmajad, sadamaga piirnevatel aladel rekreatsioonialade rajamine, karavaniparkla, interneti võimaluse loomine, kohalik sadamaturg kala ja kalatoodete müügiks, muud tasulised teenused, mis aitavad sadama haldajatel katta sadama ülalpidamisega seotud kulusid näiteks erinevaid meelelahutuse ja sportimise võimalusi pakkuvad teenused sadamas jms.
- Keskkonnasõbralike energialahenduste väljaarendamine - taastuvenergia seadmete soetamine (päikesepaneelid/jaamad, tuulegeneraatorid jms).
- Turvalisuse tagamine - videovalve süsteemid, välisvalgustus jms.
- Turismiteenuste arendamine - turismi arendus (matkaautode vastuvõtu taristu) kämpingumajad, väljaspool kalapüügihooaega teenuste arendamine näiteks sadamahoones erinevate teenuste pakkumine, ruumide rent, rannakalanduse traditsioone tutvustavad sündmused, näitused, püsiekspositsioonid, rändnäitused, mängutoad. Vajalik inventar turismiteenuse osutamiseks. Mere- ja loodusturismi arendamiseks vajalikud vahendid. Sadamakohviku väljaarendamiseks vajalike vahendite soetamine jms.

4.2.1. Strateegiasse lisatavate sadamate analüüs ja sadamate nimistu koostamine

Strateegia sadamate nimistusse lisatavate sadamate valikul peeti vajalikuks arendada eelkõige neid kalasadamaid, kus on olemas piisav jätkusuutlikkus kalapüügi- ja investeerimisvõimekuse näol. Kus on olemas tugitaristu ja looduslikud eeldused.

Kalasadamate strateegiasse arvamise puhul peeti silmas ka järgmiseid asjaolusid:

- analüüsiti lossimiskoguseid sadamas ning sadamat kasutavate kaluri kalapüügiloa omanike arvu;
- analüüsiti kalurite ja muude sadamat kasutavate isikute suhet;
- analüüsiti sadamate geograafilist paiknemist piirkonnas, looduslikke tingimusi ja sadama ümbruse püügipiirkondi;
- analüüsiti sadamas eelnevalt tehtud investeeringuid ja investeeringute vajadust tulevikus

24.10.2023. a toimunud juhatuse koosolekul jõudis strateegia koostamise töögrupp sadamate kutselise kalapüügiga seotud majandusnäitajate analüüsi käigus seisukohale, et Saaremaa kalanduspiirkonna üldistest kalasaakidest tulenevalt peab toetust saavate kalasadamate lossimiskogus aastas olema vähemalt 5 tonni.

Kalasadamate arendamisel on peamiseks eesmärgiks see, et piirkonna olulised kalasadamad oleksid varustatud kaasaegse taristu ja seadmetega töö paremaks

jätkamiseks. Prioriteetne valdkond on teenuste mitmekesistamine sadamate sissetulekute ja ülalpidamisvõimekuse suurendamiseks. Süsinikuneutraalsete energiaallikate kasutuselevõtt, et vähendada kalasadamate halduskulusid.

Saaremaa kalanduspiirkonna ajalooliseks eripäraks on sadamate rohkus rannajoonel, mis tähendab, et püügile minnakse sellest sadamast, kus piirkonnas on parasjagu kala ehk sellest sõltub ka lossimiste arv sadamas.

Saaremaa kalanduspiirkonnas on praeguse seisuga (21.11.2024.a) kuus kalasadamat, mis tehtud analüüsidesidest tulenevalt vastavad EMKVF meetme „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ kalasadamatele esitatud nõuetele:

- Muratsi sadam
- Nasva jõesadam
- Tori jõesadam
- Turja sadam
- Uisusadam
- Veere Vanasadam

Strateegia sadamate nimistus olevate kalasadamate täpsem analüüs ja investeringuvajaduste kirjeldus jms teave on esitatud strateegia lisa nr 4 „Strateegia sadamate nimistu.“

Kui teiste piirkonnas tegutsevate kalasadamate lossimiskogused ja muud kutselise rannapüügiga seotud näitajad paranevad, on sadamal võimalik taotleda enda strateegia sadamate nimistusse lisamist.

Kui kalasadama pidaja soovib saada toetus EMKVF meetme sadamate arendamise tegevussuunast perioodil 2021-2029+, peab ta töötama selle nimel, et tema sadam on üks piirkonna olulisematest kalasadamatest oma lossimiskoguste ja muude kutselist rannapüüki iseloomustavate näitajate poolest.

4.3. Tegevussuund 3: Majandustegevuse mitmekesistamine

Rakendamise põhjendus: Tegevuste mitmekesistamine aitab kaluritel tagada aastaringset sissetulekut. Aitab maandada riske, mis on seotud kalavarude kõikumisega ja püügi sesoonsusega. Kaluri tegevuste mitmekesistamine aitab kaasa piirkonna ettevõtluse arengule.

Eesmärk: Saaremaa rannakaluritel on aastaringne käive.

Mõõdik	Tulemusnäitajad 2029	Väljundnäitajad 2029
Saaremaa rannakalanduse valdkonnas tegutsevate ettevõtete müügitulu/ sissetulekud	Ettevõtja sissetuleku suurenemine (siht: kasv vähemalt 15% kaks aastat peale projekti lõppu)	Toetust saanud ettevõtjate arv
Uute või parendatud teenust/ toodete kasutuselevõtmine s.h. töövõtteid nutikamaks/ lihtsamaks muutvate lahenduste kasutusele võtmine	Uute või parendatud teenuste/ toodete arv (siht: 30)	Tegevuste mitmekesistamise projektide arv
Keskkonnasäästlike (taastuv)energia lahenduste kasutusele võtmine	Kasutusele võetud kW-d	

Toetatavad tegevused: oluline on investeringute toetamine, mis mitmekesistavad kalurite majandustegevust ja loovad kaluritele uusi sissetulekuallikaid. Tegevussuuna alt toetatakse kalurite tegevuse mitmekesistamist (erinevad soetused/ investeringud, mis aitavad kaasa kalurite majandustegevuse laienemisele teistesse sektoritesse, näiteks metsandus, põllumajandus, mere- ja rannikuturism jne. Oluline on, et kalur jätkaks kalapüügiga vähemalt poole aasta arvestusliku elatusmiinimumi tasemel.

Lisaks toetatakse ka investeringuid, mis aitavad paremini toime tulla kliimamuutustest tulenevate muutustega ning kasutusele võtta süsinikneutraalseid alternatiivseid energiaallikaid. Näiteks: investeringud mis aitavad kasutusele võtta piirkondade ressursse (pilliroog, ravimuda, vetikad jms) ja paremini ära kasutada positiivseid turismitrende kalanduspiirkonnas ja rannikuturism jms. Investeringud, mis aitavad kaluritel oma ettevõtete käitamiseks ja teenuste osutamiseks üle minna keskkonnasõbralikele energiaallikatele. Majandustegevuse mitmekesistamise tegevuste laiem eesmärk on võimaldada kaluritele lisa-sissetulekut kalandussektorist lahkumata, luua uusi töökohti ja ettevõtteid rannapiirkondadesse

Investeeringute näited:

- Rannakalurite sotsiaalse kindlustatuse parandamine ja hooaja pikendamine läbi mitmekesistamise, luues ja säilitades töökohti ning tõstes rannakalurite tulubaasi tagades stabiilse sissetuleku.
- Merega seotud turismiteenuste arendamine sh kohalikul kalal ja muul kohalikul toormel baseeruvate toitlustuskohtade loomine ja arendamine, teenuse “kaluriga merele” arendamine jms

- Investeeringud kalurite lisategevuste jaoks vajalikesse ehitistesse, seadmetesse, masinatesse jms.

4.4. Tegevussuund 4: Looduskeskkonna tingimuste parendamine

Rakendamise põhjendus: Saaremaa ranna- ja kalanduskogukondadele on väga oluline stabiilse ja jätkusuutliku kalavaru olemasolu.

Eesmärk: Saaremaal on loodud tingimused kalavarude taastootmiseks.

Mõõdik	Tulemusnäitajad 2029	Väljundnäitajad 2029
Koelmualade ja kala rändeteede puhastamine/avamine soodustamiseks kalavarude looduslikku taastumist	Puhastatud koelmualad ja kalade rändeteed (siht: 4)	
(Mere)prügi koristamine ja rannakarjamaade hooldamine	Prügi koristamise ja rannakarjamaade hooldamisega seotud tegevused (siht: 3)	Toetust saanud projektide arv kokku
Mereimetajate ja -lindude populatsiooni ohjamine (kormoran, hüljes)	Mereimetajate ja -lindude populatsiooni ohjamisega seotud tegevused (siht: 2)	
Kalateadlaste uuringute toetamine, mis annavad sisendi piirkonna mere/looduskeskkonna tingimuste parendamiseks	Läbiviidud uuringud (siht: 1)	

Toetatavad tegevused: tegevussuuna alt toetatakse kalavarude jätkusuutlikkuse tagamisele kaasa aitavaid projekte s.h. hüljeste ja kormoranide populatsiooni ohjamist ja koelmualde taastamist. Toetatakse tegevusi, mis parendavad kohaliku tähtsusega kudealasid ja kalade rändeteid ning parendavad looduskeskkonda.

Investeeringute näited:

- Mereimetajate ja -lindude populatsiooni ohjamine (kormoran, hüljes) seadusega lubatud piirides.
- Rannakarjamaade puhastamine, pilliroo niitmine jms.
- Kunstkoelmute paigaldamine ja valmistamine.
- Kalade kude- ja koelmualde taastamine ja parendamine.
- Mereprügi koristamine sh kormoranide ja hülge korjused.
- Uuringud, mis annavad sisendi looduskeskkonna tingimuste parendamiseks.

4.5. Tegevussuund 5: Kalanduse- ja merenduse kultuuripärandi edendamine kalanduspiirkonnas

Rakendamise põhjendus: kalanduspiirkond peab oluliseks ranna- ja kalanduskogukondade identiteedi tugevdamist ning kalandus- ja merendustraditsioonide edendamist ja säilitamist.

Eesmärk: Saaremaa on kalanduspiirkonnana tuntud ja eksponeeritud, kohalik kalandus- ja merenduskultuur on talletatud ja järeltulevatele põlvedele edasi antud.

Mõõdik	Tulemusnäitajad 2029	Väljundnäitajad 2029
Rannaalade, vee ja kalandusega seotud avaliku taristu arendamine kohalike elanike heaolu ning turismi- ja rekreatsioonivajaduste rahuldamiseks	Uute/ parendatud turismi- ja rekreatsioonitaristu objektide arv (siht: 5)	
Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine ja kalanduspiirkonna traditsiooniliste ürituste korraldamine	Ürituste arv (siht 5 aastas) Osalejate arv (siht: 1000 aastas)	Toetust saanud projektide arv kokku

Kalanduspiirkonda tutvustavate infokandjate väljaandmine	Piirkonda tutvustavad infokandjad (siht: 4)	
Keskkonnasäästlike (taastuv)energia lahenduste kasutusele võtmine	Kasutusele võetud kW-d	

Toetatavad tegevused: tegevussuuna alt toetatakse projekte, mis panustavad ranna- ja kalanduskogukondade identiteedi tugevdamise, populariseerivad ja tutvustavad kalandust laiemale avalikkusele ning säilitavad ja edendavad kalandus- ja merendusala kultuuripärandit. Sellisteks tegevusteks on näiteks ajalooliste laurite korrastamine ning kasutuselevõtmine; kalandust ja merendust s.h kohalikke kalasadamaid tutvustavate sündmuste korraldamine, rannaalade, vee ja kalandusega seotud avaliku taristu arendamine kohalike elanike heaolu ning turismi- ja rekreatsioonivajaduste rahuldamiseks, sh süsinikuneutraalsete energiaallikate kasutuselevõtt ja kalandus/ merendusala huvihariduslike laagrite, õpitubade ja koolituste korraldamine. Kalanduse ja merenduse traditsioonide säilitamise tegevuste alla lähevad näiteks trüki-, video- ja audiokandjate loomine ja eksponeerimine, kalandus- ja merendusala püsiekspositsioonide loomine jms.

Oluline on toetada ka investeeringuid, mis panustavad ranna- ja kalanduskogukondade sotsiaalse heaolu tõstmisesse s.h toetatakse kooskäimise kohtade ja rekreatsioonialade loomist (k.a. sadamate piirkonnas) ning taastamist, vanade traditsioonide säilitamist/ talletamist ja uute loomist, kala, s.h. kohaliku kala tarbimist populariseerivaid ettevõtmisi/koolitusi/teabepäevi, mereohutusele keskendunud ettevõtmisi jms, samuti erinevaid kala, kalasadamaid ja merendust üldiselt populariseerivaid sündmusi.

Kutselise kalanduse välisest aspektist lähtudes on kohaliku rannaelu identiteedi säilitamise ja suurendamise seisukohast oluline väikesadamate arendamine. Väikesadamad on tihti kohalikele kogukonnale oluline maamärk ja kogunemiskoht, kus korraldatakse erinevaid sündmusi. Investeeringud väikesadamate taristusse vähendavad ka kliimamuutustest (ekstreemsed tormid, veetaseme tõus, üleujutused jms) tulenevaid riske. Senine praktika on näidanud, et väljaarendatud väikesadam ei täida ainult kalanduslikku eesmärki vaid aitab kaasa ka teiste majandusharude arengule piirkonnas.⁶³

Investeeringute näited:

- Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine – laste ja noorte kalanduse- ja meresõidu traditsioonide, reeglite ja tavade koolitamine ning õppelaagrite

⁶³ EMKF 2021-2027 Eesti rakanduskava

korraldamine, õppevahendite soetamine ja õpitingimuste loomine merenduse- ja kalandusvaldkonna jätkusuutlikuse tagamiseks jms.

- Kalanduspiirkonna traditsiooniliste ürituste korraldamine, kala õpitoad, trükised (merendus/kalandus temaatika), õppefilmid, digilahenduste kasutuselevõtmine kalanduspiirkonna tutvustamiseks jms.
- Mere- ja rannakalandusega seotud kultuuripärandi säilitamine - traditsiooniliste kalurihoonete/ sadamahoone taastamine/ rajamine ja seal kalandus- ja merendustraditsioonide tutvustamist võimaldavate teenuste väljaarendamine, avalike puhkealade ja kooskäimiskohtade rajamine, kalapüügitraditsioone, rannakalanduse traditsioone ja sadamate ajalugu tutvustavate raamatute, trükiste väljaandmine, kaluritepäeva tähistamine, rannarahva päeva tähistamine jms.

4.6. Tegevussuund 6: Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine

Rakendamise põhjendus: kalanduspiirkonna jätkusuutliku tegevuse tagamiseks on oluline haritud, uuendusmeelne ja ettevõtlik kalurkond.

Eesmärk: Saaremaa rannakaluritel on olemas vajalikud teadmised ja oskused, et saada aastaringset teenistust ilma, et nad peaksid kaluri ametist loobuma.

Mõõdik	Tulemusnäitajad 2029	Väljundnäitajad 2029
Üldharivatel koolitustel k.a. koolitusreisid osalenud kalurite arv	Läbiviidud koolituste arv (siht: 5)	Koolitusel osalenute arv
Erialastel koolitustel sh ümberõpe osalenud kalurite arv	Läbiviidud koolitused (siht: 10)	Koolitustel osalenute arv

Toetatavad tegevused: tegevussuuna alt toetatakse kalurite teadmiste ja oskuste parendamise võimalusi.

Koolituste toetamine, mis suurendavad ranna- ja sisevete kalurite teadmisi ja oskusi, suurendavad võimekust arendada välja uusi teenuseid ja tegeleda tootearendusega ning suurendada digitaalset ja finantsalast oskusi jms. Lisaks ka tutvumine teiste Eesti ja välisriikide piirkondade kogemustega, näiteks õppereisid. Siia alla läheb ka kalandusettevõtjate koolitustel osalemise toetamine, mis võimaldab neil alustada tegevust teistel tegevusaladel või

kalandusettevõtete töötajatele koolituste korraldamine, suurendamaks ettevõtja töötajate teadmisi ja oskusi.

Investeeringute näited:

- Erialased koolitused sh kalandusettevõtte töötajate koolitamine ja valdkonna õigusloomega kursis olemine – koolitused mis aitavad kaluritel ja kalandusettevõtjatel paremini toime tulla oma kutsetöoga.
- Erialane ümberõpe – kalandussektorist väljapoole tegevuste leidmine jm koolitused, mis panustavad kaluri teadmiste ja oskuste tõstmisesse andmaks võimaluse leida tööd ning sissetulekuid püügivälisel perioodil.
- Üldharivad koolitused s.h. koolitusreisid (nii riigisiseseid kui piiriüleseid) - koolitused jms teadmiste omandamise vormid, mis võimaldavad kalandussektori esindajatel saada uusi kogemusi ja innovaatilisi ideid, et jätkata kalandusvaldkonnas jätkusuutlikku tegevust.

4.7. Strateegia lõimitus ja uuenduslikkus

Eespool kirjeldatud eesmärgid ja tegevused on mõeldud Saare maakonna kalanduspiirkonna elujõulisuse tagamiseks ning valdkonna sujuvaks integreerimiseks teiste piirkonnale iseloomulike tegevustega.

Saaremaa kalanduspiirkonna arengustrateegia panustab maakonna tasakaalustatud ning terviklikku arengusse, toetades ressursitõhusate ja keskkonnasõbralike lahenduste ning tehnoloogiate kasutusele võtmist erinevates tegevussuundades. Strateegiaga on kavas jätkata maakonna kalanduspiirkonna terviklikku väljaarendamist.

Toetatakse muuhulgas investeeringuid, mis suurendavad ranna- ja sisevete kalurite sissetulekuid ning konkurentsivõimet kalandustoodete turul, aitavad paremini toime tulla kliimamuutustest tulenevate muutustega ning aitavad kasutusele võtta süsinikneutraalseid alternatiivseid energiaallikaid.

Keskendutakse mitmekesiseid teenuseid pakkuvate ja elujõuliste kalasadamate võrgu arendamisele. Saaremaa kalanduspiirkonnale on iseloomulik sadamate s.h. kalasadamate rohkus rannikujoonel. Kahe eelmise rahastusperioodi eesmärgiks oli eelkõige kogu sadamate võrgu korrastamine. Sel programmperioodil on oluline arendada eelkõige neid kalasadamaid, kus lossimiskogused ja muud kutselist rannakalandust iseloomustavate näitajate koostmõju on tasakaalus. Elujõuliste kalasadamate uuendamine ning väljaarendamine multifunktsionaalsemaks toetab piirkonnas nii vee-eluressursside väärimist ja turustamist, kui ka turismi arengut, võimaldades multifunktsionaalsete sadamate baasil kalandustraditsioonide ja rannakülade säilimist. Sadamates ürituste korraldamine tagab rannarahva ühtse koostöö ja tutvustab piirkonda laiemale rahvahulgale luues ülevaate piirkonnas pakutavatest teenustest ja toodetest sh kalandusest ja kohalikest kalatoodetest. Taristu arendamine suurendab rannapüügil kasutatavate kalasadamate majanduslikku kasumlikkust andes sadamatele paremad võimalused toimimiseks. Toetades taastuvenergia

lahendusi ning muutes sadamad kliimamuutustest tulenevatele mõjudele vastupidavamaks tagatakse vajalik ressursitõhusus.

Ainult kalapüügist elatuvate kalurite hulk on väga väike. See tähendab, et lisaks kalapüügile vajatakse aastaringsete sissetulekute kindlustamiseks lisategevusalasid. Lisaks tavapärastele kaluri tegevust mitmekesistavate tegevuste toetamisele, panustatakse arengustrateegias ka investeringutele, mis aitavad kaluritel oma ettevõtete käitamiseks ja teenuste osutamiseks üle minna süsinikneutraalsetele energiaallikatele. Toetatakse ressursitõhusamate ja innovaatilisematele tehnoloogiate kasutuselevõtmist jms.

Säästliku ja jätkusuutliku kalamajanduse toetamise kontekstis jätkatakse piirkonna looduskeskkonna parendamisega. Uuenduslik aspekt tegevussuunas on kindlasti asjaolu, et piirkond saab kaasa aidata ka hüljeste ja kormoranide populatsioonide ohjamisele. Arengustrateegia punktis 1.3. Kalavarud, oleme seda teemat käsitlenud, toetudes erinevatele teadusartiklitele. Sel perioodil on võimalik toetada ka kudealade rajamist merre.

Eeltoodust lähtuvalt võib öelda, et kaetud on kogu nn tarneahel: kalade kudemisest kuni nende töötlemise ja turustamiseni. Seega on strateegia eesmärgid omavahel lõimitud, panustades visiooni: *“Ranna- ja kalanduskogukonnad on Saaremaal elujõulised ja arenevad – kalurite aastaringne, tegevuste mitmekesistamise abil suurenev sissetulek võimaldab neil senist elustiili jätkata ja nii kohalikel kui küllastajatel pakutavast kalasaagist ning kalatoodetest osa saada”* täitmisesse.

Saaremaa kalanduspiirkond peab oluliseks ranna- ja kalanduskogukondade identiteedi tugevdamist ning kalandus- ja merendustraditsioonide edendamist ja säilitamist. Oluline on investeringute toetamine, mis panustavad ranna- ja kalanduskogukondade identiteedi tugevdamisse, populariseerivad ja tutvustavad kalandust laiemale avalikkusele ja säilitavad ja edendavad kalandus- ja merendusala kultuuripärandit sh erinevate digilahenduste ja taastuenergia allikate kasutuselevõtmine projekti elluviimisel (audioraamatud, digigiid, taastuenergia allikate kasutuselevõtmine näiteks objekti valgustamiseks).

Täiesti uudse tegevusena on kavandatud kalurkonna teadmiste ja oskuste parendamise toetamine sh keskkonnasäästlike tehnoloogiate ja töövõtete omandamine, digi- ja finantspädevuse tõstmine ning sinimajanduse arengut toetavate teadmiste omandamine.

Eeltoodule toetudes võib öelda, et Saaremaa kalanduspiirkonna perioodi 2021- 2029+ strateegia jätkab kahe eelmise programmiperioodi strateegia eesmärkidega, kalanduskogukonna võimekuse tõstmine, kohaliku ressursi väärimine, sadamate arendamine, looduskeskkonna tingimuste parendamine ja kalurkonna sotsiaalse heaolu tõstmine. Lisaks on strateegiasse sisse toodud perioodi 2021-2029+ uuenduslikud suunad.

Strateegia elluviimise protsess peab olema jätkusuutlik ning keskenduma piirkonna järjepidevale arendusele. Arengustrateegias keskendutakse Saaremaa kalanduspiirkonna ühtsele arengule ning strateegia tegevused on suunatud kalanduskogukonna liikmete tööhõive parandamisele ja olemasolevate töökohtade säilitamisele, uusi töökohti piirkonnas luua on keeruline ja see ei saa olla eesmärk omaette. Eesmärk on jätkuvalt panustada ka tootearendusse ning töötlemisse aga ka nišitoodete arendamisse. Mitte vähem tähtis ei ole kalurite sotsiaalse

kindlustatuse parandamine, mis tagaksid stabiilse, äraelamist võimaldava sissetuleku kogu aasta vältel.

Strateegia uuenduslikkus võrreldes eelmise perioodiga on asjaolu, et keskendutakse rohkem innovaatiliste, säästlike ja keskkonnasõbralike tehnoloogiate sh digitehnoloogiate kasutamisele võtmisele. Pööratakse suuremat rõhku kohalike ressursside sh ka väheväärtusliku kala väärimisele toetades keskkonnahoidlike tehnoloogiate ja ärimudelite juurutamist. Strateegia tegevussuunad on omavahel tihedasti lõimunud. Strateegias tõstetakse esile kalanduskogukondade heaolu kasvu edendamise vajadust, et säilitada rannapiirkonnas töökohti ning toetada rannapiirkondades mikroettevõtlust.

Strateegia tegevussuundade omavaheline integreeritus võimaldab piirkonna rannakaluritel tagada aastaringne sissetulek kodu lähedal ning välistab tööalase väljarände.

4.8. Strateegia seosed muude arengudokumentidega

Arengudokumentide puhul on oluline kooskõla ja koostoime teiste sama piirkonda või valdkonda mõjutavate arengudokumentidega. Järgnevalt on käsitletud Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia suhteid mitmete EL, Eesti siseriiklike ja maakondlike arengudokumentidega.

4.8.1. Sidusus erinevate EL arengufondidega

Euroopa Sotsiaalfond (ESF) 2021-2027 - eesmärk on toetada liikmesriike COVID-19 pandeemia põhjustatud kriisi lahendamisel, saavutada suur tööhõive, õiglase sotsiaalkaitse ning oskustega ja vastupidav tööjõud, kes on valmis üleminekuks rohe- ja digimajandusele. ESF+ on ELi peamine vahend, mis on mõeldud inimestesse investeerimiseks.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad kalurkonna teadmiste ja oskuste edendamist saavutamaks suuremat tööhõivet (tegevussuund 6).

Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) 2021-2027 - eesmärk on aidata tasandada Euroopa eri piirkondade arengutaseme erinevusi ning tõsta kõige ebasoodsamate piirkondade elatustaset. Erilist tähelepanu pööratakse piirkondadele, kus valitsevad rasked ja püsivalt ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused, nagu väga väikese rahvastikutihedusega põhjapoolsemad piirkonnad ning saare-, piiriülesed ja mägiapiirkonnad. Peamised eesmärgid on investeerimine majanduskasvu ja töökohtade loomisse, et tugevdada tööturgu ja piirkondade majandust, ning Euroopa territoriaalne koostöö, et tugevdada piiriülest, riikidevahelist ja piirkondadevahelist koostööd ELis.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad piirkonna majanduskasvu arendamist ja töökohtade loomist ning riikide- ja piirkondadevahelist koostööd (tegevussuunad 1, 2, 3, 6).

4.8.2. Sidusus erinevate arenguprogrammidaga

Regionaalpoliitika programm 2022-2025 - eesmärk on, et inimestel on kõikjal Eestis kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed teenused ja meeldiv elukeskkond.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad piirkonnas töökohtade säilimist ja teenuste/ toodete kvaliteedi parendamist (tegevussuunad 1, 2, 3, 6).

Ettevõtluskeskkonna programm 2023-2026 - Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmismahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja eksporti ning investeringuid kõigis Eesti piirkondades. Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostöös Eestis ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad kalurkonna ettevõtlikkust ja kõrgema lisandväärtuse andmist kohalikule toormele (tegevussuunad 1, 3, 6).

4.8.3. Sidusus erinevate siseriiklike EL arengudokumentidega

Riiklikest arengudokumentidest on kahtlemata olulisemad "**Põllumajanduse ja kalanduse arengukava aastani 2030**" (seob ühtseks maaelu erinevad arengusuunad: kalandus, põllumajanduse, vesiviljeluse, toiduainetööstuse ja maa- ning rannapiirkondade arengu. Eesmärgiks on Eesti toit on eelistatud, keskkond ja elurikkus on hoitud, toidusektori ettevõteted on edukad ning maa- ja rannakogukonnad on elujõulised) ja "**Euroopa Merendus-Kalandus- ja Vesiviljelusfondi rakenduskava 2021-2027**" (rakenduskava eesmärk on rakendada Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi 2021–2027 (EMKVF) raames meetmeid ja tegevusi, mis toetavad Eesti kalandus- ja vesiviljelussektori peamiste eesmärkide saavutamist EL Ühise Kalanduspoliitika (ÜKP) rakendamisel), mis on käesoleva strateegia otsesed alusdokumendid, määrates ära kalanduspiirkonna strateegia elluviimise tegevussuunad ja toetatavad tegevused.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad kõiki valdkonna arengudokumentide eesmärke (tegevussuunad 1, 2, 3, 4, 5, 6)

Üleriigiline planeering Eesti 2030 -töökohtade loomine ja tagamine toimepiirkondades, väikesadamate arendamine sh sidumine multifunktsionaalses võtmes; turismi arenguvõimaluste parandamine.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad töökohtade säilimist ja loomist. Väikesadamate arendamist ja ranniku- ning kalaturismi arenguvõimaluste parendamist (tegevussuunad 2 ja 6).

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 - rõhutab nutika majanduskasvu ja ettevõtluse eeltingimuste loomise vajadust, rohelisemat ja ühendatumat Eestit, ühiskonna vajadustele vastavate kvaliteetsete ruumide ja taristute arendamist ning paindlike ja vajadustel põhinevate elukestva õppe võimaluste loomist.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad nutikat majanduskasvu, rohemajanduse arendamist, kalurkonna vajadustele vastavate kvaliteetsete ruumide ja taristu arendamist ja elukestva õppe võimaluste loomist (tegevussuund 1, 2, 3, 4, 5, 6).

Euroopa Liidu Läänemere piirkonna strateegia ja makropiirkondade osa tulevases ühtekuuluvuspoliitikas- strateegia peamine tähelepanu on keskendunud Läänemere reostuse vähendamisele ning ärahoidmisele, innovatsiooni ja jõukuse edendamisele ettevõtluses (väike ja keskmine) ning ligipääsetavuse ja ohutuse ning turvalisuse tagamisele.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad rannikumere looduskeskkonna tingimuste parendamist ja innovatsiooni ja jõukuse edendamist kalurkonna ettevõtluses (tegevussuund 1, 2, 3, 4).

Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035 - rannäärne elu- ja külastuskeskkond on atraktiivne, soodustades mereturismi ja kohaliku ettevõtluse arengut ning merekultuuri edasikandmist.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad rannapiirkondade ja kohaliku ettevõtluse arengut ning merekultuuri edendamist (tegevussuund 1, 2, 3, 5, 6).

Eesti digiühiskonna arengukava 2030 - Eesti majandus on uuendusmeelne ja teadmispõhine, kasutades uusi tehnoloogiaid ja ärimudeleid ning paindlikke töövorme.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna arengustrateegia eesmärgid toetavad uute tehnoloogiate kasutuselevõtmist (tegevussuund 1, 2, 3).

Kliimamuutustega kohanemise arengukava 2030 - üldeesmärk on suurendada Eesti riigi regionaalse ja kohaliku tasandi valmidust ja võimet kliimamuutuste mõjuga kohanemiseks. Alameesmärk: Eestile oluliste biomajandussektorite jätkusuutlikkus on tagatud kliimateadliku põllu-, metsa-, vee-, kala- ja puhkemajanduse ning turba kaevandamisega.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad kalurkonna valmidust ja võimekust kliimamuutuste mõjuga paremini toime tulla (tegevussuund 2, 3, 6).

4.8.4. Sidusus erinevate piirkondlike arengudokumentidega

Saare maakonna arengustrateegia 2022- 2035 – eesmärk 2 alaeesmärgid: olemasolevates traditsiooniliselt tugevates sektorites lisandväärtuse kasvatamine. Saare maakonna puhas looduskeskkond on suure potentsiaaliga ressurss, mida kasutada nutikalt ja keskkonnahoidlikult majandusliku heaolu loomiseks.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad lisandväärtuse andmist kohalikule toormele, ettevõtluses nutikamate ja keskkonnasäästlikemate tövõtete, energialahenduste jms juurutamist (tegevussuund 1, 2, 3).

Saare maakonna kestliku turismi arengustrateegia 2022- 2030 - eesmärk on tagada Saare maakonna konkurentsivõime ja atraktiivsus turismisihtkohana läbi jätkusuutliku sihtkoha

arendamise, eristumise, digitaliseerimise ja külastaja vajadustele vastavate uuenduslike turismitoodete ja -teenuste väljaarendamise. Uute koostöövõrgustikul põhinevate piirkonnaspetsiifiliste turismitoodete arendamine (sündmused, teenused, paketid atraktsioonid, marsruudid).

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna arengustrateegia eesmärgid toetavad rannapiirkonnaga haakuvasturismivaldkonnas uuenduslike turismitoodete ja teenuste arendamist (tegevussuund 2, 3, 5).

Muhu valla arengukava 2019-2030 - looduskeskkonna seisundi parandamine kudemisrändele ja kalavarudele positiivse mõju avaldamiseks. Kohaliku ettevõtluse toetamiseks on loodud vajalik taristu. Muhus on tugeva identiteedi ja omanäolise kultuuritraditsiooniga kogukond. Loodud on tingimused elanike jäämiseks ja elama asumiseks Muhu valda. Kõigile on loodud mitmekülgsed võimalused eneseteostuseks ja vaba aja sisustamiseks.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad kudealade taastamist, kalurite ettevõtluse arendamist, rannakogukondade identiteedi tõstmist ning kalandus- ja merendusala kultuuripärandi edendamist. Kaluritele on loodud võimalus enesetäiendamiseks (tegevussuund, 1, 2, 3, 4, 5, 6).

Ruhnu valla arengukava 2020 - 2030 - loodushoidu ja turvalise elukeskkonna hoidmist peetakse esmatähtsateks. Ruhnu on kaasaegse elukeskkonnaga saar, kus elab rõõmus, hooliv ja ettevõtlik kogukond, hoides ja edasi kandes ainulaadset kultuuripärandit. Ruhnus on soodsad tingimused ettevõtluse ja turismi arenguks. Ruhnus on ühiste eesmärkide nimel tegutsev tugev ja ühteoidev kogukond, toetatakse omaalgatust ja valla juhtimine on kogukonda kaasav.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad looduskeskkonna parendamist, kalurkonna ettevõtluse arendamist ja kalandus- ja merendusala kultuuripärandi edendamist ning rannakogukondade identiteedi tõstmist (tegevussuund 2, 3, 4, 5).

Saaremaa valla ettevõtluskeskkonna ja innovatsiooni arengukava 2020-2030 - Saaremaa on uuenduste katselava, mis toetab uute tehnoloogiate, algatuste ja lahenduste loomist ning rakendamist, kohalike ressursside väärindamist, nutikate töökohtade lisandumist ja kaugtöötamist. Haridus ning täiend- ja ümberõppevõimalused toetavad ettevõtluse arengut. Ettevõtjatele koolituste ja seminaride korraldamine. Meretoorme väärindamine. Saaremaal on turvaline ja atraktiivne ettevõtlus- ja elukeskkond. Ettevõtjate koostöö arendamine ühiste huvide väljaselgitamiseks ning ühistegevuste (sh tööjõu arendamine, tootearendus- ja ekspordivõimalused) kavandamiseks ja elluviimiseks. Siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö teiste piirkondadega ettevõtluskeskkonna ja innovatsiooni arendamiseks. Projektide kavandamine ning elluviimine ettevõtluskeskkonna ja innovatsiooni arendamiseks. Sinimajanduses tervikliku väärtusahela loomine (sh laevaehitus ja -hooldus, vesiviljelus, kalapüük ja -töötus, sadamamajandus, meretransport, biosfääriturism). Meretoorme väärindamiseks tervikliku väärtusahela loomine. Biomajandus (sh kohalike bioressursside, nt taimede, loomade, veetoorme ja puidu väärindamine uute tehnoloogiate abil,

taastuenergeetika ja energiatõhususe edendamine. Kohalike ressursside väärindamine. Digitaalsete võimaluste senisest laiem kasutuselevõtmine ettevõtluse arenguks ja teenuste kättesaadavuse tagamiseks. Säästva arengu põhimõtete järgmine ja kestliku majandamise alase teadlikkuse edendamine.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna arengustrateegia eesmärgid toetavad mere- ja muu kohaliku toorme väärindamist, uute tehnoloogiate ja keskkonnasäästlike (energia)lahenduste kasutuselevõtmist kalandussektoris ning kalurite teadmiste ja oskuste edendamist (tegevussuunad 1, 2, 3, 6).

Saaremaa valla kogukondliku tegevuse arengukava 2021-2030 - Saaremaa valla kogukonnad on koostööle avatud, hästi toimetulevad ja traditsioone väärtustavad.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad ranna- ja kalanduskogukondade koostööd, ranna- ja kalanduskogukondade identiteedi tugevdamist, ning kalandus- ja merendusosalase kultuuripärandi säilitamist (tegevussuund 5).

Saaremaa valla kultuuriarengukava 2020-2030 - Saaremaa on tänapäevase, kuid traditsioone hoidva, erksa ja aktiivse kultuurielu ning puhta elukeskkonnaga saar. Kultuur on väärtustatud ning osa saaremaisest kuvandist. Kultuuripärandi hoidmine ja säilitamine läbi pärandi restaureerimise ning korrastamise. Erinevatele sihtgruppidele mõeldud ürituste korraldamise toetamine. Traditsiooniliste ürituste korraldamise ja uute algatuste toetamine, arvestades kohaliku kultuuriruumi eripära ja piirkondlikke ning kihelkondlikke traditsioone.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad ranna- ja kalanduskogukondade koostööd, ranna- ja kalanduskogukondade identiteedi tugevdamist, ning kalandus- ja merendusosalase kultuuripärandi säilitamist (tegevussuund 5).

Saaremaa valla sadamate arengukava 2021-2030 - merendus- ja kalandusturismi edendamine. Aastaks 2030 on Saaremaa valla territooriumil optimaalse tihedusega, nõuetekohane, turvaline ja toimiv ning jätkusuutlik sadamatevõrgustik.

Sidusus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia eesmärgid toetavad sadamavõrgustiku ja merendus- kalandusturismi arendamist (tegevussuunad 2, 3, 5).

5. Strateegia koostamise ja kogukonna kaasamise protsess

Käesolev kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia on kalanduspiirkonna kolmas strateegia. MTÜ Saarte Kalandus esimese strateegia, aastateks 2009-2013, koostamine sai alguse MTÜ Saarte Kalandus loomisega 19.12.2007. a, mil sõlmiti ühingu asutamisleping.

31.12.2023. a lõppes „Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskava 2014–2020” meetmete „Kalanduspiirkonna juhitud kohaliku arengu strateegia rakendamine“ ning „Algatusrühma koostöötegevused“ eelarveperiood.

Strateegia koostamise ajendiks on olnud kalandusvaldkonna jätkusuutliku arengu tagamine Saaremaa kalanduspiirkonnas. Piirkonna kalanduse jätkusuutliku arengut aitab ellu viia EMKVF meetme 3.1.3. määruse “Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus” vahendid.

Strateegia kaasamise ja koostamise protsessiga alustati 2021. a mai kuus, mil toimus esimene avalik kaasamiskoosolek. Strateegia koostamise protsessi saab jagada neljaks etapiks:

I Ettevalmistav periood (strateegia koostamise koolitustel osalemine, alusandmete ja sisendite kogumine).

II Alusandmete, saadud sisendite ja hetkeolukorra analüüs, strateegia peatükkide struktuuri loomine ja strateegia peatükkide kirjutamine.

III Strateegia tööversioonide tutvustamine avalikel kaasamiskoosolekutel, huvigruppide täiendustepanekute ja sisendit saamine.

IV Strateegia tööversiooni redigeerimine, strateegia lisade ja töökordade koostamine, strateegia lõppversiooni väljapanek ühingu kodulehele ja selle kinnitamine üldkoosolekul. Strateegia esitamine PRIAsse.

Täpse ülevaate kaasamisprotsessist annab strateegia lisa nr 1 „MTÜ Saarte Kalandus strateegia koostamise tegevuskava.“

Strateegia koostamisel peeti oluliseks kogukonna kaasamist ja strateegia koostamise protsessi läbipaistvust, seepärast on strateegia tööversioonid ühingu kodulehel olnud avalikul väljapanekul täiendustepanekute ning sisendite esitamiseks. Avalikkust ja sihtrühmi teavitati arengustrateegia avalike kaasamiskoolituste toimumisest kohaliku ajalehe, liikmelisti ja ühingu kodulehe vahendusel. Kokku osales erinevatel kaasamiskoosolekutel 123 inimest, neist

kalandussektori esindajaid 57 ehk 46 % (täpsemalt strateegia lisa nr 2 „Strateegia koostamises osalenud organisatsioonid.“⁶⁴

6. Strateegia elluviimist toetavad tegevused

Selle peatüki all kirjeldatakse MTÜ Saarte Kalandust kui organisatsiooni, tema otsustus- ja juhtorganeid, üldist töökorraldust ja kalandusvaldkonna ning strateegiate elluviimise kogemusi. Samuti antakse lühiülevaade taotlusvoorude korraldamisest ja projektide hindamisega seotud toimingutest (täpsemalt kajastab projektide hindamisega seotud tegevusi „MTÜ Saarte Kalandus projektitoetuse taotluste menetlemise ja hindamise kord.“⁶⁵

Samuti antakse peatüki all ülevaade Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014-2020 (EMKF) meetmete 3.3. “Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia rakendamine”, 3.2. “Algatusrühma toetus” ja 3.4. “Algatusrühma koostöötegevused” rakendamise tulemustest.

6.1. Tegevusgrupi töökorraldus

MTÜ Saarte Kalandus tegutsemise aluseks on MTÜ põhikiri, mille alusel organisatsiooni eesmärgiks on oma liikmete koostööle, partnerlusele ja omaalgatusele tuginedes kalanduspiirkonna jätkusuutlik arendamine, kalanduse ja sellega seotud tegevusalade arendamine ning rannakülade elujõu kindlustamise strateegia väljatöötamise ja elluviimise kaudu. MTÜ teavitab sihtrühma EMKVF meetmete toetuse saamise võimalustest ja nõustab toetuse taotlejaid. Ühingu tegevuse aluseks lisaks põhikirjale on käesolev piirkonna arengustrateegia ja Eesti Vabariigi seadusandlus.

MTÜ Saarte Kalandus on loodud 2008. a ja omab 15 aasta pikkust kogemust Saare maakonna kalandusvaldkonna arendamisel ja strateegiate elluviimisel. Ühingul on seisuga 16.02.2024. a 157 liiget. Täpsemalt on kirjeldatud ühingu liikmelisust huvigruppide lõikes ühingu põhikirjas. Tagamaks seda, et ükski huvigrupp ei kontrolliks juht - ja otsustusorganite otsustusprotsesse, ei tohi ükski huvigrupp omada üle 49% häälteenamust.

MTÜ kõrgeimaks otsustusorganiks on üldkoosolek, kus igal liikmel on üks (1) hääl (koos volikirjadega kokku mitte rohkem kui viis (5) häält). Üldkoosoleku pädevused on täpsemalt kajastatud ühingu põhikirjas.

Saaremaa kalanduspiirkonna arendamise strateegia aastani 2029+ muudatusettepanekute kinnitamise õigus on ainult üldkoosolekul.

MTÜ juhtorganiks (oma pädevuse piires ka otsustusorganiks) on juhatus, kes valitakse üldkoosolekul salajasel hääletusel tähtajaga viieks (5) aastaks. Juhatus on viie kuni seitsmeliikmeline. (Täpsem teave juhatuse valimise ja tegevuse kohta on leitav Juhatus

⁶⁴ Koosolekutel osalenute nimekirjad on kättesaadavad ühingu büroos

⁶⁵ „[MTÜ Saarte Kalandus projektitoetuse taotluste menetlemise ja hindamise kord.](#)“

valimise reglemendist ja Juhatuse töökorrast). Juhatuse pädevused täpsemalt on kajastatud ühingu põhikirjas.

Projektitoetuse taotluste osas hindamistoimingute läbiviimiseks valitakse üldkoosolekul salajasel hääletusel hindamiskomisjon tähtajaga viieks (5) aastaks. Hindamiskomisjon koosneb üheksast (9) põhiliikmest ja kolmest (3) asendusliikmest, viimati nimetatud osalevad hindamisel vastavalt vajadusele kui põhiliikmed ei saa hindamisest osa võtta..

MTÜ igapäevast tööd korraldab tegevmeeskond, kuhu kuulub kaks (2) inimest, tegevjuht ja referent (nende töökohustused on täpsemalt kirjeldatud ühingu põhikirjas ja ametijuhendites).

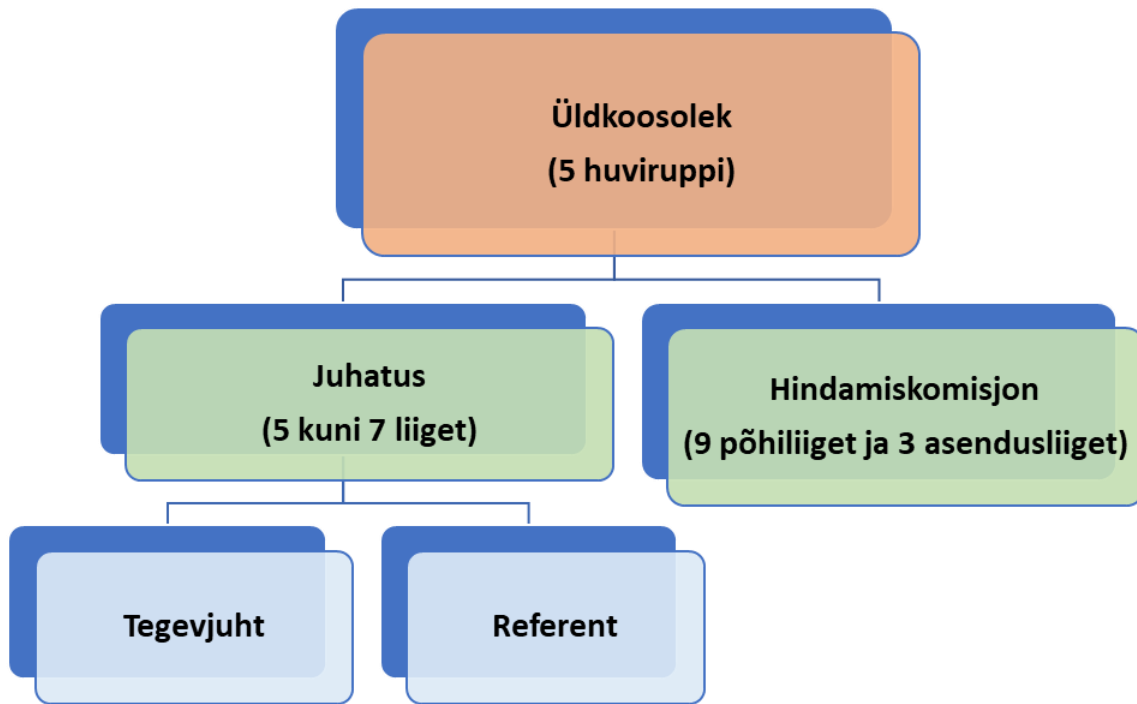
Ühingu tegevmeeskonna peamised tööülesanded on seotud taotlejate nõustamise ja erinevate arengustrateegia rakendamist toetavate koolituste korraldamisega, taotlusvoorude korraldamisega jm sellega seonduvaga, erinevate koostööprojektide elluviimisega, ühistevuse edendamisega piirkonnas jms. Samuti osaletakse oma pädevuse piires valdkonda mõjutavate õigusaktide koostamisel ja muudatusettepanekute tegemisel ning nõustatakse piirkonna kalureid ja kalandusettevõtjaid valdkonda mõjutava seadusandluse tõlgendamise osas.

Ühingu eesmärgipärase ja finantstegevuse revideerimiseks ning vastuvõetud otsuste õiguspärasuse kontrollimiseks kinnitab üldkoosolek juhatuse poolt võrdlevate hinnapakkumiste alusel valitud revidendi või audiitori. Hinnapakkumiste võtmisel lähtutakse riigihangete seaduse ja ühingu hankekorra nõuetest.

Raamatupidamisteenus ostetakse sisse lähtudes teenusepakkuja valikul riigihangete seaduse ja ühingu hankekorra nõuetest.

Täiendavalt ostetakse vastavalt vajadusele sisse spetsiifilisi teenuseid (nt infotehnoloogilised lahendused, juriidiline nõustamine, ekspertiishinnangud jm).

MTÜ Saarte Kalandus töökorraldusest annab ülevaate alljärgnev organisatsiooni skeem:

Joonis 15: MTÜ Saarte Kalandus organisatsiooni skeem

6.2. Taotlejate võimekuse tõstmine

MTÜ tegevmeeskonna üks põhiülesandeid m-h on taotlejate nõustamine projektitoetuse taotlemise võimaluste tutvustamise ja projektide kirjutamise võimekuse tõstmise osas. Selleks korraldab büroo koostöös juhatusega erinevaid koolitusi ja teabepäevi, kuhu kutsutakse esinema erinevaid projektikirjutajaid ja lektoreid, et julgustada, õpetada ja suunata huvigruppe neile vajalike projektide koostamisel. Teabepäevi korraldatakse enne iga taotlusvooru väljakuulutamist. Lisaks infopäevadele ja koolitustele oma maakonnas korraldatakse (s.h. koostöös teiste kalanduspiirkondadega) ka väljasõite teistesse Eesti kalanduspiirkondadesse ja maakondadesse, et tutvustada „häid praktikaid” ja õnnestunud projekte üle Eesti. Võimaluste piires korraldatakse samal eesmärgil n-õ piiriüleseid koolitusreise. Liikmeskonna motiveerimiseks ning piirkonna edendamiseks annab häid ideid just erinevatel koolitusreisidel osalemine, kus nähakse uusi, sageli lihtsaid aga innovaatilisi ideid ettevõtluse arendamiseks. Seda selleks, et motiveerida liikmeskonda projekte kirjutama ning kohalikku elu edendada. Teavet selle kohta antakse ühingu liikmelisti, avaliku meedia, isiklike kontaktide ning ühingu kodulehekülje vahendusel. Vähem oluline ei ole ka vahetu isiklik taotlejate nõustamine büroos.

6.3. Ülevaade eelmise perioodi strateegia tulemustest

Siin alapeatükis antakse ülevaade Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014-2020 (EMKF) meetmete 3.3. „Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia rakendamine”, 3.2. „Algatusrühma toetus” ja 3.4. „Algatusrühma koostöötegevused” rakendamise tulemusi.

6.3.1. Ülevaade taotlustest

EMKF meetme 3.3. „Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia rakendamine“ eesmärgiks oli kalanduspiirkondade jätkusuutlik arendamine. Tulenevalt meetme määrusest olid MTÜ Saarte Kalanduse arengustrateegia selle perioodi eesmärkideks eelkõige:

- jätkata sadamatevõrgu korrastamisega;
- edendada kalatoodete töötlemist ja turustamist suurema lisandväärtuse loomiseks;
- toetada kalurite tegevuse mitmekesistamist, s.h turismiteenuste välja töötamist;
- toetada kalavarude taastamist;
- panustada kalurkonna sotsiaalse heaolu tõstmisesse, s.h toetada kooskäimiskohtade ja (uute) traditsioonide loomist.

EMKF meetme „Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia rakendamine“ toetuste andmist reguleeris maaeluministri 25.11.2015 määrus nr 19. Perioodil 2014 – 2020+ sai toetust taotleda viiel tegevussuunal:

- kalapüügi- või vesiviljelustoodete väärindamine või turustamine;
- majandustegevuse mitmekesistamine;
- kalasadamate uuendamine;
- koelmualade loomine või taastamine ja kalaliigi veekogusse asustamine riikliku majanduskava alusel;
- sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi, sh kalanduse- ja merenduse kultuuripärandi edendamine, kalanduskogukondade rolli tugevdamine kohalikus arengus ning kohalike kalandusressursside ja merendustegevuse juhtimine.

Algatusrühma koostöötegevused meetme (EMKF meede 3.4) toetust anti kalanduse algatusrühmale koostööprojektide elluviimiseks, koostööprojektid võisid olla riigisisesed või piiriülesed.

Algatusrühma jooksvaid kulusid ja arengustrateegia elavdamisega seotud kulusid toetati EMKF meetme 3.2. „Kohaliku algatusrühma toetus” vahenditest.

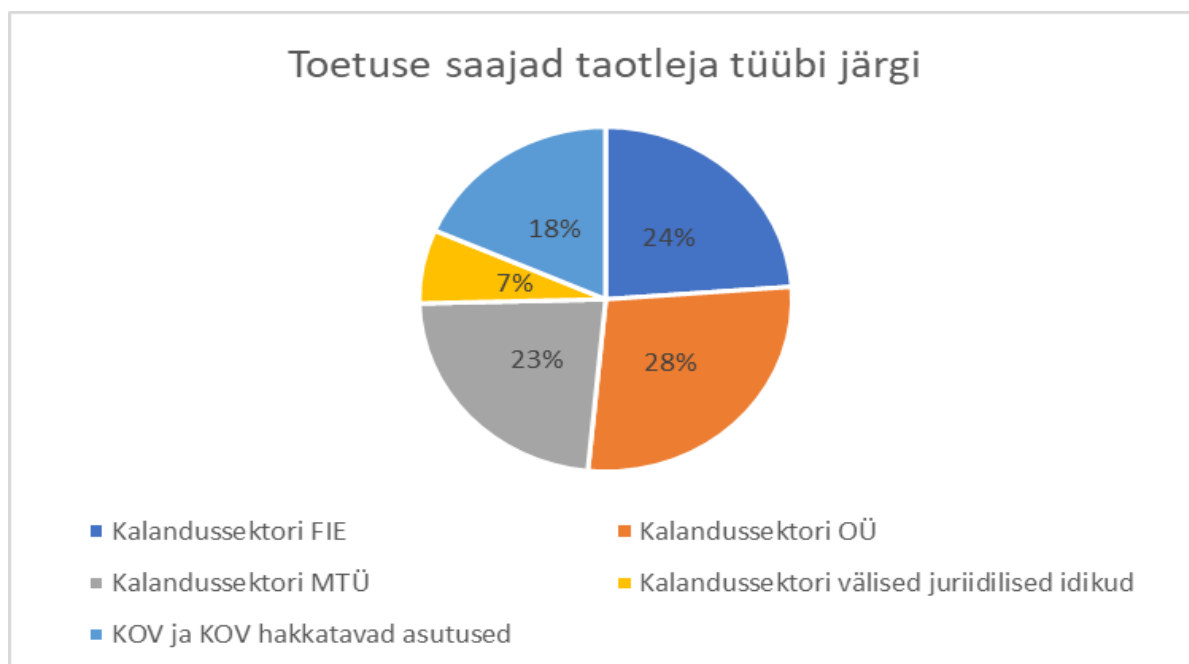
MTÜ Saarte Kalandus EMKF meetmete 3.2., 3.3 ja 3.4 kogu eelarve perioodiks 2014-2020+ oli 4 577 316 €, millest 733 053 € oli tegevuskulude eelarve (allikas PRIA).

EMKF perioodil 2014-2020+ esitati kokku 196 projektitoetuse taotlust ja rahastuse said neist 128 ehk 65 %.

Tabel 5. Esitatud ja toetatud projektide arv perioodil 2016-2022 (allikas: PRIA)

Tegevussuund	Esitatud projektide arv	Toetust saanud projektide arv
Väärindamine	29	25
Mitmekesistamine	67	42
Kalasadamate uuendamine	22	12
Koelmualade taastamine	6	4
Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi toetamine, sh merekultuuri toetamine	72	45
Kokku	196	128

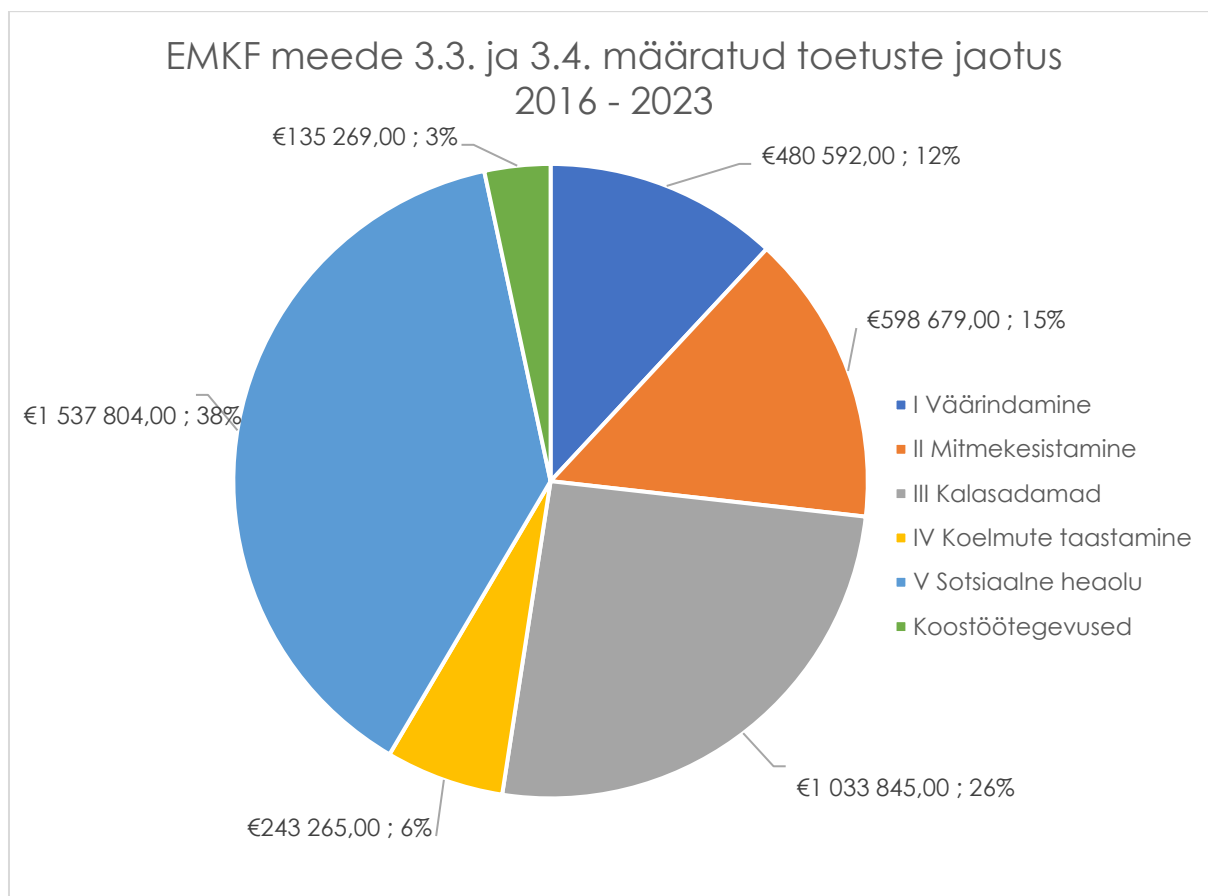
Peamisteks taotlejateks on olnud kalandussektori mikroettevõtjad, KOV ja selle hallatavad asutused, kalandussektori MTÜ-d ja vähesel määral ka kalandussektori välised ettevõtjad ja MTÜ-d. Täpsem ülevaade on leitav allolevalt jooniselt:

Joonis 16: EMKF meetme 3.3. toetuse saajad 2016 - 2023 taotleja tüübi järgi (allikas: PRIA)

6.3.2. Toetuse jaotus

EMKF-i meetmete toetus on olnud Saare maakonna kalanduspiirkonna jätkusuutliku arendamise tagamiseks väga vajalik. Seisuga 16.02.2024. a on välja makstud toetust rahastusperioodil 2016-2022 EMKF meetmest 3.3. kogusummas 3 641 821 € (toetust määrati summas 3 909 605 €). Üks projekt on eelnimetatud seisuga pooleli ja katkestatud on EMKF perioodi vältel viis projekti. Järgmiselt jooniselt on näha määratud toetusesummade jaotus tegevussuundade lõikes.

Joonis 17: EMKF meetme 3.3. ja 3.4.määratud toetuse summad 2016-2023 (allikas: PRIA)

Kõige suurem osa toetusest summas 1 531 409 € maksti välja sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamiseks. Kalasadamate uuendamiseks maksti toetust 992 805 €, kaluri tegevuste mitmekesistamiseks 525 908 € (16.02.2024. a seisuga on üks projekt summas 59 885 € veel pooleli), väärindamise ja töötlemise edendamiseks 347 130 € ja koelmute taastamiseks on PRIA poolt välja makstud 229 149 €.

Koostöömeetmest (EMKF meede 3.4 “Algatusrühma koostöötegevused”) on ellu viidud 11 koostööprojekti väljamakstud toetuse summas 126 729 € (määratud toetuse summa 135 269 €).

Täpsem ülevaade eelmise strateegiaperioodi tegevussuundade eesmärkide täitmisest on ära toodud strateegia lisa nr 5 „Hinnang perioodi 2016-2020 + tegevussuundade eesmärkide saavutamisele“

6.4. Taotlusvoorude korraldamine

Projektide kirjutamise ja koostamise osas toimub taotlejate individuaalne eelnõustamine MTÜ Saarte Kalandus bürooruumis (soovitavalt eelnevalt kokkulepitud ajal) vajadusel on õigus kaasata valdkonna eksperte.

Taotlusvoore korraldatakse üks kuni kaks korda aastas (vajadusel ka rohkem), taotlusvoorude toimumise aja ja tegevussuundade eelarve kinnitab MTÜ üldkoosolek. Taotlusvooru avamisest teavitatakse avalikkust kohaliku ajalehe vahendusel vähemalt 20 tööpäeva enne taotlusvooru avamist. Täpsem teave iga avatava taotlusvooru kohta on leitav ka ühingu kodulehelt. www.saartekaladus.ee ja saadetakse ka e- kirja vahendusel ühingu liikmelisti.

Teavituses antakse infot:

- projektitoetuse taotluste vastuvõtmise alustamisest, avatava vooru tegevussuundadest ja tegevussuundade eelarvest;
- projektitaotluste vastuvõtmise algus- ja lõpptähtaegadest ning edastatakse vajalikud kontaktid lisainformatsiooni saamiseks;
- projektide paremusjärjestuse moodustamise korrast ja hindamiskriteeriumitest viitega ühingu veebilehele.

Kohalik tegevusrühm korraldab enne projektitoetuse taotluste vastuvõtmise tähtaja algust ka piirkondliku teabepäeva, teavitades sellest avalikkust kohaliku ajalehe vahendusel, (teade saadetakse ka e- kirja vahendusel ühingu liikmelisti), kus tutvustatakse projektitoetuse taotlemise võimalusi, sealhulgas toetatavaid tegevusi, toetuse saamise nõudeid ning toetuse taotlemise tingimusi ja korda.

Kõigi taotlusvoorude projektitoetuse taotluste esitamine, tehniline kontroll ja kõik hindamisega ning muud taotluste menetlemisega seotud tegevused viiakse läbi [PRIA iseteeninduskeskkonnas](http://www.pria.ee) (e-PRIA) vastavalt tegevusrühma poolt väljakuulutatud taotluste vastuvõtuajale ja PRIA poolt väljatöötatud e-PRIA kasutusjuhendile jm nõuetele, mis on leitavad www.saartekalandus.ee. Vajadusel aitab ühingu tegevmeeskond taotlejat taotluse ja maksetaotluse sisestamisel.

Täpsemalt on kirjeldatud taotlusvoorude toimumist, projektide hindamist jm sellega seonduvat „MTÜ Saarte Kalandus projektitoetuse taotluste menetlemise ja hindamise korras,“ mille võtab vastu ühingu üldkoosolek ning, mis on kättesaadav ühingu kodulehel www.saartekalandus.ee.

6.5. Kommunikatsiooniplaan

MTÜ Saarte Kalanduse kommunikatsiooniplaan koosneb teavitustegevusest ja tagasiside kogumiseks vajalike kanalite kirjeldusest (joonis 15).

Kommunikatsiooniplaani elluviimise ja teavitustegevusega tegelevad ühingu palgised töötajad, tegevjuht ja referent. Teavitustegevus on pidev protsess, mis toimub kogu strateegia perioodi jooksul. Kommunikatsiooniplaani täitmise eest vastutab ühingu juhatus.

Joonis 18: Kommunikatsiooniplaan

6.6. Projektide seire ja strateegia tulemuslikkuse hindamine

MTÜ Saarte Kalandus strateegia seiret ja hindamist korraldatakse järgmiselt:

- Taotlusi ja nendes kajastatud indikaatoreid seiratakse jooksvalt. Ühingu tegevjuht annab iga aastastelt juhatusele ja üldkoosolekule ülevaate rahaliste vahendite kasutamisest ja peamiste strateegianäitajate seisust (aluseks on PRIAlt rahastuse saanud taotluste teave ja kohapealne seire);
- Kaks korda strateegia elluviimise perioodi jooksul tehakse põhjalikum seire juba ellu viidud projektide tegelike tulemuste ja väljundite hindamiseks. Strateegia seiret korraldab MTÜ Saarte Kalandus juhatus ja tegevusi viivad ellu ühingu palgalised

töötajad. Alandmetena kasutatakse eelarve täituvust, projektide elluviimise edenemist ja projektide panust strateegia tegevussuundade eesmärkide saavutamisse, tuginedes taotlustes toodud teabele. Strateegia seire on pidev, aruandlusperioodi pikkuseks on üks aasta. Seirearuanne esitatakse MTÜ Saarte Kalandus juhatusel ja üldkoosolekule. Seirearuandest lähtuvalt valmistatakse ette iga- aastased tegevussuundade eelarved ning täpsustatakse vajadusel tegevussuundadele eraldatud eelarvevahendite protsente. Iga-aastane seirearuanne peab sisaldama infot vähemalt strateegia elluviimise sisulise edenemise kohta tegevussuundade lõikes.

Vajadust strateegia uuendamise ja muutmise järgi hinnatakse iga- aastaselt üldkoosolekul lähtuvalt strateegia seire tulemustest. Strateegia hindamist korraldab MTÜ Saarte Kalandus juhatus, elluviijateks on büroo töötajad ja/või välishindaja. Alandmetena kasutatakse seirearuandeid ja elluviidud projektide tulemusi ning mõjusid.

Strateegia hindamist viiakse läbi kahel korral strateegia perioodi jooksul. Esimene kord 2027. a ja teine kord rahastusperioodi lõpus. Hindamisaruanded esitatakse MTÜ Saarte Kalandus üldkoosolekule ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile.

Saare maakonna kalanduspiirkonna toetust saanud projektide seire ja kalanduspiirkonna strateegia hindamiseks kogutakse järgmised andmed:

Tulemusnäitajad

- loodud ja säilitatud töökohtade arv (alusandmed: projektides esitatud andmed, taotlejate küsitlus);
- koolitustel osalenute arv sh. meeste ja naiste osakaal (alusandmed: projektides esitatud andmed, taotlejate küsitlus);
- üritustel osalejate arv (alusandmed: taotlejate küsitlus);
- kasutusele võetud taastuenergia tootmisüksuste arv ja tootmisvõimsus (kW) (alusandmed: projektides esitatud andmed, taotlejate küsitlus);
- looduskeskkonna tingimuste parendamise näitajad: korrastatud veekogu/ rannaala jms pindala (m²); kogutud prügi kogus (kg) (alusandmed: projektides esitatud andmed, taotlejate küsitlus);

Väljundnäitajad

- läbiviidud taotlusvoorude arv – (alusandmed: MTÜ Saarte Kalandus);
- toetust saanud projektide arv tegevussuundade lõikes (alusandmed: MTÜ Saarte Kalandus, PRIA);
- toetuse saajate arv (alusandmed: MTÜ Saarte Kalandus, PRIA);
- teostatud investeeringumahud kokku (€) (alusandmed: MTÜ Saarte Kalandus, PRIA);

- teostatud investeeringumahud (€) tegevussuundade lõikes (alusandmed: MTÜ Saarte Kalandus, PRIA);
- innovaatilise väljundi ja nutikamate lahenduste elemendiga projektide arv (alusandmed: projektides esitatud andmed);
- keskkonnaseisundi parendamisele suunatud projektide arv (alusandmed: projektides esitatud andmed).

Andmete kogumine ja analüüs on järjepidev protsess.

Tegevmeeskond (büroo töötajad) teostab projektide seiret ka läbi paikvaatluste ja projekti elluviimisega seotud dokumentatsiooni kontrollimise. Toetust saanud taotlejal on projektide seire osas kohustus teha koostööd tegevusrühma esindajaga. Kõik tegevused toimuvad projektitoetuse taotlejaga eelneval kokkuleppel. Tegevmeeskonnal ja seiret läbiviival eksperdil on kohustus tagada isikuandmete, ärisaladuste jms kaitse.

MTÜ Saarte Kalandus tegevmeeskond esitab iga-aastaselt ühingu juhatusesele ja üldkoosolekule ülevaate projektide seire andmetest. Vajadust strateegia muutmiseks hindab ühingu juhatus vastavalt seire ja hindamiste tulemustele ning valmistab üldkoosolekule ette põhjendatud ettepaneku strateegia muutmiseks.

6.7. Strateegia muutmine

Seire tulemusena annab MTÜ juhatus igal aastal üldkoosolekule aru projektide tulemuslikkusest ja mõjust. Selle analüüsi tulemusena teeb juhatus üldkoosolekule ettepanekuid strateegia muutmiseks. Ettepaneku juhatusesele strateegia muutmiseks võib teha iga MTÜ liige. Kaks korda strateegia perioodi jooksul tehakse suuremad vahekokkuvõtted ja hindamised strateegia tulemuslikkusest, mis annab ülevaate vajadusest strateegiat muuta, täiendada või kohaldada hetkeoludega vastavaks. Üldkoosoleku heakskiidu saanud muudetud strateegia esitab tegevusrühm PRIA e-teenuse keskkonna kaudu, näidates ära tehtud muudatuse ja selle põhjenduse koos kõikide määruses nõutud dokumentidega.

7. Rahastamiskava

Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi rakenduskava 2021–2027 meetme määruse „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus alusel on Saaremaa kalanduspiirkonna projektitoetusteks ettenähtud eelarvevahendite piirmäär 3 538 977,22 € ja kohaliku tegevusrühma toetuseks ettenähtud eelarvevahendite piirmäär 707 795,44 €.

7.1. Tegevussuundade eelarve

Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia tegevussuundade vahelise eelarve jaotamisel on lähtunud eelmiste perioodide kogemustest ja strateegia koostamise käigus kogutud informatsioonist. MTÜ Saarte Kalandus rahastamiskava hõlmab kuute tegevussuunda.

- Vee-elusressursside väärindamine ja otseturustamine on jätkuvalt piirkonnale oluline valdkond kuna piirkonna rannakalurite sissetulekud vajavad tõstmist, väärindamise ja otseturustamisega seotud vahendite, seadmete, teadmiste ja oskuste parendamine aitab kaasa lisa-sissetulekute saamisele ja suurendab konkurentsivõimet kalandustoodete turul.
- Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamise tegevussuunast toetatakse ainult strateegia sadamate nimistusse kantud kalasadamates tehtavaid investeeringuid. Jätkusuutlik kalasadam peab olema suuteline end ise ära majandama, seepärast on oluline toetada investeeringuid tegevustesse, mis sellele kaasa aitavad.
- Jätkuvalt on olulisel kohal kaluri tegevuste mitmekesistamine. Ainult kalapüügist elatuvate kalurite hulk on kalanduspiirkonnas väga väike. See tähendab, et lisaks kalapüügile vajatakse aastaringsete sissetulekute kindlustamiseks lisategevusalasid, tagamaks selle, et kalur ei lahkuks oma elukohast ning jääks seotuks kalandusega.
- Looduskeskkonna tingimuste parendamine on olnud olulisel kohal ka eelmisel rahastusperioodil, mil investeeriti koelmute parendamisse ja kalavarude jätkusuutlikkuse tagamiseks 229 149 €. Saaremaa ranna- ja kalanduskogukondadele on väga oluline stabiilse ja jätkusuutliku kalavaru olemasolu ja tegevussuunda panustamine on keskkonnatingimuste parendamise seisukohalt väga oluline.
- Kalanduse- ja merenduse kultuuripärandi edendamise tegevussuund keskendub eelkõige kalanduse ja merenduse valdkonna populariseerimisele, toetab ranna- ja kalanduskogukondade identiteedi tugevdamist ning kalandus- ja merendustraditsioonide edendamist ja säilitamist.

- Täiesti uue tegevussuunana on juurde tulnud kalurite teadmiste ja oskuste edendamine, mis on kalanduspiirkonna jätkusuutliku tegevuse tagamiseks väga oluline kuna haritud, uuendusmeelne ja ettevõtlik kalurikond on selleks võtmesõnaks, et rannakalanduse traditsioonid piirkonnas ei hääbuks.

Allolevas tabelis on ära toodud rahaliste vahendite jaotus kohaliku arengu strateegia tegevussuundade lõikes (protsent kogueelarvest ja eelarve summa).

Tabel 6. Rahaliste vahendite jaotus strateegia tegevussuundade lõikes

Tegevussuund	Eelarve proportsioon %	Eelarve suurus €
Vee-elusressursside väärindamine ja otseturustamine	10%	353 897,72
Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine	20%	707 795,44
Majandustegevuse mitmekesistamine	10%	353 897,72
Looduskeskkonna tingimuste parendamine	10%	353 897,72
Kalanduse- ja merenduse kultuuripärandi edendamine kalanduspiirkonnas	40%	1 415 590,89
Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine	10%	353 897,72

7.1.1. Tegevussuundade eelarve muudatus 2024

Strateegia rahastamiskava muudatusettepanek puudutab strateegia 7. punkti „Rahastamiskava“ I „Vee-elusressursside väärindamise ja otseturustamise“ tegevussuuna ja IV „Looduskeskkonna tingimuste parendamise“ ning VI „Kalurite teadmiste ja oskuste edendamise“ tegevussuuna vahelisi eelarvemuudatusi.

Rahastamiskava IV ja VI tegevussuuna eelarvest eraldatakse I tegevussuunda 10% (kokku 70 779,54 €).

Tabel 7. Rahaliste vahendite jaotus strateegia tegevussuundade lõikes 2024

Tegevussuund	Eelarve proportsioon %	Eelarve suurus €
Vee-elusressursside väärindamine ja otseturustamine	12%	424 677,27

Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine	20%	707 795,44
Majandustegevuse mitmekesistamine	10%	353 897,72
Looduskeskkonna tingimuste parendamine	9%	318 507,95
Kalanduse- ja merenduse kultuuripärandi edendamine kalanduspiirkonnas	40%	1 415 590,89
Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine	9%	318 507,95

Kasutatud allikad

- Statistikaameti piirkondlik statistika:
<https://juhtimislaudad.stat.ee/et/piirkondlik-statistika-3/saare-maakond-68>
- Saare maakonna arengustrateegia 2019 – 2030:
<https://www.riigiteataja.ee/aktivilisa/4050/1201/9080/Arengustrat.pdf>
- Saare maakonna arengustrateegia 2022- 2035:
https://www.riigiteataja.ee/aktivilisa/4051/0202/3051/Lisa1_arengustrateegia2022.pdf
- Saaremaa rahvastik ja rahvastikuprognos 2022-2052:
<https://www.saaremaavald.ee/documents/17113760/31485073/Saaremaa+rahvastik+ja+rahvastikuprognos+2022%E2%80%932052.pdf/3ee0b626-de77-465d-ba78-8a1ecc676496>
- Saaremaa valla Tugiteenuste osakond
- Statistikaameti palgarakendus: <https://palgad.stat.ee/>
- Ettevõtluse statistika: <https://www.emta.ee/ariklient/amet-uudised-ja-kontakt/uudised-pressiinfo-statistika/statistika-ja-avaandmed#ettevotluse-statistika-uldinfo>
- Arenguseire keskus. Tööturg 2035. Tööturu tulevikusuunad ja -stsenaariumid:
<https://arenguseire.ee/raportid/tooturg-2035-tooturu-tulevikusuunad-ja-stsenaariumid/>
- Statistikaamet. Ukrainlased Eesti tööturul: <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/kiirstatistika/ukrainlased-eesti-tooturul>
- Saare maakonna ettevõtjate rahulolu uuring 2019:
<https://www.saaremaavald.ee/documents/17113760/31485073/Saare+maakonna+ettev%C3%B5tjate+rahulolu+uuring+%282019%29.pdf/562b5641-88c4-4b60-89da-fda330ae32ab>
- Saare maakonna ettevõtluskeskkond ja selle arendamisvõimaluste analüüs, 2019:
<https://www.saaremaavald.ee/documents/17113760/31485073/Saare+maakonna+ettev%C3%B5tluskeskkond+ja+selle+arendamisv%C3%B5imaluste+anal%C3%BC%C3%BCs+%282019%29.pdf/67dbdd8a-5f85-463d-a97f-c2317eb81fb4>
- Regionaal- ja Põllumajandusministeerim. Mereala planeering:
<https://www.agri.ee/regionaalareng-planeeringud/ruumiline-planeerimine/mereala-planeering>
- Eesti mereala keskkonnaseisund, 2018: <https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/12/Eesti-mereala-keskkonnaseisundi-hindamise-aruanne.pdf>
- Saare maakonnaplaneering 2030+: https://maakonnaplaneering.ee/wp-content/uploads/2021/10/1_Saare_Seletuskiri.pdf
- Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Püügistatistika:
<https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/kutseline-kalapuuk/puugistatistika>
- TÜ Eesti Mereinstituut. Püügikoormuse kohandamine hea keskkonnaseisundi tingimustele, 2020: <https://www.saartekalandus.ee/wp->

[content/uploads/2023/12/Projekti-Puugikoormuste-kohandamine-
lopparuanne.pdf](#)

- Vesiviljelus Eesti merealal. Alusandmed ja uuringud, 2020: <https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/12/Vesiviljelus-Eesti-merealal.pdf>
- Loomus.ee: Joonas Plaan, Avamere kalakasvatuste võimalik keskkonnamõju, 2023: <https://loomus.ee/loe-joonas-plaani-ettekande-avamere-kalakasvatuste-voimalik-keskkonnamoju-uleskirjutus/>
- Kliimaministeerium. Kalandus: <https://kliimaministeerium.ee/kalandus>
- Kliimaministeerium. Kalanduse uuringud ja aruanded: <https://kliimaministeerium.ee/elurikkus-keskkonnakaitse/kalandus/uuringud-ja-aruanded>
- Eesti kalandussektori kohta andmete kogumise riikliku töökava täitmine 2022-2024 aastal: <https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2024/03/Eesti-kalandussektori-kohta-andmete-kogumise-riikliku-tookava-taitmine-2022-2024-aastal-Keskkonnaministeerium-2022.pdf>
- Eesti kalandussektori riikliku töökava täitmine 2022.- 2024. aastal. Osa: lõhe ja meriforell: <https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2024/03/Eesti-kalandussektori-riikliku-tookava-taitmine-2022.-2024.-aastal.pdf>
- Rootsi Põllumajandusteaduste Ülikool. Rebeka Svensson, Development of northern pike (Esox lucius) populations in the Baltic Sea, and potential effects of grey seal (Halichoerus grypus) predation, 2021: https://stud.epsilon.slu.se/16455/1/svensson_r_210215.pdf
- Baltic Sea Fisheries: Kormoranide ja hüljeste mõju Läänemere väikekalapütügile: Üleskutse Euroopa Liidu ja riiklike otsustajate koheseks tegutsemiseks, 2021: <https://balticfisheries.com/wp-content/uploads/2021/06/EE-meediabulletaan-Final-seminar-Baltic-FLAGs-26.5.2021.pdf>
- Soome, Renew Europe Group: The impacts of seals and cormorants experienced by Baltic Sea commercial fishers, 2019: https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/544854/luke_luobio_77_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwAR2cHrHn1ONAWu_p96PRGRVkdE6Ys_k_5dz9P6nTaV6ECfEaCCRfuQL6CPg
- Regionaal- ja Põllumajandusministeerium: Põllumajanduse, kalanduse, maaelu ja toiduainetetööstuse ülevaade 2022: https://www.agri.ee/maaelu-pollumajandus-toiduturg/pollumajandus-ja-toiduturg/ulevaated-ja-statistika?view_instance=0¤t_page=1
- Põllumajanduse- ja Toiduamet. [Teavitatud ja tegevusloaga toidu/ toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete käitlejate otsing](#)
- Ettevõtete majandusaasta aruanded ja www.teatmik.ee seireandmed
- Ettevõtete kodulehed
- Eesti Konjunkturiinstituut: Kala ja kalatoodete tarbimine, 2022: <https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/08/Kala-ja-kalatoodete-tarbimine.pdf>
- Riigiteataja: Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/119102023013>

- Euroopa Sotsiaalfond 2021- 2027:
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/et/sheet/53/euroopa-sotsiaalfond>
- Regionaalpoliitika programm 2022-2025: https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/10/Regionaalpoliitika-programm-2022-2025_0.pdf
- Ettevõtluskeskkonna programm 2023 – 2026:
<https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/10/Ettevotluskeskkonna-programm-2023-2026.pdf>
- Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030:
<https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/10/poka-2030-taistekst.pdf>
- Euroopa Merendus, Kalandus ja Vesiviljelusfond - Eesti
- Rakenduskava 2021-2027: <https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/10/emkvf-2021-rakenduskava-2022-12-08.pdf>
- Üleriigiline planeering eesti 2030+: https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/10/uleriigiline-planeering_2030.pdf
- Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027, EESTI:
<https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/12/Uhtekuuluvuspoliitika-fondide-rakenduskava-perioodiks-2021-2027.pdf>
- Euroopa Liidu Läänemere piirkonna strateegia ja makropiirkondade osa tulevases ühtekuuluvuspoliitikas:
<https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:351E:0001:0008:ET:PDF>
- Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021 – 2035:
<https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/10/Transpordi-ja-liikuvuse-arengukava-2021%E2%80%932035.pdf>
- Eesti digiühiskonna arengukava 2030: https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/10/Digiuhiskonnna-ARENGUKAVA_13.12.2021.pdf
- Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030:
<https://www.saartekalandus.ee/wp-content/uploads/2023/10/Kliimamuutustega-kohanemise-arengukava-aastani-2030.pdf>
- Saare maakonna arengustrateegia 2022 – 2035:
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4051/0202/3051/Lisa1_arengustrateegia2022.pdf
- Saare maakonna kestliku turismi arengustrateegia 2022 – 2030:
<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4040/5202/2015/strateegia.pdf>
- Muhu valla arengukava 2019 – 2030:
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4280/9202/2023/MuhuVVK_15082019_m36_lisa1.pdf
- Ruhnu valla arengukava 2020 – 2030:
<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4271/1202/0023/arengukava.pdf>
- Saaremaa valla ettevõtluskeskkonna ja innovatsiooni arengukava 2020 – 2030:
<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4050/2202/0035/Lisa.pdf>
- Saaremaa valla kogukondliku tegevuse arengukava 2021 – 2030:
<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4081/0202/1013/kogukondliku%20tegevuse%20ak.pdf>

- Saaremaa valla kultuuri arengukava 2020 – 2030:
<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4060/3202/0074/Kultuuri%20arengukava.pdf>
- Saaremaa valla sadamate arengukava 2021- 2030:
<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4030/9202/1011/sadamate%20ak.pdf>

LISA 1. Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia 2021–2029 + koostamise tegevuskava

Kaasamisprotsessis osalejad/ sisendi andjad – ühingu liikmed, ühingu väliste organisatsioonide esindajad, teised kohaliku kogukonna esindajad (avalikud koosolekud, arutelud, seminarid jms).

Töörühm – tegevmeeskond (2 töötajat), juhatus (7-9 liiget ja 5-7 liiget) (protsessi vältel saadud ideede kogumine, süstematiseerimine ja prioritseerimine).

Juhtrühm – tegevmeeskond (organisatoorsed tegevused, strateegia kokku kirjutamine).

Ühingu väline konsultant – (võimalikele puudustele, vastuoludele/ ebakõladele viitamine, teksti redigeerimine) – OÜ Cumulus Consulting

Ajaskaala	Tegevused
	<p>I Ettevalmistav periood (strateegia koostamise koolitustel osalemine, alusandmete ja sisendite kogumine).</p> <p><i>Arengustrateegia koostamise ja kaasamisprotsessi algatamine, sisendite kogumine, avalikud koosolekud/arutelud/ seminarid/ strateegia koostamise koolitusel osalemine. Erinevate osapoolte visioon, eesmärgid, strateegilised valikud, tegevussuunad, ideede korje jms.</i></p> <p>21.05.2021. a uue eelarveperioodi strateegia avalik arutelukoosolek Nasva klubis (EMK(V)F prioriteetidid 2021 – 2027, hinnang organisatsiooni hetkeolukorrale, SWOT analüüs 2014 ja 2021, mis on muutunud?</p> <p>09.07.2021. a seminar- ümarlaud „Eesti Rannakalanduse hetkeseis ja tulevikuvaade“ (Teema „Ülevaade Eesti s.h. Saaremaa, Hiiumaa, Liivi-Lahe rannikumere kalavarude hetkeolukorrast (ohud, millised on võimalused kalavarude olukorra parendamiseks, milline on prognoositav tulevik kui lähiajal midagi ette ei võeta jms). Markus Vetemaa.</p> <p>Teema „Ülevaade Eesti rannikuvetes elunevatest hallhüljestest (hallhüljeste olukord, millised oleksid võimalikud meetmed hallhülge arvukuse normipiires hoidmiseks jms). Mart Jüssi.</p> <p>Teema “Ülevaade sellest, millised võiksid olla võimalikud riigi poolsed, reaalselt elluviidavad lahendused hallhüljeste ja kormoranide poolt tekitatud kahjude vähendamiseks, rannakaluritele antavad saamata jäänud tulu hüvitamise võimalused vms tekkinud olukorda leevendada võivad riigipoolsed meetmed.“ Tarvo Roose. Arutelu ja edasise tegevusplaani formuleerimine.</p>

<p>Mai 2021 – aprill 2022</p>	<p>16.-17.08.2021 - algatusrühmade seminar Lääne-Virumaal. EMKVF 2021–2027 strateegiale esitatavad nõuded, hindamine, sisu ja ajakava strateegiate koostamiseks.</p> <p>6. – 7.10.2021. a osalemine koolitusel „Strateegia koostamine uueks eelarveperioodiks kalanduspiirkondade vaates“ Civitta</p> <p>1.-2. 12.2021 - algatusrühmade seminar Haapsalus. EMKVF rakenduskava, määruse ettevalmistamine ja strateegiad.</p> <p>2. 02.2022. a arenguvajaduse küsimustik edastamine ühingu liikmetele. Paluti vastata kolmele küsimusele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Milliste tegevustega jätkamist peate esmatähtsaks ja millised tegevused võiks lõpetada? 2. Milliseid uusi tegevusi võiks kavandada? 3. Kas võiks midagi muuta Saarte Kalanduse töökorralduses? <p>Laekus neli ettepanekut/ arvamust.</p> <p>11.02.2022. a uue eelarveperioodi strateegia avalik arutelukoosolek Nasva klubis – kaasamisprotsessis osalejad, töörühm, juhtrühm, OÜ Cumulus Consulting esindaja (sisendite saamine/ kogumine erinevatelt huvigruppidele (ühingu sisesed ja välised). Erinevate huvigruppide esindajate ettepanekute/ visioonide ärakuulamine.</p> <p>6.04.2022. a käsunduslepingu sõlmimine Cumulus Consulting OÜ tegevjuhi Jaan Urmiga (ühingu väline konsultant).</p>
<p>Ajaskaala</p>	<p>Tegevused</p>
	<p>II Alusandmete, saadud sisendite ja hetkeolukorra analüüs, strateegia peatükkide struktuuri loomine ja strateegia peatükkide kirjutamine.</p> <p>6. 04.2022. a strateegia töörühma koosolek- (juhtrühm, töörühm, OÜ Cumulus Consulting esindaja. Protsessi vältel saadud ideede/ sisendite süstematiseerimine ja prioritseerimine. Strateegia üldise struktuuri paikapanek (ÜSM art 32 p a-f, art 33 p b). Statistiliste andmete kaasajastamine, visiooni ja eesmärkide ülevaatamine. Kalandussektori kirjeldus/ üldine iseloomustus, kalapüük, kalavarude olukord, tööhõive ja elatusvõimalused rannakalanduses, kalalaevastik, sadamad ja lossimiskohad, kala töötlemine ja otseturustamine. Piirkonna SWOT</p>

	<p>analüüsi täiendamine. Defineeritakse piirkonna tugevused ja nõrkused ning võimalused ja ohud. Strateegiliste eesmärkide ja tegevuskava, tegevussuundade jms sellega seonduva kirjeldamine. Majandusliku, sotsiaalmajandusliku, looduskeskkonna, regionaalse arengu ja sotsiaalkultuuriliste tegurite analüüs, mis ühtlasi on aluseks eesmärkide püstitamisele ning mõõdikute määramisele.</p> <p>22.04.2022. a üldkoosolekul arengustrateegia tegevuskava heakskiitmine ja strateegia tööversiooni olemasolevate peatükkide tutvustamine.</p> <p>17.06.2022. a – strateegia tööversioon saadeti ülevaatamiseks Cumulus Consulting OÜle.</p>
Ajaskaala	Tegevused
Aprill 2022 – detsember 2023	<p>III Strateegia tööversioonide tutvustamine avalikel kaasamiskoosolekutel, huvigruppide täiendustepanekute ja sisendit saamine.</p> <p>21.07.2022. a – strateegia tööversiooni olemasolevate peatükkide esimene avalik väljapanek kodulehel ettepanekute ja täienduste esitamiseks.</p> <p>3.11.2022. a - strateegia tööversiooni olemasolevate peatükkide teine avalik väljapanek kodulehel ettepanekute ja täienduste esitamiseks.</p> <p>18.11.2022. a üldkoosolekul arengustrateegia olemasolevate peatükkide tutvustamine.</p> <p>21.11.2022. a küsimustik sadamapidajatele arenguvajaduste kaardistamiseks. Tagasisidet anti kaheksa sadama osas.</p> <p>27.03.2023. a - strateegia tööversiooni olemasolevate peatükkide kolmas avalik väljapanek kodulehel ettepanekute ja täienduste esitamiseks.</p> <p>16.05.2023. a küsimustik sadamapidajatele (palusime sadamapidajatel täita küsimustiku sadama lossimiste, planeeritavate investeeringute, nende orienteeruva maksumuse ja juba tehtud investeeringute kirjelduse kohta. Tagasisidet saime kaheksa sadama osas).</p> <p>19.05.2023. a arengustrateegia kaasamiskoosolek – tegevussuundade ja toetuse määrade tutvustamine.</p> <p>15.06.2023. a arengustrateegia kaasamiskoosolek – ettepanekud strateegiasse lisatavate sadamate osas, Saaremaa rannakalanduse hetkeseis.</p> <p>29.08.2023. a - strateegia tööversiooni neljas avalik väljapanek kodulehel ettepanekute ja täienduste esitamiseks.</p>

	<p>27.10.2023 – strateegia tööversiooni viies avalik väljapanek kodulehel ettepanekute ja täienduste esitamiseks.</p> <p>17.11.2023. a arengustrateegia kaasamiskoosolek, kus tutvustati määrust „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ ja Saaremaa kalanduspiirkonna uue arengustrateegia tööversiooni samuti tutvustati MTÜ Saarte Kalandus arengustrateegiasse lisatavate sadamate nimekirja.</p> <p>6.12.2023. a juhatuse koosolek MTÜ Saarte Kalandus uue rahastusperioodi 2024 – 2027+ rahastamiskava arutelu.</p>
Ajaskaala	Tegevused
Detsember 2023 – veebruar 2024	<p>IV Strateegia tööversiooni redigeerimine, strateegia lisade ja töökordade koostamine, strateegia lõppversiooni väljapanek ühingu kodulehele ja selle kinnitamine üldkoosolekul. Strateegia esitamine PRIAsse</p> <p>2. 01.2024. a strateegia tööversiooni saatmine Cumulus Consulting OÜle redigeerimisele.</p> <p>1.02.2024. a strateegia lõppversiooni avalik väljapanek ühingu kodulehel.</p> <p>16.02.2024. a strateegia avalik arutelu ja kinnitamine üldkoosolekul.</p> <p>Strateegia esitamine PRIAsse (hiljemalt 20. tööpäeva jooksul peale strateegia kinnitamist üldkoosolekul).</p>

LISA 2. Strateegia koostamises osalenud organisatsioonid

Nr	Osaleja	Sektor	Osalemisviis
1	FIE Tiit Kelder	Kalandussektor	Koosolek 21.05.2021, Seminar- ümarlaud 09.07. 2021, koosolek 11. 02.2022, koosolek 19.05.2023
2	Vesikiil OÜ	Kalandussektor	Koosolek 21.05.2021
3	FIE Toivo Pära	Kalandussektor	Koosolek 21.05.2021, Seminar- ümarlaud 09.07. 2021, koosolek 17.11.2023
4	FIE Arvo Kullapere	Kalandussektor	Koosolek 21.05.2021, koosolek 11. 02.2022, koosolek 17. 11.2023
5	Talmer OÜ	Kalandussektor	Koosolek 21.05.2021
6	FIE Tõnis Tasane	Kalandussektor	Koosolek 21.05.2021, koosolek 11. 02. 2022
7	AS Baltic Workboats	Muu sektor	Koosolek 21.05.2021
8	Saaremaa Vallavalitsus	KOV	Koosolek 21.05.2021, koosolek 11.02.2022, sisendi andmine 24.03. 2022, koosolek 15.06.2023
9	Keskkonnaamet	Avalik sektor	Seminar- ümarlaud 09 07. 2021
10	TÜ Eesti Mereinstituut	Avalik sektor	Seminar- ümarlaud 09.07. 2021, koosolek 11.02.2022
11	Aruheinamaa OÜ	Kalandussektor	Seminar- ümarlaud 09.07. 2021
12	Kalanduse teabekeskus	Avalik sektor	Seminar- ümarlaud 09.07. 2021
13	FIE Aivar Sõrm	Kalandussektor	Seminar- ümarlaud 09.07. 2021
14	FIE Jaan Ärmus	Kalandussektor	Seminar- ümarlaud 09.07. 2021, koosolek 11.02.2022
15	MTÜ Turja Kalastajate Selts	Kalandussektor	Seminar- ümarlaud 09.07. 2021, koosolek 11.02.2022, koosolek 11.02.2022
16	Sarman OÜ	Kalandussektor	Seminar- ümarlaud 09.07. 2021
17	Saare Fishexport OÜ	Kalandussektor	Seminar- ümarlaud 09.07. 2021

18	FIE Rein Kuusk	Kalandussektor	Seminar- ümarlaud 09.07.2021, koosolek 15.06.2023
19	Kaabeltau OÜ	Kalandussektor	Seminar- ümarlaud 09.07.2021, koosolek 11.02.2022
20	MTÜ PRO Mare	Muu sektor	Seminar- ümarlaud 09. 07. 2021
21	Cumulus Consulting OÜ	Muu sektor	Koosolek 11. 02.2022, koosolek 06.04.2022
22	Tihemetsa Kala OÜ	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022, koosolek 19.05.2023
23	FIE Aavo Lonks	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022, koosolek 11.02.2022, koosolek 15.06.2023, koosolek 17.11.2023
24	MTÜ Saaremaa Merispordi Selts	Muu sektor	Koosolek 11.02.2022, sisendi andmine 15.12.2023
25	FIE Riho Mägi	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022
26	FIE Vello Salong	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022, koosolek 11.02.2022, koosolek 15.06.2023
27	MTÜ Kaunispe Sadam	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022
28	TTÜ Kuressaare Kolledž	Avalik- õiguslik	Koosolek 11.02.2022
29	ELKA OÜ	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022, koosolek 19.05.2023
30	Sarman OÜ	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022
31	Õsel Fish OÜ	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022
32	Goldfish OÜ	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022
33	Gold Grupp OÜ		Koosolek 11.02.2022
34	AS Veere Sadam	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022
35	Pähkla Vähi- ja Kalakasvatus OÜ	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022
36	FIE Merika Laid	Muu sektor	Koosolek 06. 04. 2022, koosolek 17.11.2023
37	FIE Tambet Oll	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022
38	Nasva Rahvamaja	KOV hallatav	Koosolek 19.05.2023
39	TÜ Pärnu Kolledž	Avalik- õiguslik	Koosolek 11.02.2022

40	MKPAADIELEKTER OÜ	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022, koosolek 15.06.2023, koosolek 17.11.2023
41	Läätsa Kalatööstus AS	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022
42	FIE Merike Liiv	Muu sektor	Koosolek 11.02.2022
43	FIE Kaido Tiit	Kalandussektor	Koosolek 11.02.2022, koosolek 15.06.2023
44	Sörve Tarvas OÜ	Muu sektor	Koosolek 15.06.2023
45	Ula- Hansu Talu OÜ	Kalandussektor	Koosolek 15.06.2023
46	FIE Mati Sagor	Muu sektor	Koosolek 15.06.2023
47	Atla Kalur OÜ	Kalandussektor	Koosolek 15.06.2023
48	FIE Jaanis Prii	Muu sektor	Koosolek 15.06.2023
49	Longplix OÜ	Kalandussektor	Koosolek 17.11.2023
50	Rahnel OÜ	Kalandussektor	Koosolek 17.11.2023

LISA 3. Strateegia koostamise käigus läbi viidud küsitlused

1. Uue perioodi arenguvajadused, tegevused, ühingu töökorraldus

02.02.2022. a edastati ühingu liikmetele e-kirja listi vahendusel arenguvajaduste kaardistamise küsimustik, milles paluti vastata kolmele küsimusele. Tagasisidena laekus neli ettepanekut/arvamust. Veebruaris 2022. a oli ühingu liikmete arv 147 ehk vastamismäär oli 3%.

Küsitluse tulemused:

- Milliste tegevustega jätkamist peate esmatähtsaks ja millised tegevused võiks lõpetada?

Kindlasti peaks jätkuma esimene tegevussuund (väärindamine). Lastele/noortele suunatud tegevused peaksid jätkuma. Nn pehmete valdkondade toetuste puhul võiks MTÜ-de omaosaluse % olla väiksem, eriti eelpoolnimetatud lastele/noortele suunatud tegevuste puhul. Pehmed tegevused suhteliselt väikese mahuga? Ehk on Saarte Kalandusel võimalik tekitada sarnane süsteem mitmetele teistele toetajatele, kus on (nt 30 000 eur) ja sealt võivad kõik kalanduse ja rannaeluga seotud tegevuste toetuseks taotlema (jooksvalt või 2x aastas). Väikesed, lihtsad, odavad ideed, mis strateegia elluviimist toetavad, võiksid olla lihtsa menetlusviisiga ja hõlpsasti toetatavad. Ajaloolise püügiõiguse küsimus ja toetavate MTÜde % - nn karuteene selles osas, kus liikmeid rohkem. Suuremate projektide puhul võiks kaaluda 2-astmelist menetlust, kõigepealt põhimõtteline nõusolek ja edasi esitatakse põhiprojekt. Strateegias peaks olema oma nägemus konkreetsete investeeringute näitel. Toetused rannakalandust tutvustavatele tegevustele ja ka nt kirjandusväljaannetele.

- Milliseid uusi tegevusi võiks kavandada?

Sisse viia eraldi tegevussuund kalakasvatustele. Õpperadade/ loodusradade rajamise toetus MTÜ-dele (omaosalus max 10%). Kalandusturismi arendamine. Külustuskeskkonnale suunatud pehmed tegevused. Biosfääri programmialaga seotud tegevused. Toetada tegevusi, mis aitavad kaluril tegeleda puhtalt kalapüügiga, mitte ainult kõrvaltegevusalade toetamine.

- Kas võiks midagi muuta Saarte Kalanduse töökorralduses?

Ettepanek muuta hindamistulemuste kinnitamise 2/3 häälteenamuse nõuet üldkoosolekul, et elimineerida hindamistulemuste mittekinnitamist üldkoosoleku poolt.

2. Sadamapidajate küsimustik

21. 11. 2022. a saadeti sadamapidajatele e- kiri, milles paluti saata sadamate arenguvajaduste ülevaade. Tagasisidet anti kaheksa sadama osas.

16. 05. 2023. a saadeti e- kirja küsimustik sadamapidajatele (palusime sadamapidajatel täita küsimustiku sadama lossimiste, planeeritavate investeeringute, nende orienteeruva maksumuse ja juba tehtud investeeringute kirjelduse kohta. Tagasisidet saime kaheksa sadama osas).

Sadamapidajate seas läbi viidud arenguvajaduste kaardistamise küsitlusest tulid välja peamised investeeringuvajadused, milleks enim mainituna olid kala lossimiseks paremate tingimuste loomine, väikepaadi kaide ehitus ja renoveerimine, kalurite olmetingimuste parandamine (sadamahoonete ehitamine ja renoveerimine jms), muu sadama tegevuseks vajaliku infrastruktuuri väljaehitamine ja parendamine, kaitsemuulide väljaehitamine ja parendamine, faarvaatri puhastamine, keskkonnasäästlike (taastuenergia) lahenduste kasutusele võtmine, sadama virgestusala loomine, erinevate lisateenistust võimaldavate sadamateenuste spektri laiendamine kalasadamates. Küsitluse tulemuste analüüsist nähtus, et oluline on toetada investeeringuid, mis mitmekesistavad kalasadamates pakutavaid teenuseid, pakuvad kaluritele kala lossimise ja hoiustamise teenuseid ning võimaldab sadamates hoida kalapüügi-aluseid. Sadamapidajad peavad oluliseks ka investeeringuid, mis keskenduvad mere ja tööhutusele väikesadamates ja vähendavad ekstreemsetest ilmastikuoludest tulenevaid kahjustusi sadamataristule.

LISA 4. Strateegia sadamate nimistu

Sadam	Nasva jõesadam
Asukoht	Saare maakond, Saaremaa vald, Nasva alevik, Ülejõe tn 4, 93872, katastriüksuse tunnus 34804:001:0082,34804:001:0081 Sadamaregistri link: https://www.sadamaregister.ee/sadam/2200
Kaide äärne sügavus	1,1 – 1,3
Akvatooriumi suurus	6000 m ²
Sadama territooriumi suurus (pindala)	8495,2 m ²
Sadamat kasutava laevastiku kirjeldus (segmendid)	Kalalaevad 4S1, 4S2, 4S4 Hobi- ja harrastuslaevad
Sadamapidaja kontaktid	Saaremaa Vallavalitsus (77000306), Raivo Kahm, +372 522 8547, vald@saaremaavald.ee , raido.kahm@saaremaavald.ee , www.saaremaavald.ee
Milline on sadama kasutusaktiivsus sh püügivõimalused	Sadamat kasutatakse aastaringselt sh hulgas püügivõimalused: - Püük Nasva jõel - Püük Läänemerel - Püük Mullutu lahel
Püügiperioodi pikkus	12 kuud, 01.01 – 31.12
Omanikud	MTÜ Nasva Jõesadama Ühingu liikmed
Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	15
Sadamat kasutavate harrastuskalurite arv	70
Sadamat kasutavate muude isikute arv ja mis eesmärgil sadamat kasutatakse (muud teenused sadamas)	Harrastuspüük õngega kevadisel ajal kuni 200 inimest. Kala vastalised kuni 200 inimest.
Sadamat kasutavad kalapaadid	SMA-099, SMA-072, SMA-079, SMA-028, SMA-069, SMA-047, SMA-049, SMA-092, SMA-096, SMA-043, SMA-017, SMA-058, VLB-603, VLS-822, VLK-422, VKB-794, VLV-388, PSA-365, SSA-052
Sadamat kasutavate harrastajate paadid	Hooajaliselt muutuv.
Kaluri kalapüügiloaga lossimised viimased neli aastat	2019-257,452 t 2020-140,31 t 2021-119,860 t 2022-133,732 t
Looduslikud tingimused	Looduslikud tingimused on soodsad
Juurdepääsutee	Juurdepääs on avalikult teelt.
Kas ja millised on sadamas kala hoiustamise- ja töötlemisvõimalused	Kala hoiustamis- ja töötlemistingimused puuduvad.

Mittekalapüügiga seotud tegevused ja täiendava tulu teenimise võimalused.	Tõsteteenus, paadi hoiustamisvõimalus, ürituste pidamine.
Tehniline olukord	Tehniline olukord on puudulik.
Tehtud investeeringud	Korrastatud kai, püünistekuur, pumbajaam, teekate
Investeeringu plaanid ja vajadused	Prioriteet on korrastada rannahoone koos kommunikatsioonidega. Vajadus parandada kalurite olmetingimusi. Lossimispuom- või tõstuk. Vajadus lihtsustada kala lossimist. Valvesüsteem ja paigaldus. Tõkkepuu. Lossimisseadmete parendamine.
Prognoositav investeeringute maksumus	400 000
Valiku põhjendus	Sadam on lisatud arengustrateegia sadamate nimistusse kuna vastab kalasadamale 18.10.2023 nr 69 määrusega „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ esitatud nõuetele ja Saaremaa kalanduspiirkonna üldistest kalasaakidest tulenevalt peab toetust saavate kalasadamate lossimiskogus aastas olema vähemalt 5 tonni.

Sadam	Muratsi sadam
Asukoht	Saare maakond, Saaremaa vald, Muratsi küla, Muratsi sadam, 93859, katastriüksuse tunnus: 27003:003:0674 Sadamaregistri link: https://www.sadamaregister.ee/sadam/2201
Kaide äärne sügavus	1,3 – 1,8 m
Akvatooriumi suurus	2000 m ²
Sadama territooriumi suurus (pindala)	6441,7 m ²
Sadamat kasutava laevastiku kirjeldus (segmentid)	Väikepaadid 4S1
Sadamapidaja kontaktid	MTÜ Muratsi Kalur (80413704), Siim Hiie, sadam@muratsi.ee , +372 5397 4722, www.muratsi.ee
Milline on sadama kasutusaktiivsus sh püügivõimalused	Sadam on aktiivses kasutuses kogu jäävaba perioodi
Püügiperioodi pikkus	8 kuud - 01.03. – 31.10
Omanikud	Saaremaa vald
Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	3
Sadamat kasutavate harrastuskalurite arv	50+

Sadamat kasutavate muude isikute arv ja mis eesmärgil sadamat kasutatakse (muud teenused sadamas)	350 + isikut kuus. Sadama alal on toimiv mänguväljak ja liivarand, mida kasutab nii külarahvas kui ka lähipiirkonna inimesed aktiivselt. Suviti on palju turiste ning ka karavanidega pered. Pooleli on sadamahoone ehitus, kus tuleb kohviku osa ning WC/pesemis võimalusega. Kaluritel on eraldatud boksid varustuse hoidmiseks sadama alal.
Sadamat kasutavad kalapaadid	8 alust, kes tegelevad puhtalt kalapüügiga
Sadamat kasutavate harrastajate paadid	10 alust. Meresõidud, hobikalandumus ja teiste lähisadamate külastus nt. Abruksa, Kuressaare jne.
Kaluri kalapüügi looga lossimised viimased neli aastat	2022 – 15,787 t 2021 – 17,248 t 2020 – 18,727 t 2019 – 17,986 t
Looduslikud tingimused	Head
Juurdepääsutee	Väga hea
Kas ja millised on sadamas kala hoiustamise- ja töötlemisvõimalused	Puuduvad
Mittekalapüügiga seotud tegevused ja täiendava tulu teenimise võimalused	Ürituste korraldamine, avatud kalasadamate päev, sadama kontserdid, suvepäevad. Hoone valmimisel ka kohviku rentniku ja sauna kasutamise tulu.
Tehniline olukord	
Tehtud investeeringud	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mänguväljak ja tervisekompleksi rajamine 2019 2. Ujuvkai paigaldus harrastuskaluritele 2020 3. Muratsi kogukonna hoone rajamine ning infrastruktuuride välja arendamine sadamaalal I etapp 2021 4. MTÜ Võimalus 2020 ja 2021- Sadamaala elektrisüsteemid, valgustid. 5. Leader-Saarte Koostöökogu 2023 programmist – Avalik aastaringne WC Muratsi sadamas. <p>Tehtud investeeringud on ennast õigustanud 100% ning tehtud tööde tulemusel on külastatavus ja populaarsus sadamas hüppeliselt kasvanud. Muratsi küla on Saaremaa üks suurema tihedusega külasid noortele peredele. Sadamast on saanud kogukonna keskus, kus käib aktiivne kalapüük, on suvitajate meelispaik ja olemas lastele mitmete võimalustega rannaala. Hoone rajamisega saab sadamalale WC ja pesemis võimalused. Lisaks võimalus saada kerge kõhutäis kohviku näol.</p>

Investeeringu plaanid ja vajadused	Järgmiste investeeringutega on planeeritud sadamahoone sisetööd ja sisustamine. Akvatooriumi süvendus ning statsionaarse kai ehitus, mis annab juurde lisaks 8 – 10 kohta, kus on olemas kala lossimiseks paremad tingimused ja mõrdade väljatoomiseks vajalikud lisa seadmed, mis kergendaks kalurite tööd.
Prognoositav investeeringute maksumus	Prognoositav maksumus, mis annaks lõpetada sadamahoone tervikuna ning valmis saada kai koos parkla autodele ja treileritele oleks ~250 000€
Valiku põhjendus	Sadam on lisatud arengustrateegia sadamate nimistusse kuna vastab kalasadamale 18.10.2023 nr 69 määrusega „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ esitatud nõuetele ja Saaremaa kalanduspiirkonna üldistest kalasaakidest tulenevalt peab toetust saavate kalasadamate lossimiskogus aastas olema vähemalt 5 tonni.

Sadam	Tori jõesadam
Asukoht	Saare maakond, Saaremaa vald, Kuressaare linn, Kaluri tee L1, 93810, katastriüksuse tunnus: 34901:010:0496,34901:014:0009 Sadamaregistri link: https://www.sadamaregister.ee/sadam/2665
Kaide äärne sügavus	0,7 – 0,9
Akvatooriumi suurus	Määramata, umbes 300 m ²
Sadama territooriumi suurus (pindala)	5151,1 m ²
Sadamat kasutava laevastiku kirjeldus (segmentid)	Kalalaevad 4S2
Sadamapidaja kontaktid	Saaremaa Vallavalitsus (77000306), Raivo Kahm, +372 522 8547, vald@saaremaavald.ee , raido.kahm@saaremaavald.ee , www.saaremaavald.ee
Milline on sadama kasutusaktiivsus sh püügivõimalused	Sadama kasutusaktiivsus on kõrge
Püügiperioodi pikkus	Aastaringne
Omanikud	Saaremaa Vallavalitsus/ Sadama operaator on lepingu alusel MTÜ Tori Sadama ja Kalurite Ühing
Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	15

Sadamat kasutavate harrastuskalurite arv	On ajas muutuv
Sadamat kasutavate muude isikute arv ja mis eesmärgil sadamat kasutatakse (muud teenused sadamas)	Kogu Tori lahe ja jõe piirkond on nii linnaelanike kui turistide aktiivses kasutamises. Sadam on muutunud heaks kalanduse visiitkaardiks, mis tõmbab tähelepanu ja tekitab läbi selle kalandusele positiivset kuvandit. Teenuseid sadamas ei pakuta.
Sadamat kasutavad kalapaadid	15
Sadamat kasutavate harrastajate paadid	Ajas muutuv, paadikohtade arv on piiratud
Kaluri kalapüügi looga lossimised viimased neli aastat	2022 – 12,426 t 2021 – 9,889 t 2020 – 15,844 t 2019 – 11,642 t
Looduslikud tingimused	Tuulte eest varjatud
Juurdepääsutee	Väga hea, asfalttee sadama kõrval
Kas ja millised on sadamas kala hoiustamise- ja töötlemisvõimalused	Puuduvad
Mittekalapüügiga seotud tegevused ja täiendava tulu teenimise võimalused.	Puuduvad
Tehniline olukord	Väga hea
Tehtud investeeringud	Ehitatud on uued kaid ja slipp.
Investeeringu plaanid ja vajadused	Sadamaakvatooriumi laiendamine ja sadamakaide juurde ehitamine kuna paadikohti on liiga vähe.
Prognoositav investeeringute maksumus	400 000 €
Valiku põhjendus	Sadam on lisatud arengustrateegia sadamate nimistusse kuna vastab kalasadamale 18.10.2023 nr 69 määrusega „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ esitatud nõuetele ja Saaremaa kalanduspiirkonna üldistest kalasaakidest tulenevalt peab toetust saavate kalasadamate lossimiskogus aastas olema vähemalt 5 tonni.

Sadam	Turja sadam
Asukoht	Aadress: Saare maakond, Saaremaa vald, Turja küla, Sadama Kat üksus: 85801:005:0078. Sadamaregistri link: https://www.sadamaregister.ee/sadam/2122

Kaide äärne sügavus	1,5 m
Akvatooriumi suurus	8500 m
Sadama territooriumi suurus	0,5380 ha
Sadamat kasutava laevastiku kirjeldus (segmendid)	Kalalaevad 4S2
Sadamapidaja kontaktid	MTÜ Turja Kalastajate Selts (80400854), Indrek Iljas, Rait Pitk, 5698 2579, 5680 4896, sadamturja@gmail.com
Milline on sadama kasutusaktiivsus sh püügivõimalused	Aktiivne kasutus
Püügiperioodi pikkus	Püügiperioodi pikkus on 8 kuud
Omanikud	Turja Kalastajate Selts MTÜ liikmed
Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	14
Sadamat kasutavate harrastuskalurite arv	36
Sadamat kasutavate muude isikute arv ja mis eesmärgil sadamat kasutatakse (muud teenused sadamas)	70
Sadamat kasutavad kalapaadid	8
Sadamat kasutavate harrastajate paadid	6
Kaluri kalapüügiloaga lossimised viimased neli aastat	2022-16,598 t 2021- 8,672 t 2020- 10,432 t 2019- 15,132 t
Looduslikud tingimused	Sadama asukoht on Saaremaa lõunaranniku varjulises lahes, kus madalike ja laidude tõttu on lainetuse tegevus minimaalne
Juurdepääsutee	Kruuskattega
Kas ja millised on sadamas kala hoiustamise- ja töötlemisvõimalused	Esmased kalatöötlemise võimalused, kaalumine.
Mittekalapüügiga seotud tegevused ja täiendava tulu teenimise võimalused.	Tasulisi teenuseid veel ei pakuta.
Tehniline olukord	Rahuldav

Tehtud investeeringud	Taristu ja sadama hoone rekonstrueerimine. Välja surnud sadamast on saanud igapäevaste küllastajatega kaunis paigake.
Investeeringu plaanid ja vajadused	Olemasoleva paadi-, mõrrakuuri rekonstrueerimine aastaringseks kasutamiseks. Keskkonnasäästlike (taastuenergia) lahenduste kasutuselevõtmine. Päikesepaneelide paigaldus olemasolevate hoonete katustele.
Prognoositav investeeringute maksumus	335 000 €
Valiku põhjendus	Sadam on lisatud arengustrateegia sadamate nimistusse kuna vastab kalasadamale 18.10.2023 nr 69 määrusega „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ esitatud nõuetele

Sadam	Uisusadam
Asukoht	Saare maakond, Saaremaa vald, Orissaare alevik, Ranna pst 17, 94601, katastriüksuse tunnus: 55001:001:0672 Sadamaregistri link: https://www.sadamaregister.ee/sadam/3921
Kaide äärne sügavus	1,0 – 1,2 m
Akvatooriumi suurus	Pole määratud, umbes 6900 m ²
Sadama territooriumi suurus (pindala)	3338,3 m ²
Sadamat kasutava laevastiku kirjeldus (segmendid)	Väikelaevad suurusega kuni 12m
Sadamapidaja kontaktid	MTÜ Orissaare Kalasadam (80424688), Kristjan Kana, +372 525 3544, jlem@online.ee
Milline on sadama kasutusaktiivsus sh püügivõimalused	Kõik paikohad, 24 tk., on MTÜ liikmete ja toetajaliikmete poolt hõivatud.
Püügiperioodi pikkus	8 kuud, 01.04 – 30.11
Omanikud	Saaremaa vald, hoonestusõigus antud MTÜ Orissaare Kalasadam kuni 24.10. 2052
Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	6
Sadamat kasutavate harrastuskalurite arv	14

Sadamat kasutavate muude isikute arv ja mis eesmärgil sadamat kasutatakse (muud teenused sadamas)	Kõinastu saare elanikud sildumiseks ja Saaremaaga ühenduse pidamiseks
Sadamat kasutavad kalapaadid	9
Sadamat kasutavate harrastajate paadid	15
Kaluri kalapüügi loomade viimased neli aastat	2022 – 20,576 t 2021 – 23,789 t 2020 – 25,093 t 2019 -
Looduslikud tingimused	Prevaleerivate tuulte ja lainetuse eest kaitstud
Juurdepääsutee	Üldkasutatavalt avalikult Ranna pst.-lt
Kas ja millised on sadamas kala hoiustamise- ja töötlemisvõimalused	Puuduvad
Mittekalapüügiga seotud tegevused ja täiendava tulu teenimise võimalused.	Harrastusmeresõitjate teenindamine
Tehniline olukord	Väga hea, soetatud TOP Marine ujuvkaid 2021.a.
Tehtud investeeringud	93 000 eurot sadama rekonstrueerimiseks
Investeeringu plaanid ja vajadused	täiendava kaimooduli soetamine ja amortiseerunud sadamahoone rekonstrueerimine
Prognoositav investeeringute maksumus	250 000
Valiku põhjendus	Sadam on lisatud arengustrateegia sadamate nimistusse kuna vastab kalasadamale 18.10.2023 nr 69 määrusega „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ esitatud nõuetele ja Saaremaa kalanduspiirkonna üldistest kalasaakidest tulenevalt peab toetust saavate kalasadamate lossimiskogus aastas olema vähemalt 5 tonni.

Sadam	Veere vanasadam
Asukoht	Saare maakond, Saaremaa vald, Veeremäe küla, 93453. Viide sadamaregistrile: https://www.sadamaregister.ee/sadam/901
Kaide äärne sügavus	1-2 m
Akvatooriumi suurus	2500 m ²
Sadama territooriumi suurus (pindala)	2126 m ²
Sadamat kasutava laevastiku kirjeldus (segmentid)	Kalapaadid
Sadamapidaja kontaktid	Mikk Salong +372 5208274 mikk@sfe.ee
Milline on sadama kasutusaktiivsus sh püügivõimalused	Rannakalurid
Püügiperioodi pikkus	Aastaringne
Omanikud	Energy Port OÜ
Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	20
Sadamat kasutavate harrastuskalurite arv	10
Sadamat kasutavate muude isikute arv ja mis eesmärgil sadamat kasutatakse (muud teenused sadamas)	Paatide hoid, kalakasvatussumpade hoiustamine ning hooldamine. Teadlased uuringute jaoks.
Sadamat kasutavad kalapaadid	15
Sadamat kasutavate harrastajate paadid	10
Kaluri kalapüügiloaga lossimised viimased neli aastat	2024 a. septembri seisuga 8147,5 kg 2023 13 kg 2022 2 kg 2021 112 kg
Looduslikud tingimused	Avameri
Juurdepääsutee	Olemas
Kas ja millised on sadamas kala hoiustamise- ja töötlemisvõimalused	Puuduvad hetkel

Mittekalapüügiga seotud tegevused ja täiendava tulu teenimise võimalused	Kalakasvatussumpade hoiustamine, koostöö teadlastega
Tehniline olukord	Kehva
Tehtud investeeringud	-
Investeeringu plaanid ja vajadused	Süvendamine, kai rekonstrueerimine, kaldavoolu loomise võimalus, slipi ehitus, kala lossimiskai rajamine
Prognoositav investeeringute maksumus	Min. 500 000 EUR
Valiku põhjendus	Sadam on lisatud arengustrateegia sadamate nimistusse kuna vastab kalasadamale 18.10.2023 nr 69 määrusega „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ esitatud nõuetele. Saaremaa kalanduspiirkonna üldistest kalasaakidest tulenevalt peab toetust saavate kalasadamate lossimiskogus aastas olema vähemalt 5 tonni.

LISA 5. Hinnang EMKF perioodi 2016 - 2020 + tegevussuundade eesmärkide saavutamisele

Kala- või vesiviljelustoodete väärindamine või turustamine

Eesmärgid:

E1: Turule on lisandunud uued kohalikust kalast valmistatud tooted

E2: Saaremaa kalanduspiirkonnas on 18 kala väärindavat ja/või teavitatud ettevõtet

Jrk nr	Sihttase	Tegelikult saavutatu
E1	Saaremaa kalanduspiirkonnas on 15 erinevat kalatoodet	Arengustrateegia tegevussuuna eesmärgi E1 sihttase on täidetud, turule tulnud kalatoodete arv on sihttasemest suurem. Algtase oli 10 erinevat kalatoodet, sihttase - 15 erinevat kalatoodet. Sihttase saavutati 1 kalandusettevõtte tootmistegevusega. Kalandusettevõtte Öselfish OÜ toodab Eesti turule, müüdavaim kaubamärk on "Leedevälja".
E2	Saaremaa kalanduspiirkonnas on 18 kala väärindavat tunnustatud ja/või teavitatud mikroettevõtet, mis on loonud 2 uut täistöökohta	Arengustrateegia tegevussuuna eesmärgi E2 sihttase on osaliselt täidetud, turule on tulnud üks kala väärindav teavitatud mikroettevõtja. Uusi ettevõtjaid ei ole lisandunud. Toimunud on vastupidine protsess: pika ajalooga kalanduse ettevõtte ostis väiksema kalandusettevõtte kaubamärgid.

Põhjuseid on antud tegevusel mitu. Enamus kalatoodetest turustatakse väljaspool Saaremaad. Kala väärindamine ja turustamine Saaremaal omab mõju toote lõpphinnale. Transport mandrile on arvestatav kuluartikkel.

Kalurite püügid Saaremaal on 2017.aastast vähenenud. Tootegrupid, mille tooraine on räim, lest, tuulehaug, tuleb sisse tuua Pärnust, lest koguni Leedust või Poolast. Iga sisse toodud kilogramm kala, lisab läbi transpordikulu hinda lõpptootele.

Mitmekesistamine

Eesmärk:

E1: Kalandussektori ettevõtjale on loodud täiendavate sissetulekute saamiseks sh ranniku turismi edendamise valdkonnas.

Jrk nr	Sihttase	Tegelikult saavutatu
E1	Vähemalt 30 kalandussektori ettevõtjat saab täiendavaid sissetulekuid väljaspool kalapüüki (lisandub 8 täistöökohta)	Ellu on viidud 42 projekti. Tegevussuuna eesmärk, 30 kalandussektori ettevõtjat saab täiendavaid sissetulekuid väljaspool kalapüüki, on täidetud. Eesmärk, 8 uut täistöökohta, ei täideta.

Saaremaa kalanduspiirkonna kalurite küsitlusel on selgunud, et tänu mitmekesistamise tegevussuunale on võimalik säilitada seniseid töökohti, uute loomine ei ole majanduslikult võimalik. Kalandusest saadav tulu on väike, projektide taotlemisel on probleem omaosaluse katmiseks.

Kalasadamate uuendamine

Eesmärgid:

E1: Täielikult on renoveeritud 4 kalasadamat. Igas renoveeritud sadamas on olemas vähemalt kai, slipp, võimalused kala lossimiseks, kala vastu võtmise võimalused, esmased hoiustamistingimused, kaluritele on tagatud esmased olme- ja sanitaartingimused.

E2: Sadamates, kus kala lossitakse, on paranenud lossimistingimused. Renoveeritud sadamas on olemas vähemalt kai, slipp, võimalused kala lossimiseks, kala vastu võtmise võimalused.

Jrk nr	Sihttase	Tegelikult saavutatu
E1	Kokku vähemalt 9 sadamat on täielikult renoveeritud	Täielikult renoveeriti perioodi jooksul 2 sadamat, seega kokku on täielikult renoveeritud 7, s.o 2 vähem kui kavandatud
E2	Vähemalt 14 sadamas on lossimistingimused paranenud	Lossimise tingimused on paranenud 10 kalasadamas

Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamise tegevussuuna alt võetud eesmärgid ei ole strateegia lõpuks täidetud. Eesmärgiks oli 4 kalasadama täielik renoveerimine, vähemalt 14 sadamas on lossimistingimused paranenud.

2015. aastaks oli rannakalandus Saaremaal tõusuteel. Püüti masskala - räime. Räime püügiks ja müügiks on kaluril vajalik kasutada sadamateenuseid. Räime püük eeldab suuri paate,

millega viia püünised (kastmõrrad) püügile. Omakorda on vajalik kai ja kai ääres vastav sügavus. Kala lossimiseks on vajalik kalapump, pakendamislain ja soovitatavalt ka jäägeneraator ning jahutusruum.

Mida vähemaks jäi räimepüük, seda rohkem orienteeruti ümber ahvenapüügile, mis ei eelda sadamaid. Paat viiakse merre lautrikohast või siis otse kaldalt. Räimepüük jäi ainult ühte sadamasse - Nasva jõesadamasse.

Koelmualade taastamine ja loomine ning angerja eksperimentaalne asustamine

Eesmärk:

E1: Kalavarude taastootmiseks on tingimused paranenud.

E2: Angerja noorjärgud on Saaremaa rannikumerre eksperimentaalselt asustatud.

Jrk nr	Sihttase	Tegelikult saavutatu
E1	Vähemalt kahel veekogul on koelmukohtade arv suurendatud	Eesmärk on täidetud. EMKF projektitoetustega on Muhus korda tehtud nelja (4) jõe suudmealad. Saaremaa Vallavalitsus, kelle keskkonnaosakonnal on pädevus keskkonnaalaste projektide ellu viimisel, parandas koelmu kohti ja suudmeid 10 veekogul. Veekogud olid välja valitud Tartu Ülikooli Mereinstituudi teadlaste poolt. Kõik veekogud asuvad Saaremaa põhjarannikul.
E2	Saaremaa rannikumerre on asustatud 500 000 angerja noorjärku	Eesmärk on osaliselt täidetud. Rannikumerre asustati 150 000 angerjamaimu.

Kokku toetati rahastusperioodil nelja (4) koelmualade taastamise ja bioloogilise mitmekesistamise edendamise valdkonna projekti.

Püstitatud eesmärgid täideti. Kindlasti jätkub koelmualade puhastamine ka uuel perioodil.

Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi, sh kalanduse- ja merenduse kultuuripärandi edendamine kalanduspiirkonnas

Eesmärgid:

E1: Laiendatud on avalikke maale- ja merele pääsu võimalusi koos vajaliku taristuga

E2: Loodud on võimalused kalandussektori organisatsioonide ühistegevuseks ja piirkondliku kultuuripärandi tutvustamiseks.

E3: Kalandus- ja mere sektor on maakonnas nähtavad.

E4: Lapsed ja noored on haaratud kala traditsioonide säilitamisse maakonnas.

Jrk nr	Sihttase	Tegelikult saavutatud
E1	Loodud või korrastatud on vähemalt 20 avalikus kasutuses laatrikohta	<p>Arengustrateegia tegevussuuna 5 eesmärgi E1 sihttase ei ole täidetud. Saare maakonna sadamate arengukavasse tuuakse kõik piirkonna laatrikohad nimeliselt sisse. Selline lähenemine eeldab olemasolevat traditsioonilist laatrikohta, millel on Keskkonnaameti kooskõlastus. Laatrikoht on rajatis, millel on oma kindlad tunnused.</p> <p>Kogukonna liikmed korrastavad laatrikohti ise ja selliselt, et ei ole tarvis ehitusluba ega Keskkonnaameti kooskõlastust. Muutunud on ka laatrikoha definitsioon, mis tekitab arusaamatust ning liigset bürokraatiat.</p>
E2	Saare maakonnas on kokku vähemalt kolm kalandussektori organisatsioonide ühistegevuseks mõeldud hoonet	<p>Eesmärk on täidetud, strateegia perioodil rajati/ on rajamisel neli kalandussektori organisatsioonide ühistegevuseks mõeldud hoonet</p> <p>(Atla sadamahoone, Muratsi sadama kogukonnahoone I etapp, Turja sadama kogukonnahoone, Kalamaja hobikalastajate hoone)</p>
E3	<p>Saare maakonnas toimub kokku vähemalt kolm kalandus- ja meresektorit tutvustavat sündmust aastas.</p> <p>Välja on antud on vähemalt 5 avalikkusele mõeldud trükist leidmaks paremini kalandussektori ettevõtjaid</p>	<p>Arengustrateegia tegevussuuna 5 eesmärgi E3 sihttase on täidetud. Kalanduspiirkonnas toimub EMKF toetuse toel vähemalt kolm kalandus- ja merendussektorit tutvustavat sündmust aastas (Väikesadamate kontserdid, kaluritepäev, kalurijuttude õhtud "Oi need sinavad veed", kalaõpitubade ja kogemuspäevade korraldamine täiskasvanutele, avatud sadamate päevad).</p> <p>Eesmärk on täidetud osaliselt. EMKF meetme toel on ilmunud kohalikku rannakalandust tutvustav raamat "Meri aitab elada". Valminud on 2 filmi, mis tutvustavad Saaremaa kalanduspiirkonna ajalugu ja tänapäevaseid tegemisi.</p>
E4	Maakonnas toimub vähemalt 5 lastele ja noortele suunatud kalandus- ja meresektorit	Arengustrateegia tegevussuuna nr 5 eesmärgi E4 sihttase on täidetud. Ellu on viidud 12 lastele ja noortele suunatud kalandus- ja merendussektorit tutvustavat projekti, mille raames korraldati erinevaid

tutvustavat üritust/õpituba	kalaõpitubasid, merendusala õpet, laagreid, mereretki jms
--------------------------------	--

Koostöö

Eesmärgid:

E1: Saare maakonna kalanduspiirkonnas toimub aktiivne sektoritevaheline koostöö.

E2: Saare maakonna kalanduspiirkond teeb aktiivset koostööd teiste algatusrühmadega Eestis ja välismaal.

Jrk nr	Sihttase	Tegelikult saavutatu
E1	Perioodi jooksul on ellu viidud vähemalt 10 sektoritevahelist koostööprojekti	Eesmärk on täitmata. Eesmärgi püstitamine osutus arengustrateegia elluviimise käigus mittevajalikuks ja erinevate sektorite vahelisi koostööprojekte ellu ei viidud. Samuti ei ole tehtud teiste sektorite poolt koostööettepanekuid.
E2	Perioodi jooksul on ellu viidud vähemalt 10 koostööprojekti teiste algatusgruppidega	Arengustrateegia koostöömeetme eesmärgi sihttase on täidetud. Perioodil 2016 - 2023. viidi ellu koostöös teiste algatusrühmadega kümme (11) koostööprojekti, mis on kaasa aidanud kalandusvaldkonna tutvustamisele piirkonnas ja andnud uusi turunduse ja kala väärindamise ideid kohalikele kalandusettevõtetele.